

అనామోన్యులు

- కందుకూరి రమేష్ బాబు

కౌముది

వివాహ సంబంధిత సాహిత్య పత్రికలు
www.koumudi.net

ప్రచురణ సంఖ్య: 12

విషయసూచిక

నూర్ మహ్మద్	3
రామకృష్ణ	7
దరుపల్లి రామయ్య	11
విమలమ్మ	15
పోలా పిచ్చయ్య	21
అనుమల బాబూ రావు	27
గుడివాడ నాగరత్నం నాయుడు	34
నిసార్	43
ఉమ్మెత్తల లీలావతి	55
బసమ్మ	61

నూర్ ముక్కాద్ శ్రాదరోహాద్

1

సికింద్రాబాద్లోని అల్ఫాహాట్ పక్క నుంచీ అర కిలోమీటరు నడిస్తే మోండా మార్కెట్. ఆ మార్కెట్ కూడలికి ఎడమవైపు ఉదయం తొమ్మిదింటి నుంచీ సాయంత్రం ఆరింటిదాకా ఓ మనిషి సినీనటుడు శత్రుఘ్నసిన్హాను పోలి ఉండి కనిపిస్తాడు. అతడి పరిచయమే ఈ కథనం.

అతణ్ణి పోల్చుకోకపోతే, ఆపక్కనే పార్క్ చేసి ఉన్న ఎపి10ఎఎ 921 నంబరు కెనటిక్ నోవా బైక్ వద్దకు వెళ్ళండి. ఆ ఎరుపు రంగు బండిపై పద్మభూషణ్ మెగాస్టార్ చిరంజీవి అని ఉంటుంది. చూసి, మీరు తల తోప్పేలోగా చెరుకుబండి పక్క నుంచీ చిరునవ్వుతో మిమ్మల్ని సంప్రదిస్తాడు. చెరుకు రసం ఇచ్చి పలకరిస్తాడు.

అందరూ నూర్బాయ్ అని పిలుచుకునే ఈ నూర్ ముక్కాద్ (42) ఎత్తుగా, లావుగా ఉండే ఓ మెత్తటి మనిషి. అతడు నడిపేది చెరుకు బండి. అదే అతడి జీవనాధారం.

ఈ ట్వీన్ సిటీస్లో అంటే హైదరాబాద్, సికింద్రాబాద్లో ఇటువంటి 'ఇస్టీలు బండి' తన వద్ద కాకుండా ఓ రెండు

మూడుంటాయి, అంటూ ప్రారంభిస్తాడు నూర్ మహ్మద్.

ఇంతలో కమ్మగా తీయగా నూర్బాయ్ చేతులమీద తయారైన చెరుకురసం మీ గొంతు దిగింది. జేబులోంచి నాలుగు రూపాయలు చెల్లించండి.. మరింత వివరంగా మాట్లాడుకుందాం.

2

చెరుకుబండి పక్కనే ఓ తమలపాకుల బడ్డీ ఉంటుంది. అది తన తండ్రి పీర్ అహ్మద్ తనకిచ్చిన ఏకైక ఆస్తి, అంటాడు నూర్బాయ్. అయితే తన తండ్రి మరణించాడని, తన తల్లి యూసఫ్ బీ, శ్రీమతి అనీస్ ఫాతీమా, కూతుళ్ళు నసీన్, నఫీసా, కొడుకు ఫర్వేజ్ మహ్మద్ - ఇదీ నా కుటుంబం అని చెబుతాడు. బాలరాయిలోని ఒక అద్దె ఇంట్లో తమ నివాసం అని వివరిస్తాడు.

ఇక అతడి ప్రవృత్తులు? వాటి గురించి చెబితే అదొక సేవాదళం. అవును, సేవా బలగం.

3

నూర్ బాయ్ చిరంజీవి, పవన్ కల్యాణ్ ఫాన్స్ అసోసియేషన్ ప్రెసిడెంటు.

పేరుకు మోండా మార్కెట్ కమిటీ అంటాడు గానీ జంటనగరాల్లో ముఖ్యంగా సికింద్రాబాద్ లో తనదే పెద్ద అభిమాన సంఘం.

తన అభిమానాన్ని ఆయన కెరీర్ అని అంటాడు. ఒకటి కాదు రెండు కాదు, అభిమానిగా తనది 26 ఏళ్ళ కెరీర్ అంటాడు. అయితే, ఒక్క పైసా కూడా చిరంజీవి వద్దనుంచీ తీసుకోకుండా సేవానిరతిగల అభిమానిగా ఇతడు నెలకొల్పిన విలువల గురించి ఎంత మాట్లాడుకున్నా తరగదు. అదీ, విశేషం.

నిజమే. ఇతడు రక్తదానాలు, అన్నదానాలనే కాదు, సునామి వంటి విపత్తులు

అభిమానిగా తనది ఇరవై ఆరేళ్ళ కెరీర్ అంటాడు నూర్ బాయ్. అయితే, ఒక్క పైసా కూడా చిరంజీవి వద్దనుంచి తీసుకోకుండా సేవానిరతిగల అభిమానిగా ఇతడు నెలకొల్పిన విలువల గురించి ఎంత మాట్లాడుకున్నా తరగదు.

సంభవిస్తే డిసిఎం వ్యాన్లనిండా బియ్యం, పాలపాడి, కూరగాయలు, బట్టలతో ఎందరో ఆపన్నులను ఆదుకున్నాడు.

ఇలా అభిమాన సంఘం పేరిట సేవా కార్యక్రమాలు నిర్వహించడమే ఒక విశేషమైతే, తన ప్రవృత్తి అయిన సేవారంగానికి వనరులను సేకరించుకునే తీరు మరో విశేషం. దాని గురించీ తప్పక చెప్పుకోవాలి.

4

నూర్బాయ్ సీజనల్ వ్యాపారాలు చేస్తాడు. సంక్రాంతి వస్తే పతంగులు, హోలీ వస్తే రంగులు, రాఖీ పౌర్ణమి వస్తే రాఖీలు, రంజాన్ వస్తే సేమియాలు, దీపావళి వస్తే పేనీలు; ఇలా

నూర్బాయ్ ఆయా పండుగల సందర్భంలో తలమునకలై ఎంతో కొంత సంపాదిస్తాడు. అలా వచ్చిన డబ్బులు కూడబెటి వాటితోనే సేవా కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తాడు.

ఇలా, ఏడాదిగా సీజనల్ వ్యాపారాల ద్వారా సంపాదించిన డబ్బులకు తోడు ఫాన్స్ ఇచ్చే విరాళాలు కొంత, మిత్రులు అందించే తోడ్పాటు మరికొంత - ఇలా నూర్బాయ్ సేవా కార్యక్రమాలు నిర్విఘ్నంగా సాగిపోతున్నాయి.

అన్నట్లు, నూర్ బాయ్ గురించి మరో ముచ్చట చెపితేగానీ అతడి వ్యక్తిత్వం ఎలాంటిదో అర్థం కాదు.

ఒక మిత్రుడు నూర్బాయ్ని మధ్యవర్తిగా ఉంచి తీసుకున్న డబ్బులు ఎగవేశాడట. దాంతో ఆ రుణభారాన్ని తీర్చేందుకు నూర్బాయ్ సొదీ అరేబియా వెళ్ళి కొంతకాలం కుక్కగా పని చేసి వచ్చాడు. ఇవ్వాల్సిన డబ్బులు జమకాగానే అక్కడ్నుంచీ వెనుదిరిగాడు. మాటపోతుందనే ఇంత పని చేశాడట!

మరో సంగతి - సొదీలో తమ యజమాని చెప్పాడని, నాలుగు టన్నుల గ్రానైట్ ఫలకాన్ని నలుగురు తలకెత్తుకుని హోటల్లోకి తీసుకొచ్చారట, ఒకసారి. అందులో ఇద్దరు భరించలేక చేతులెత్తేస్తే తానూ మరొకరు కలిసి ఆ బరువును పంటిబిగువున అదిమి పట్టి ఆ ఫలకాన్ని చేర్చాల్సిన స్థలానికి చేర్చారట. అప్పుడే ఇతడి వెన్నుపూసలో ఒక జాయింట్ కదిలింది.

ఇక అప్పటి నుంచీ నొప్పి. రెండు లక్షలు ఖర్చయినా ఆ నొప్పి తగ్గలేదు. ఆ నొప్పికారణంగానే తాను చక్కటి కుక్క అయి ఉండి కూడా ఆపని మానేయాల్సి వచ్చిందని విచారంగా చెప్పాడు నూర్బాయ్.

ప్రస్తుతం ఈ చెరుకు బండి, సీజనల్ వ్యాపారాలు - వీటితో ఇటు కుటుంబ అవసరాలు తీర్చుకుంటూ సేవాకార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తున్నట్లు వివరించాడాయన. ఇదీ, అభిమానంగల ఈ మనిషి తీరుతెన్నులు.

5

నూర్బాయ్ ప్రస్తుతం అతడి శ్రీమతి సలహా మేరకు ఐదుగురు నిరుపేద జంటలను ఒక్కటి చేసే ఓ పెద్ద కార్యక్రమం తలకెత్తుకున్నాడు.

జంటనగరాల్లోని హిందూ, ముస్లిం, క్రిష్టియన్ మతాలకు చెందిన ఐదు నిరుపేద జంటలను చేరదీసి వారికి వైభవంగా వివాహం జరిపిస్తున్నాడు. వివాహంతోనే సరిపెట్టకుండా, వారి సంసారానికి కావలసిన సరంజామా కూడా ఇప్పిస్తున్నాడు. ఒక్కో వస్తువును ఒకరి సహాయంతో, అంటే మంగళ సూత్రం ఒకరు, బీరువా ఒకరు, ఇలా నలుగురి సహకారంతో ఈ కార్యక్రమం నిర్వహించబోతున్నాడు. ఆ వేడుకకు ఏర్పాటు చేసే వంటలు, ఇతర అవసరాలనూ మిగతా కొందరి సహకారంతో సమకూర్చుకుంటున్నాడు.

ఈ వివాహ మహోత్సవానికి కావలసిన డబ్బులకోసం బెనోఫిట్ షోలు నిర్వహించాలని ప్రయత్నించారు కూడా కానీ కుదరలేదు. ఏమైనా చిరంజీవి, పవన్ కళ్యాణ్ అసోసియేషన్ మిత్రులంతా గత మూడు నెలలుగా ఇదే పని మీద బిజీ బిజీగా ఉన్నారు.

ఈ కార్యక్రమాన్ని సెప్టెంబర్ 2న అంటే పవన్ కళ్యాణ్ బర్త్ డే సందర్భంగా నిర్వహించేందుకు సన్నాహాలు చేసుకుంటున్నాడు. నిజానికి చిరంజీవి బర్త్ డే రోజే ఈ కార్యం జరగాలి. కానీ ఆ రోజుల్లో రాఖీ పౌర్ణమి వస్తున్నందున వాయిదా వేసుకున్నానని నూర్బాయ్ చెప్పాడు.

6

ఈ వివాహానికి సుమారు రెండువేల మంది హాజరు కావచ్చు. కనీసం పెళ్ళికూతురు తరపున వంద అంటే ఐదు జంటల తరపున మొత్తం వేయిమంది హాజరవుతారు. వీరు కాకుండా చిరంజీవి ఫాన్స్ వెయ్యిమంది వరకు వస్తారు. ఇలా మొత్తం రెండువేలమందితో ఈ కార్యక్రమాన్ని రంగ రంగ వైభవంగా జరుపబోతున్నాం, వివరించి చెప్పాడు నూర్బాయ్.

వెన్నూ ఎక్కడ అంటే, సికింద్రాబాద్ లోని జురాస్ట్రియన్ క్లబ్ లో, అన్నాడు. ఈ సందరానికి మీరు తప్పక రావాలి, పృథ్వీపూర్వకంగా ఆహ్వానించాడు నూర్బాయ్.

ఆ తర్వాత ఒక్క క్షణం ఆలోచించి ఇలా చెప్పాడు.

పేదవాడికీ ఆకాశమంత పందిరి వేసుకోవాలని ఉంటుంది. కానీ సాధ్యమా? అందుకే వారి ఆశలు తీర్చడం అభిమానులుగా మా కర్తవ్యం అని భావించాం. అందుకే ఈ వివాహమహోత్సవాన్ని గ్రాండ్ గా నిర్వహిస్తున్నాం. ఈ వివాహమహోత్సవానికి మరిన్ని ప్రత్యేకతలున్నాయి. ఒకవైపు వివాహం జరుగుతుండగా, మరోపక్క రక్తదాన శిబిరం నిర్వహిస్తాం. మరేంలేదు, వివాహానికి వచ్చిన ప్రతి ఒక్కరూ రక్తదానం చేసేలా ప్రోత్సహించాలనేదే మా ఉద్దేశ్యం. ఇంక ఉత్సవం పాడవునా అభిమానుల డాన్స్ ప్రోగ్రాంలూ ఎలాగూ ఉంటాయి. అంతా ఒక పండుగ. ఈ పండుగకు మీరు తప్పకుండా రావాలి, రిక్వెస్టు చేశాడాయన.

విన్నారా, ఈ కార్యక్రమానికి రండి. లేదంటే మీకు వీలైనప్పుడు ఒకసారి మోండా మార్కెట్ కు వెళ్ళండి. నూర్బాయ్ చేతులమీదుగా ఓ గ్లాసెడు చెరుకురసం తాగితే తర్వాతి కార్యక్రమం గురించి మీరే తెలుసుకుంటారు.

చిరునామా

నూర్మహ్మద్,

ఇం.నెం. 1-13-47,

బాలూమాయి,

సికింద్రాబాద్,

ఆంధ్రప్రదేశ్, భారత్

మొబైల్ 9908996353

రామకృష్ణ హైదరాబాద్

అందరివాడు

1

తొమ్మిది దాటింది.

ఫుట్‌పాత్స్ పై కూచుని అతడింకా హిందూ దినపత్రిక చదువుతున్నాడు

2

రోడ్డు.

రోడ్డుకు ఎడమవైపున ఉన్న ఫుట్‌పాత్స్ పై అతడు.

కుడివైపు విఘ్నేశ్వరుడు లేదా అతడి దేవాలయం.

దానికున్న ఫుట్‌పాత్స్ పై భక్తుల పాదరక్షలు చూసుకుంటూ నలుగురైదుగురు.

అందులో ఒకరిగా కనిపించాల్సిన రామకృష్ణ ఇటువైపు - అంటే దేవాలయం

ఎదురుగా ఫుట్‌పాత్స్ పై కూచుని కనిపించాడు.

ఆ ఫుట్‌పాత్ నేలకు కొంచెం ఎత్తున ఉంటుంది. ఆయన దానిపై కూచుంటే ఎడమ కాళి మోకాలి కింది భాగం లేదు.

ఉదయం దేవాలయం చెంత,
రాత్రిళ్ళు, దేవాలయం ఎదురుగా,
అదే కార్యాలయం, అదే ఇల్లు.
రేయింబవళ్ళు ఫుట్‌పాత్‌పైనే
అతడి జీవితం.

ఆ కాలు మొండిగా కనిపిస్తోంది. నిజమే. అతడికి ఎడమ కాలు లేదు. తీసేశారు. ఇరవై ఏళ్ళ క్రితం ముంబాయి రేవు వద్ద కూలీగా ఉన్నప్పుడు ఒక లోడేలోంచి ఇనుపరాడ్లు జలజలా దొర్లిపడ్డాయి. వాటికింద అతడి కాలు చితికిపోయింది.

స్పృహ తప్పిపోయిన ఆయన ఆస్పత్రిలోంచి బయటకు వచ్చేటప్పటికి ఒకే కాలు కనిపించింది.

అప్పట్నుంచీ జైపూర్ ఫుట్ అతడికి ఆసరా.

ఆ పెట్టుడు కాలితోనే అతడు హైదరాబాద్ వచ్చాడు వచ్చిననాటి నుంచీ ఇక్కడే, ఇరవై ఏళ్ళుగా ఈ గణేష్ టెంపుల్ దగ్గరే ఉన్నాడు.

పాదరక్షలు చూసుకోవడమే అతడి పని.

3

నడిచేటప్పుడే ఆ పెట్టుడు కాలు తొడుక్కుంటాడు. లేనప్పుడు అది విశాంతి తీసుకుంటుంది. ఇప్పుడదే దృశ్యం.

ఒక వైపు మొండికాలు. మరో వైపు నేలను ఆనించి కుడికాలు. ఆ పక్కనే ఫుట్ పాత్ పై విశ్రమిస్తున్న పెట్టుడు కాలు. అతడి ఒడిలో పత్రికా ప్రపంచం. అందులో తలమునకలై ఉన్నాడు రామకృష్ణ.

అన్నట్లు, ది హిందూ దినపత్రిక, ఆనంద వికటన్ మేగజైన్ ఇవే అతడి కాలక్షేపం, నవ్వు విచారం కలగలసిన గొంతుతో చెప్పాడాయన.

4

ఆ దేవాలయం వద్ద భక్తుల పాదరక్షలు చూసుకుంటూ ఉండే రామకృష్ణకు దయతలచి ఇస్తే రూపాయో, అర్థానో తీసుకుంటాడు. లేదంటే లేదు. ఈ మధ్య మక్కా మజీద్ లో బాంబు పేలడంతో సెక్యూరిటీ ప్రాబ్లం అని ఇక్కడ ఆశ్రయం పొందిన చాలామందిని కూచోవద్దని హెచ్చరించారట. దాంతో ఓ నెలరోజుల పాటు విశాంతి, నవ్వి చెప్పాడాయన.

మరి ఈ నెల రోజులు ఎలా గడుస్తుందని అంటే, ఓ మాసానికి సరిపడా డబ్బులున్నాయి లెండి, అన్నాడు అదే చిరునవ్వుతో

5

అన్నట్లు, మీకెవరూ లేరా?

ఉన్నారు.

మరి.

మా తండ్రి మద్రాసీ, తల్లి హైదరాబాది.

నేను పుట్టింది హైదరాబాద్ లోనే అయినా చిన్ననాడే నేను మద్రాసు వెళ్ళాను. అక్కడ మార్కెటింగ్ విభాగాల్లో కొంతకాలం ఉద్యోగం చేశాను. ఎమర్జెన్సీ సమయంలో నా ఉద్యోగం పోయింది. దాంతో అక్కడినుంచీ ఓ సూట్ కేస్ తీసుకుని ముంబాయికి చేరుకున్నాను.

నాన్న అంతకు ముందే మరణించాడు. ఇక అక్కడెవరూ లేరని, ఏదైనా మంచి ఉద్యోగం వెతుక్కుందామని ముంబాయి వచ్చాను.

రైలు దిగేసరికి నా సూట్ కేస్ పోయింది. టెన్ట్ సర్టిఫికేటు ఆ సూట్ కేస్ తోనే పోయింది. దిగాలు పడి, ఏదో ఒక ఉద్యోగం అనుకుని పోర్ట్ లో లోడింగ్ అన్ లోడింగ్ పనిలో చేరాను. ముందే చెప్పానుగా, అక్కడే కాలు పోగొట్టుకున్నాను.

ఒకసారి దిగజాలిన తర్వాత
తిరిగి జీవితాన్ని
చేజిక్కించుకోవడం
అసాధ్యం అన్నట్లు
చెప్పాడాయన.

ఆ తర్వాత ఒక కంపెనీలో ఉత్తరాల సార్టింగ్ చేసి పనిలో కొంతకాలం పనిచేశాను. ఆ కంపెనీ దివాళా తీయడంతో చివరకు నా తల్లిగారి ఊరు హైదరాబాద్ కు వచ్చాను.

రావడం రావడం నేను పుట్టిన హిమాయిత్ నగర్ కు చేరుకున్నాను.

రెండు దశాబ్దాల తర్వాత కదా, నేను వచ్చేసరికి దాని రూపురేఖలు మారిపోయాయి. మా బంధువులెవరూ కనిపించలేదు. అమ్మ మనసులో మెదులుతుండగా తీవ్రంగా వెతుకులాడాను. లాభంలేదు.

ఏం చేయాలో తోచక, నిరాశకు లోనై తిరిగి బడలికతో ఈ గణేష్ టెంపుల ఫుట్ పాత్ పై ఆ రాత్రి నిద్రించాను.

మరునాడు లేచి కూచున్నాను. ఎవరో అక్కడ పాదరక్షలు విడిచారు. ఇంకెవరో విడిచిన పాదరక్షలు తీసుకుని చేతిలో అర్ధరూపాయి పెట్టి పోయారు.

ఆ రోజు గడిచింది.

అలాగే ఈ రెండు దశాబ్దాలు గడిచాయి.

విడిచి వెళ్ళేవారు. తొడుక్కుని వెళ్ళేవారు.

ఇరవై ఏళ్ళుగా నా కళ్ళముందు ఇదే దృశ్యం. అదే నాకు జీవితం, చెప్పి ఆగాడాయన.

6

ఒక సంవత్సరం. అది ఒకే ఒక రోజు లెండి.

నా వద్ద వెయ్యి రూపాయలున్నాయి కదా అని వాటితో కొన్ని జతల సాక్సులు కొన్నాను.

రెండు చేతుల్లో రెండు సాక్సులతో రోజూ కూచుండే స్థలానికి కొంచెం అవతల కూచున్నాను.

టెంపుల్ వాచ్ మెన్ ఎగాదిగా చూశాడు.

మరికొందరు చిరువ్యాపారులు కన్నెర చేశారు.

తమను మించిపోతాననే బాధ.

దిగులు, ఆవేశం, కోపాన్ని వారి చూపుల్లో అర్థం చేసుకున్నాను.

ఒకసారి నిమ్మస్థాయి జీవితం గడిపాక దాన్ని అధిగమించి బతికితే సమాజం ఓర్వలేదేమో.

అది గమనించాక మరీ అలసిపోయాను. వాళ్ళని ఎదుర్కుని నిలవాలని అనిపించలేదు. అంతే, ఆ సాక్సులు వదిలేసి చెప్పులు చూసుకుంటూ ఉండిపోయాను.

మొన్న బాంబులు పేలేదాకా అదే పని, చెప్పి పేపరు ముడిచాడాయన.

7

గంభీర నిశ్చయ్యాన్ని చెదరగొడుతూ, ఇన్నేళ్ళలో మళ్ళీ బంధువులను కలుసుకోవాలనే ప్రయత్నం చేయలేదా అని అడిగితే, ఒకసారి ప్రయత్నించాలనుకున్నాను. కానీ నా వల్ల కాలేదు. బలవంతంగా ఆ కోరికను అణిచిపెట్టే శాను, వివరించాడాయన. ఒకసారి దిగజారిన

తర్వాత తిరిగి జీవితాన్ని చేజిక్కించుకోవడం అసాధ్యం. మళ్ళీ చెప్పాడాయన. చెబుతూ తాను వెతుక్కుంటున్న జీవితాన్ని గురించి మరోసారి వివరించాడు.

తాను ప్రతి సంవత్సరం జైపూర్‌లో తనకు పెట్టుడు కాలు ఇచ్చిన సంస్థకు డబ్బులు విరాళంగా పంపుతాడట.

నా వద్ద ఉన్న డబ్బు నాదికాదు. ఎవరో మీ వంటివారే ఇచ్చారు. వాటితో రోజుకు రెండు పూటలా భోజనం చేస్తాను. ఈ ఫుట్‌పాత్స్ పడుకుంటాను. ఇరవై ఏళ్ళుగా ఇదే జీవితం. నాకేమయినా పిల్లలా, జెల్లలా? అతడి గొంతునిండా విచారం.

అంతలోనే దాన్ని అదిమి పెట్టుకుని ఇలా అన్నాడు. **నా చేతిలో పెట్టే రూపాయిని నేను దుర్వినియోగం చేయను. వాటితో నా కనీస అవసరాలు తీర్చుకుని మిగిలిన డబ్బులను ఏ అనాధాశ్రమానికో లేదా ఆర్థిక సహకారం అవసరమైన బాధితులకో ఎం.ఓ చేస్తుంటాను, ఉత్సాహంగా చెప్పసాగాడు.**

మరేంలేదు, నా వంటి వారికి నేనున్నానని భరోసా అందిస్తాను. వారివద్దనుంచీ నా క్షేమాన్ని కోరుతూ దీవెనలు అందితే సంతోషిస్తాను, కేజువల్‌గా చెప్పాడు.

ఆ ఆనందం, సంతృప్తితో మళ్ళీ రోజు ప్రారంభిస్తాను, ఇదీ తన కథ, అన్నట్టు చెప్పి పేపరు చదవాలన్నట్టు చూశాడతడు.

సెలవు తీసుకుంటుంటే, కళ్ళద్దాలు, చింపిరి గడ్డం మధ్య నిర్మలంగా అతడి మందహాసం.

అతడి చేతులో చేయుంచి మళ్ళీ కలుస్తానని వీడ్కోలు తీసుకున్నాను.

ప్రియ పాఠకులారా...

వీలుంటే ఒకసారి అతణ్ణి కలవండి.

అతడి ఇంగ్లీషు కూడా ఎంతో బావుంటుంది.

చిరునామా:

రామకృష్ణ,

కేరాఫ్ గణేష్ టెంపుల్,

సికింద్రాబాద్,

ఆంధ్రప్రదేశ్, భారత్

మొక్కవోని మనిషి

మన రాష్ట్రానికి సంబంధించి ఇతడే ఎల్జీ యా బూఫీయో. అవును. ఇతడిని అలాగే పిలవాలి. ఎందుకంటే, ఇతడు మనతో జీవించి ఉన్న మనిషి జాన్ జియాంగో సృష్టించినట్టు కల్పిత పాత్ర కాదు, నిజ కార్యకర్త.

1

ఎల్జీ యా బూఫీయే.

ఈ పేరెత్తితే చెట్లు నాటుతూ పోయిన మనిషి గుర్తొస్తాడు. తల వంచుకుని తనమానాన తాను చెట్లు నాటుతూ పోయిన ఓ మనిషి గుర్తొస్తాడు. రెండు ప్రపంచ యుద్ధాల మధ్య బీడువారిన ఎడారి ప్రాంతాన్ని ఒక్కటే పచ్చటి బయలుగా మార్చిన అసామాన్య మనిషి గుర్తొస్తాడు.

ఆ మనిషి జాజియాని (Jean Giono) అనే ఫ్రెంచి రచయిత సృష్టించిన పాత్ర.

నమ్మకాన్ని నాటి ఆనందాన్ని పండించిన మనిషిగా (The mana who planted hope and grew happiness) ఆయన ప్రపంచంలోని అనేక భాషల్లోని పాఠకులకు సుపరిచితుడు.

మరి రామయ్య?

2

దరిపల్లి రామయ్య అంతమందికి తెలియకపోయినా, ఖమ్మం జిల్లా వాసులకు మాత్రం సుపరిచితుడు. మన రాష్ట్రానికి సంబంధించి ఇతడే ఎల్జీ యా బూఫీయే.

అవును. ఇతడిని అలాగే పిలవాలి.

ఎందుకంటే, ఇతడు మనతో జీవించి ఉన్న మనిషి, జాజియానో సృష్టించినట్టు కల్పిత పాత్ర కాదు, నిజ కార్యకర్త.

అన్నిటికీ మించి, ఆ రచయిత ఆశించినట్టు, నిజంగా జీవిస్తున్న మనిషి. మనమధ్య చెట్లంత నీడే విస్తరిస్తున్న మనిషి.

రండి. అతడిని పరిచయం చేసుకుందాం.

3

ఖమ్మం జిల్లా రెడ్డిపల్లి వాస్తవ్యుడైన రామయ్యను కలుసుకోవాలంటే రమారమి నాలుగు కిలోమీటర్ల పొడవునా రోడ్డుకు ఇరువైపులా ఏపుగా పెరిగిన వృక్షాలకిందుగా వెళ్ళాలి.

అవి పంచే నీడకిందుగా ప్రయాణించి అతడి ఇంటికి చేరుకోవాలి.

నమ్ముతారా? అవన్నీ ఆయన నాటిన చెట్లే.

వాటికిందుగా వెళ్ళితేనే అతడు.

అన్నట్లు, అతడికి కాస్త చెముడు.

భార్య చెవికమ్మలు బావిలో పడ్డాయంటే మునిగి తీశాడు. అప్పటి నుంచీ సరిగ్గా వినిపించదు.

రామయ్యా? అంటే ఏమిటీ అని చెవొగ్గుతాడు.

మీరడిగిన ప్రతి ప్రశ్నకు ఎంతో ఆసక్తిగా, లౌకిక జీవితం నుంచీ తీసుకున్న ఉదాహరణలతో వివరిస్తాడు.

ఇవన్నీ ఒకేత్తు. అతడితోమీరు జరిపిన సంభాషణ అనండీ, పెంచుకున్న పరిచయం అనండీ, అతడిచ్చిన మొక్కను మీరు ఇంటికి తీసుకుపోవడంతో ముగుస్తుంది.

అదీ అతడి విశేషం.

4

రెడ్డిపల్లి గ్రామంలోని అతడి ఇల్లు లేదా కుటీరం ఆకుపచ్చగా ఉంటుంది.

కన్నులకు హాయిగా ఉంటుంది.

ఇంటి వెనకాల అతడికి మూడెకరాల పెరడు ఉన్నది. అందులో అడివి వలే

అలుముకున్న చెట్లు ఉన్నాయి.

అది మరింత దట్టమైన ప్రశాంతతను పంచుతుంది.

ఇంటికి నాలుగుకిలోమీటర్ల దూరంలో అతడికి ఏడెకరాల తోట ఉన్నది. అది దట్టమైన అడివిని పోలి ఉన్నది.

అది మీలోని అడవిని వనంగా మార్చి మీలో ఏకాగ్రతను పెంచుతుంది.

ఇన్ని ఉన్నా అతడు అసహనంతోనే తిరుగుతాడు

అతడు ఇటు ఇంటి పట్టున ఉండడు. అటు పెరట్లో కనిపించడు. పోనీ తోటలో ఉన్నాడా అంటే అదీలేదు. సైకిల్పై మొక్కలు పెట్టుకుని ఉదయాన్నే

బయలుదేరతాడు. చుట్టుముట్టున్న ఊళ్ళను చుట్టి వస్తుంటాడు. ఉదయం పూట బడిలోని విద్యార్థులకు మొక్కలు పంచుతాడు.

మధ్యాహ్నంలోగా ఇంటింటా గృహిణులు వన కానుకలు అందజేస్తాడు. సాయంత్రం దాకా దారిపొడవునా చెట్ల కింద రాలిన విత్తనాలను సేకరిస్తాడు. ఆ విత్తనాలను కొండలపై గుట్టలపై కూడా చల్లుతాడు. ఇదే అతడి వ్యాపకం.

అన్నట్లు, ఈ మనిషి మిమ్ముల్నెప్పుడైనా కలిశాడా? లేదంటే తప్పక మీ వద్దకు వస్తాడు. అతడు నడిచే వృక్షగంధం.

ఎందుకంటే చెట్టు పుట్టా అడవి తనపరం కాదు, సమాజం పరం కావాలని పేరు పేరునా మనిషి వద్దకు వెళ్ళే అసహనం అతడి సుగుణం మరి! లేదా బృహత్తర కార్యతేజం అది.

5

సరిగ్గా నలభై రెండేళ్ళ క్రితం.

ఆరో తరగతి విద్యార్థిగా ఉన్న రామయ్య తమ మాస్టారు మల్లేశం చేప్పి పాఠం శ్రద్ధగా వింటున్నాడు.

మొక్కల వల్ల ఇన్ని ప్రయోజనాలున్నాయా? అడిగాడు రామయ్య. ఉండబట్టుకోలేక.

అవును బిడ్డా, ఉన్నాయి. చెప్పాడు మాస్టారు.

అంతే. తరగతి గదినుంచీ లేచి వెళ్ళాడంటే మళ్ళీ బడికి రాలేదు రామయ్య.

నేటికీ చెట్లు నాటుతూనే ఉన్నాడు.

6

ఇంట్లోంచీ బయటకు వెళ్ళిన రామయ్య తిరిగి తిరిగి రాత్రి ఏడింటికి వస్తాడు. వచ్చేరాగానే స్నానం చేస్తాడు. రోజుకు సుమారు 25 కిలోమీటర్లు ప్రయాణిస్తాడేమో బడలిక తీరేందుకని రాత్రిళ్ళు కూడా పలుసార్లు స్నానం చేస్తుంటాడు.

నిద్రపోయేది కాసేపే. తెల్లవార్లు విత్తనాలు వేరు చేస్తూనో లేదంటే పుస్తకాలతోనో గడుపుతుంటాడు.

అవును, అతడు వారానికి రెండుసార్లు ఖమ్మం లైబ్రరీకి వెళతాడు. అక్కడ తాను చదివిన పర్యావరణ సమాచారం గురించిన నోట్స్ రాసుకుంటూనో లేదంటే తెచ్చిన జిరాక్స్ కాగితాలను పరిశీలిస్తూనో రాత్రిళ్ళు గడుపుతుంటాడు. అన్నట్టు, అతడు వృక్ష చరిత్రలు అధ్యయనం చేస్తాడు. వాటి గురించి తాను కట్టిన పాటలకు తుదిమెరుగులు దిద్దుతుంటాడు.

ఆ పాటలతో, సరికొత్త జ్ఞానంతో వెలుగు రేఖలు విచ్చుకుంటే అతడు చకచకా తయారై సరాసరి జనంలోకి చేరుకుంటాడు.

కాలచక్రం ఆగుతుందేమోగానీ రామయ్య సైకిల్ వీధిలోకి రావడం జరగదంటే జరగదన్నది అక్కడి జనం ఉవాచ.

అంతెందుకు. అతడి కాలు విరిగినా ప్రచారం ఆపలేదు. తాను తిన్న బత్తాయి పళ్ళ విత్తనాలు వేరు చేసి పెట్టుకున్నాడు. తర్వాత విత్తుదామని. ఆరోజుల్లోనే తమ గ్రామ సరిహద్దుల్లో ఉన్న గ్రానైట్ కంపెనీల నుంచీ విరిగిన ఫలకాలు తెప్పించుకుని వాటిపై దేవీ దేవతల బొమ్మలు చెక్కడం అభ్యాసం చేశాడు. వృక్షో రక్షితః అన్న పర్యావరణ నినాదాన్ని పతాకంగా చెక్కి వాటిని పర్యావరణ ఫలకాలుగా మార్చాడు.

అతడి చేతిపై పచ్చబొట్టు. అది కూడా పర్యావరణ నినాదం.

ఇక ఇంటి గోడలపై పచ్చటి రాతలు, గోడలే కాదు, పచ్చడి జాడిని కూడా వదలకుండా ఆయన పర్యావరణ నినాదాలు రాశాడు. ఇక తాను. స్వయాన పర్యావరణ శకటంగా అలంకరించుకుంటాడు. ట్రాక్టర్ చక్రాల తాలూకు గుండ్రటి వాచర్లపై రంగు డబ్బీలు కొని ఆకు పచ్చటి అక్షరాలను ముద్దుగా రాస్తాడు.

తెలుగు అక్షరాల్లో కొమ్ములుంటాయికదా, వాటిని ఆయన ఆకులుగా చిత్రించడం విశేషం.

7

మరో సంగతి.

ఓ రోజు చేతినిండా, భుజంపైనా మొక్కలతో ఖమ్మం బస్సు ఎక్కాడు రామయ్య.

ఆ రోజే ప్రతి మనిషికి 50 కేజీల లగేజీ ఉచితం అని మొదటిసారి చదివాడు.

అంతే. దిగేశాడు.

మళ్ళీ వెనక్కి వెళ్ళి, 50 కేజీలకు తూగినన్ని మొక్కలు పట్టుకుని మళ్ళీ బస్సెక్కాడు.

ఒక మంచి పని అనుకుంటే ఆ పని మంచిపని అని భావించిన మరుక్షణాన దాన్ని సాధన చేసే ప్రవృత్తి ఆయన సొంతం. బహుశా అందువల్లే కావచ్చు. నలభై రెండేళ్ళుగా అతడు చెట్లు నాటుతూనే ఉన్నాడు.

8

సరిగ్గా అరవై ఏళ్ళకితం జాజియానో మరణించాడు. అయినా అతడి పాత్ర ఎల్జీ యా బూఫియే పాఠకుల హృదయాల్లో జీవించే ఉన్నది.

ఆ రచయిత పుస్తకం తెలుగులో చెట్లు నాటిన మనిషి పేరిట లభిస్తున్నది. పుస్తకంలోని ఆ పాత్రకు వయసు మీరిన కొద్దీ మాట పోయింది. ఆయన చుట్టూ జనవాసం లేదు. మాట్లాడేందుకు ఒక్క మనిషి లేడు మరి. అందుకే ఆయన గొంతు పడిపోయిందని రచయిత చెబుతాడు.

కానీ రామయ్య జనార్యణ్యంలో ఉన్నాడు. పచ్చటి పుడమికోసం చింతనలో ఉన్నాడు. జనం చెంతకు వెళుతున్నాడు. అందుకే ఇతడి గొంతున పాట పుట్టింది.

అత్యంత సృజనాత్మకంగా మాట ఎదిగింది.

అలా అతడు ముందుకు సాగుతున్నాడు. ఎవరేమనుకున్నా సరే అని అతడు నిశ్చింతగా ప్రయణిస్తున్నాడు.

విరగకాసిన పండ్ల చెట్టువలే, ఆకలి పట్టని బిడ్డకు బతిమాలి బామాలి స్థన్యం అందించే తల్లివలే అతడు జనవాహినికి దగ్గరవుతున్నాడు.

అతడు నడిచే గ్రంథం. చెట్లు నాటుతున్న మనిషి.

జీవించి ఉన్న బూఫియే, నీకు వందనం.

చిరునామా

దరుపల్లి రామయ్య,
మారెమ్మ గుడివద్ద,
రెడ్డిపల్లి గ్రామం,
పోస్ట్ మత్తుగూడెం, ఖమ్మం,
ఆంధ్రప్రదేశ్, భారత్,

విమలమ్మ

ఆమె యాచకురాలే కావచ్చు. కానీ ఆమెకూ ఒక కథ ఉంది. ఆమె అంధురాలే కావచ్చు. కానీ ఆ మెకూ ఒక గతం ఉంది. మురికి బట్టలతో ఫుట్‌పాత్‌పై కనిపించే మనుషులంతా దర్శిద నారాయణులే కావచ్చు. కానీ వారికంటూ ఒక చూపుంది. వెలుగుకేసి వారూ నడుస్తుంటారనడానికే విమలమ్మ జీవితం ఓ సజీవ సాక్ష్యం.

బిడ్డలే కంటిపావలు

రాజధాని హైదరాబాదులోని సెక్టోరియేట్‌కు కొంచెం ఇవతల ఫుట్‌పాత్‌పై ఓ చెట్టుంది. దాని నీడన కూచుండి కనిపించే విమలమ్మ రెండు చేతులతో తాళం వేస్తూ పాదచారులను యాచిస్తూ ఉంటుంది. అప్పుడప్పుడూ ఆమె గొప్పగా పాడుతుంది కూడా. ఆ తీయని పాటకు స్పందించే పాదచారులు ఆగిపోయి జేబులోంచి పావలారో రూపాయో తీసి ఆమె ముందున్న ఇనుప డబ్బాలో వేస్తారు. ఆ శబ్దాన్ని ఆమె చెవులు రిక్కించి వింటుంది. వారి పాద సవ్వడి సద్దుమణగగానే ఆ డబ్బాలో పడ్డ నాణెం రూపాయో రెండు రూపాయలూ అన్నట్టు తడిమి చూసుకుంటుంది. తిరిగి చిరునవ్వుతో మళ్ళీ తాళం వేయడంలో నిమగ్నం అవుతుంది. ఆమె యాచక జీవితంలో ఇది సర్వసాధారణమైన దృశ్యం. కానీ ఆమె కథ వేరు.

విమలమ్మ ఓ అరుదైన మాతృమూర్తి. తాను ఫుట్‌పాత్ జీవితాన్ని ఎంచుకుని బిడ్డలకు భద్రమైన బాట వేస్తోన్న తల్లివేరు. యాచిస్తూనే ఒక కుమారుడిని ఇంటర్‌మీడియట్, మరొక కుమారుడిని డిగ్రీ చదివిస్తోన్న సరస్వతి ఆమె.

విమలమ్మ స్వగామం కర్నూలు జిల్లాకు చెందిన అరివేనిపాడు. ఆమె తల్లితండ్రులు చిన్ననాడే చనిపోయారు. దాంతో దయగల ఓ తల్లి ఈమెను తనవద్దే ఉంచుకుని పెంచి పెద్ద చేసింది. దురదృష్టవశాత్తూ పదిహేనేళ్ళప్రాయంలో విమలమ్మకు చూపు పోవడం ఆమె జీవితంలో అత్యంత విచారకరమైన అనుభవం. తెలిసి తెలియక తలకు అధికంగా పేలమందు పెట్టుకోవడం వల్ల క్రమేణా ఆమె చూపు మందగించింది. చూస్తుండగానే ఆమె శాశ్వతంగా అంధురాలైంది.

అంధత్వం తనకు శాపమే అయినా ఆమె చదువును నిర్లక్ష్యం చేయలేదు. మరింత పట్టుదలతో మద్రాసులోని పూనమ్ బైండ్ స్కూల్లో పదవ తరగతి పూర్తిచేసింది అప్పటికే యుక్తవయసుకు చేరుకున్న విమలమ్మ ఓ రోజు ఇంట్లో తల్లితో గొడవపడటంతో ఆమె జీవితం మరింత అంధకారమయం అయింది.

ఆ రోజు తల్లి, తానూ మాటామాటా అనుకున్నారు. ఆ క్షణికావేశంలో విమలమ్మ ఏం చేస్తున్నదీ తెలియలేదు. ఇంట్లోంచి బయటకు వచ్చేసింది. మద్రాసు వెళ్ళిపోతున్నానని చెప్పి సరాసరి కదులుతున్న ఓ రైలెక్ట్రిక్ హైదరాబాద్ చేరుకుంది. అలా నాంపల్లి రైల్వేస్టేషన్లో అడుగుపెట్టింది మొదలు నేటివరకూ విమలమ్మకు ఈ భాగ్యనగరమే నివాసం అయింది.

నాంపల్లి రైల్వేస్టేషన్లో దిగిన విమలమ్మ మొదట నడుచుకుంటూ చింతల బస్తీ చేరుకుంది. కొన్నాళ్ళు పోయాక సెక్రటేరియేట్ సమీపంలోని ప్రస్తుతం ఉంటున్న ఫుట్పాత్ చేరుకుంది. ఇక్కడే సేదతీరింది. ఇక అప్పట్నుంచీ ఈ పరిసరాలే తనకు ఇల్లానాకిల్లై పోయాయి.

ఆ విషయాన్నే జ్ఞప్తి చేసుకుంటూ "ఇక్కడకు వచ్చి సరిగ్గా 25 ఏళ్ళయింది నాయనా" అంది విమలమ్మ. "...ఇదే నా ఇల్లు. ఇదే నా మైదానం" అంటూ చేతులెత్తి తన ముందున్న స్థలమంతా తనదే అన్నట్టు చూపుతుంటే విమలమ్మకు ఈ ప్రాంతంతో ఎంతో అనుబంధం ఏర్పడిందో అర్థం అవుతుంది.

దారిపాడవునా క్రమం తప్పక ఆమెను ఆదరించే వారెందరో. వారంతా ఆమెకు హితులు, సన్నిహితులు. కానీ తన జీవితం ఇట్లాంటి వీధిపాలవడం గుర్తొచ్చిన ప్రతిసారి ఆమె వర్షించే మేఘంలా గంభీరంగా ఉండిపోతుంది. కదిపితే అనేక అనుభవాల దొంతర. ఆ మార్గంలో వెళ్ళినప్పుడల్లా ఆమె అనుభవాల కోసం దోసిలి పడితే, చేతిలో చేయేసి ప్రతిసారి ఆశ్చర్యకరమైన జ్ఞాపకాలను ముట్ట చెబుతుంది.

ఆమె చెప్పడానికి ఉపక్రమించినప్పుడల్లా విమలమ్మ మనోపటలం ముందు గడిచిన సుదీర్ఘ కాలమంతా ఒక్కపరి గిరున తిరుగుతుందో ఏమో! ఆ మె గొంతు అర్థంగా మారిపోతుంది. ఆ వెంటనే "ఇదే నా స్థలం నాయనా" అని తన ఉనికిని గుర్తించి మరి మిగతా సంగతులు ఎత్తుతుంది.

ఇక్కడకు వచ్చిన కొన్నాళ్ళకు భీమయ్య పరిచయం అయ్యాడు. ఆయన రంగారెడ్డి జిల్లా మేడిపల్లి నివాసి. ఇక్కడకు వచ్చేనాటికి ఆయన ఊపిరి తిత్తుల వ్యాధితో బాధపడుతున్నాడు. తీవ్ర అనారోగ్యకారణంగా ఆయన ఏ పనీ చేయలేకపోయేవాడు.

పుట్టుక కారణంగా తనది అగ్రకులమైనా ఆయన దళితుడే అయినా వారిద్దరినీ ఆ కాలిబాట కలిపింది. అక్కడే విమలమ్మతో కూచుని ఆయనా యాచించి పొట్టపోసుకునేవాడు. ఆ క్రమంలో వారిద్దరి మధ్య మాటలు కలిశాయి. మాటల్లో తెలిసింది, ఏపనీ చేయలేని స్థితిలో ఉన్న భీమయ్యను ఆయన భార్య ఇంట్లోంచి వెళ్ళగొట్టిందని. తత్ఫలితంగా ఆయనా ఇదే ఫుట్పాత్ను ఆశ్రయించాడని!

ఏమైనా వారిమధ్య స్నేహం పెరిగింది. అది క్రమేణా వారిమధ్య మరింత సాన్నిహిత్యానికి కారణమై, వేదమంత్రాలతో వారికి వివాహం జరగలేదన్నట్టుగానీ పంచభూతాల సాక్షిగా ఇద్దరూ ఒక్కటయ్యారు. ఆ ఫుట్పాత్ మీదే కలిసి జీవించారు. వారికిద్దరు పిల్లలు కలిగారు. ఇంతలో మళ్ళీ ఆమెను దురదృష్టం వెన్నాడింది.

"ఇద్దరు అబ్బాయిలు పెద్దవకముందే ఆయన చనిపోయారు" చెప్పిందావిడ. ఈ మాటలు చెబుతున్నప్పుడు విమలమ్మ కంట జలజలా కన్నీటి బిందువుల్లా రాలిపడ్డాయి.

ఆ మాటలు చెబుతున్నప్పుడు విమలమ్మ మనోపటలం ముందు గడిచిన సుదీర్ఘ కాలమంతా ఒక్కపరి గిరున తిరుగుతుందో ఏమో! ఆమె అర్థంగా చెబుతుంది, "ఇదే నా స్థలం నాయనా" అని!

కాలిబాటపై జీవితంలో భద్రాంధోళనలూ సహజమే

సెక్రటేరియట్ వద్ద వాహనాల రద్దీని ఆమె పట్టించుకోకుండా చెప్పసాగింది. పెద్దవాడు నాలుగేళ్ళ వయసులో ఉండగా భీమయ్య ఆరోగ్యం హఠాత్తుగా క్షీణించిందట. పరుగు పరుగున గాంధీ ఆస్పత్రిలో చేర్చిందట. అయినా ఆయన దక్కలేదట. ఒక్కరోజులోనే భీమయ్య విగతజీవి కావడంతో విమలమ్మ జీవితంలో మరింత శూన్యం నిండుకుంది. మళ్ళీ తోడులేనిదయింది.

అసలే అంధురాలు. దానికి తోడు భర్తపోయాడు. పోనీ, నా అనేవాళ్ళున్నారా అంటే అదీలేదు. ఇవన్నీ కాకుండా ఇద్దరు బిడ్డల తల్లి. ఉన్నది ఫుట్ ఫాల్ట్ పై. ఎలా? అని ఆలోచించింది. గుండె నిబ్బరం చేసుకుని బతుకుయానం మొదలెట్టింది.

తాను పదవతరగతి చదివిన మనిషాయె! చదువు విలువ తెలిసిన మనిషాయె!! బాగా ఆలోచించింది. పిల్లలకు మంచి భవిష్యత్తు ఏర్పడాలంటే వారిని ఉన్నత విద్యావంతులుగా తీర్చిదిద్దవలసిందే అనుకుంది. మరెలా? ఆలోచించింది. తనకు చెన్నయ్ లో ఉన్నప్పుడే హాస్టల్ సౌకర్యాల గురించి తెలుసు. ఆ పరిష్కారంతో ఇక్కడా అలాంటి వసతుల కోసం ప్రయత్నించి సఫలమైంది. ఇద్దరు పిల్లలనూ హాస్టల్ లో చేర్పించింది. వారి వికాసం కోసం తాను యాచించడం మానకూడదని నిశ్చయించుకుంది. ఆ నాటినుంచీ ఫుట్ పాత్ దిగలేదు. అనుదినం యాచిస్తూ రూపాయి కూడబెట్టి పిల్లలను చదివించడం పైనే శ్రద్ధ పెట్టింది.

"ఇక్కడకు వచ్చి సరిగ్గా 25 ఏళ్ళయింది. ఉదయం తొమ్మిది నుంచీ సాయంత్రం ఆరింటివరకూ ఈ ఫుట్ పాత్ పైనే ఉంటాను. చీకటి పడ్డాక అక్కడ... కరెంటు ఆఫీసు వద్ద నేను పడుకుంటాను. ఒక ఫర్లాంగు దూరంలో ఉంటుందా ఫ్లం."

"మధ్యలో ఆకలేస్తే ఎదురుగా ఉన్న ఇరానీ హోటల్ నుంచీ అన్నం తెప్పించుకుంటాను. లేకపోతే లేదు. ఇక్కడ నావలే వీధిపాలైన వారూ ఉన్నారు. వారి సహాయం ఉండనే ఉంటుంది" నవ్వుతూ చెబుతుంది విమలమ్మ. ఈ మాటలు చెప్పినప్పుడు ఆమె గొంతులో అనాధగా బతుకుతున్న యాతన వినిపించినా అందులో చెప్పలేని ఒక ఆత్మస్థైర్యమూ ఉంటుంది

"నా పిల్లలు పెద్దయ్యారు. పెద్దబ్బాయి ఇప్పుడు పదిహేనో తరగతి చదువుతున్నాడు. చిన్నబ్బాయిది పన్నెండో తరగతి పూర్తయింది. ఇద్దరూ లంగ్ రిహాఫ్స్ దగ్గర రూము అద్దెకు తీసుకుని ఉంటున్నారు" గర్వంగా చెప్పింది విమలమ్మ.

"వారి ఫేర్లేమిటమ్మా?" అంటే, "పెద్దవాడు ప్రభాకర్. చిన్నవాడు సుధాకర్" అంది. మళ్ళీ ఏదో ఆలోచించుకుని, "ఇవి బడిలో పెట్టిన పేర్లు. నేను పెద్దవాడికి ఏసుదాసు అని, చిన్నవాడికి సుధాకర్ అనీ పెట్టుకున్నాను" మురిపెంగా చెప్పింది.

"పెద్దవాడు ప్రతి ఆదివారం పదిగంటలకు వస్తాడు. వచ్చి నన్ను తీసుకుని కిలోమీటరు నడిపించుకు వెళ్ళి అక్కడ... హుస్సేన్ సాగర్ లో.. స్నానం చేయించుకుని వస్తాడు. తర్వాత పక్కన ఉన్న మెస్ నుంచీ అన్నం తెచ్చి తినిపించి వెళతాడు" ప్రేమగా చెప్పింది.

"చిన్నవాడే వాడు సరిగా రాడు. వచ్చినా నాతో ఎక్కువసేపు గడపడు" చిన్నబుచ్చుకుని వివరించింది. "అమ్మను కదా! నా దగ్గరకు వచ్చినప్పుడు పండో ఫలమో తినరా అంటాను. వినడు. 'నాకు తృప్తిగా ఉంటుందిరా' అంటాను.

"అమ్మను కదా! నా దగ్గరకు వచ్చినప్పుడు పండో ఫలమో తినరా" అంటే వినడు. 'నాకు తృప్తిగా ఉంటుందిరా' అన్నా వినడు. వాడే వెళ్ళి హోటల్ లో వాటర్ పాకెట్ కొనుక్కుని తాగి వస్తాడు." బాధగా చెప్పసాగింది

వినడు. వాడే వెళ్ళి హోటల్లో వాటర్ పాకెట్ కొనుక్కుని తాగి వస్తాడు. నలుగురిలో కలవడు కూడా" బాధగా చెప్పసాగింది.

"కానీ పెద్దవాడు అట్లాకాదు. వాడు నెమ్మది. ఓపిక మనిషి, అందరితో మాట్లాడతాడు" ఆనందంగా చెప్పింది. ఇలా పిల్లలిద్దరి స్వభావాలు కళ్ళముందు మెదులుతాయేమో వారి ముచ్చట్లు సంతోషంగా పంచుకుంటుంది.

కానీ ఆమె ఒంటరి అని తెలుస్తూనే ఉంది. వారానికి ఒకరోజు తప్ప కన్నకొడుకులు కనిపించరు. అన్ని రోజులూ అనాధలా కనిపిస్తుంది. పిల్లలను చదివిస్తున్నాననే సంతృప్తి ఎంత ఉన్నా గానీ ఆ జనసమ్మర్థంలో ఆమె ఒంటరి దీవిలా ఉంటుంది.

తనవలే అనాధలుగా ఉన్న అక్కడివారితో స్నేహంగా ఉన్నా బంధుత్వం లేని లోటు ఆమెను వెన్నాడుతూనే ఉంటుంది.

తనతల్లిదండ్రులు చిన్ననాడే చనిపోయిన సంగతి ఆమెకు గుర్తొస్తూనే ఉంటుంది. పెంచిన తల్లికి దూరంగా వచ్చేసిన సంగతి జ్ఞాపకం వస్తూనే ఉంటుంది. ఆకస్మికంగా మరణించిన భర్త జ్ఞాపకాలు చుట్టుముట్టడం సరేసరి. ఇవిగాక కలలు పడుతుంటాయట. అప్పుడు ఎవరో తనను చంపడానికి వస్తున్నట్టు కలలు వస్తాయట. ఫుట్ ఫాత్ అంటే ఉండే భయాందోళనలూ తప్పవంటుందామె. వీటన్నిటి మధ్యా ఒకే ఒక ఆశ, పిల్లలు. వారిని తలచుకుని హాయిగా నవ్వుకుంటూ కాలక్షేపం చేస్తుందట.

ఒక ఆదివారం పిల్లలిద్దరినీ పరిచయం చేసినప్పుడు తల్లి నోట్లోంచి ఊడిపడ్డారా అనిపించింది. వారెంత అందంగా, దృఢంగా ఉన్నారో. ఫోటోలు అంటే సున్నితంగా వద్దన్నారు.

వారు మొన్నటిదాకా హాస్టల్లో ఉన్నారు. ఇప్పుడు విడిగా గది తీసుకుని ఉంటున్నారు. అంధురాలైన ఈ మాతృమూర్తికి వారే కంటి పాపలు. అందుకే ప్రతి ఆదివారం ఈ తల్లి ఒళ్ళంతా కళ్ళు చేసుకుని వారికోసం ఎదురు చూస్తూ ఉంటుంది.

విశేషమేమిటంటే పిల్లలిద్దరిలో ఒకరిని ఇంజనీర్ను, మరొకరిని డాక్టరును చేయాలని విమలమ్మ ఆశించింది. కానీ దగ్గరుండి వారికి మార్గదర్శకత్వం చేసే అవకాశం లేదు. అదిగాక పిల్లలేదో చదువుతున్నారనే అనుకుంది గానీ వారేం చదువుతున్నారో కనిపెట్టుకునేంత వెసులుబాటు లేదు. వారికున్న ఇతరత్రా సమస్యలేమిటో తెలుసుకోలేదు. వారూ చెప్పలేరు. దాంతో వారిద్దరూ ఇంటర్ దాటారు. పెద్దవాడు డిగ్రీ చివరి సంవత్సరానికి వచ్చాడు. చింతల్ బస్టి దగ్గర న్యూగవర్నమెంట్ కాలేజీలో బి.ఎస్సీ కంప్యూటర్స్ చదువుతున్నాడు. చిన్నవాడిదీ అదే కాలేజీ. ఇంటర్ (ఎం.పి.సి) చదివాడు. ఇంగ్లీషు, ఫిజిక్సులో తప్పాడు. మళ్ళీ ఫిజు కట్టలేదు. మార్కెటింగ్ విభాగంలో పార్ట్ టైం జాబ్ చేసుకుంటున్నాడు.

వారి సమస్యలు వారివి. రూం రెంట్, చదువుల భారం పెరగడంతో తల్లి సంపాదనతో సరిపెట్టుకోలేకపోతున్నారు. చదువులపై శ్రద్ధ పెట్టలేకపోతున్నారు. ఎవరి సాయాన్ని అర్థించడమన్నా ఆత్మగౌరవం. అందుకనే పెద్దవాడు కూడా ఏదైనా పార్ట్ టైం జాబ్ వెతుక్కునే ప్రయత్నాల్లో ఉన్నాడు. ఇలాంటి కారణాలవల్ల ఒక్కోసారి తల్లిని కలవడానికి కుదురుతుంది... కుదరదు. కానీ తల్లి మాత్రం ఆదివారం ఎప్పుడొస్తూందా అని పిల్లల కోసం వేచి చూస్తుంది.

అన్నట్టు, గత ఆరుమాసాల క్రితం విమలమ్మ తన స్వగామానికి వెళ్ళడం మరో ఆశ్చర్యకర పరిణామం.

అవును. సరిగ్గా ఇరవై మూడేళ్ళ తర్వాత మళ్ళీ తన స్వగామానికి వెళ్ళింది. అదీ గమ్మత్తుగానే జరిగింది. తన పెద్దబ్బాయి హాస్టల్ మేట్ ఒకరు తమ ఊరికి దగ్గరివాడే అని తెలిసిందట. దాంతో తమ అడసు చెబితే ఆ అబ్బాయి ఇంటికి ఉత్తరం రాశాడు. తిరుగు జవాబు వచ్చింది. జవాబే కాదు తమ్ముడు వచ్చాడు. వచ్చి విమలమ్మను తీసుకువెళ్ళాడు. తీరా వెళ్ళేసరికి తల్లి చనిపోయిందని తెలిసింది. ఎంతో బాధపడింది. కానీ ఇరవై ఏళ్ళ తర్వాత మళ్ళీ తన తమ్ముడిని కలుసుకోవడం ఈ అక్కయ్యను ఎంత సంతోష పెట్టిందో!

మరో సంగతి. విమలమ్మ ఒక్కతే వెళ్ళలేదు. తన పిల్లలతో వెళ్ళి తన తమ్ముడి కుటుంబ సభ్యులను ఆశ్చర్యపరచింది. అక్కడకు వెళ్ళాక అనిపించింది. తానొక అనాధలా ఉండకూడదని. మరణించేలోగా సొంత ఇల్లంటూ ఒకటి నిర్మించుకోవాలని! ఇదీ ఒక ఆశ్చర్యమే.

ఈ ఆలోచన రావటంతోనే ఇంతకాలంగా తాను యాచిస్తూ కూడబెట్టిన మొత్తంతో సిమెంట్ రేకులతోనైనా ఒక ఇల్లు నిర్మించుకోవాలనే నిర్ణయం తీసుకుంది. ఇందుకు తన భర్త భీమయ్య తమ్ముడు రమేష్ ఔదార్యమూ తోడయింది.

భర్త మరణించిన తర్వాత విమలమ్మ, ఆమె పిల్లలు అప్పడప్పడు తండ్రి స్వగ్రామానికి వెళ్ళివస్తుంటారు. మరిది రమేష్ వికలాంగుడు. కానీ మంచి మనిషి, ఆయన విమలమ్మ మనసులోని అంతర్యాన్ని గ్రహించి మేడిపల్లిలో ఒక యాభై గజాల స్థలం చూపించాడు. ఇక్కడే ఇల్లు నిర్మించుకోమని, తనవంతు సహాయం ఉంటుందనీ చెప్పాడు. దాంతో మొత్తానికి విమలమ్మ ఇంటి నిర్మాణ పనులు మొదలెట్టడం కొంతలో కొంత ఉపశమనం.

ఆకస్మికంగా మరణించిన భర్త జ్ఞాపకాలు చుట్టుముట్టడం సరేసరి. ఇవిగాక కలలు పడుతుంటాయట. అప్పడప్పడు ఎవరో తనను చంపడానికి వస్తున్నట్టు కలలు వస్తాయట.

ఇలా విమలమ్మ జీవితం ఒక కథవలే నడుస్తూ ఉంది. అయితే, "ఇల్లు గురించి ఎందుకు ఆలోచించావమ్మా?" అంటే విమలమ్మ తడుముకోకుండా "నా పిల్లలు స్థిరపడ్డాక నేనెక్కడ ఉంటాను?" అని ప్రశ్నించింది. అందులో మళ్ళీ ఆమెదైన గొంతుక.

ఆమె మాటలకు మరో అర్థం కూడా ఉందనిపించింది. దాదాపు రెండున్నర దశాబ్దాలుగా ఆకాశం కింద తలదాచుకుని బతికిన మనిషి కదా ఆమె. ఈ సుదీర్ఘ కాలంలో ఆమె ఎన్ని కష్ట నష్టాలను ఓర్చి ఉంటుందో. ఎండనకా వాననకా ఓ చెట్టు నీడను ఆసరా చేసుకుని ఎలా బతికిందో? బహుశా ఆ కారణంగానే ఆమెకు ఒక సొంత ఇల్లు ఉండాలనే కోరిక పుట్టిందేమో!

అన్నట్టు, 'నీ దగ్గర ఏమేమి ఉన్నాయమ్మా?' అంటే నవ్వుతుంది. ఏమున్నాయి? తాళాలు తప్ప. అవి కూడా అరిగిపోయాయి." అంది.

"ఎన్ని చీరలు ఉన్నాయమ్మా?" అంటే నాలుగు అంటుంది. అంటూనే తన రెండో కొడుకు రెండు జతల బట్టలు కొనుక్కున్న విషయం చెప్పసాగింది. "వచ్చినప్పుడల్లా ఏదైనా కొనుక్కు తినమని కాసిన్ని డబ్బులు ఇస్తాను. అవన్నీ దాచుకుని చిన్నోడు నాలుగొందలకు ఒకటి చొప్పున రెండు జతల బట్టలు కొనుక్కున్నాడట. అలా చేయొచ్చా?" అడుగుతోంది. "కళ్ళు లేవని, బిడ్డలకు ఏమీ చేసేపెట్టలేనని ఏవన్నా తినండిరా అని నేను డబ్బులు ఇస్తాను. వాడిట్లా చేస్తే ఎలా? కన్న కడుపు ఎంత ఆక్రోశిస్తుంది! ఆ డబ్బులన్నీ దాచుకుని బట్టలు కొనుక్కోవాలా? " బాధపడసాగింది.

అంతలోనే నిమ్మలించి, "నా బాధలన్నీ చెబుతున్నానా?" అంటూ మన ప్రపంచంలోకి వస్తుంది. ఒక తల్లిలా మంచి చెడ్డలు విచారిస్తుంది. ఇలా కమలమ్మ స్నేహితం సాగిపోతున్నది.

కానీ, సెక్రటేరియేట్ గుండా ఎప్పుడు వెళ్ళినా ఆమె అలాగే ఒక సజీవ శిల్పంవలే కనిపించి మనసు కలుక్కుమంటుంది. అప్పడప్పడూ ఆమె చుట్టూ ఈగలు ముసురుతుంటే తప్పించుకుని వెళ్ళలేకపోతాం. అంత ప్రేమమయిగా అక్కడ సాక్షాత్కరిస్తుందామె.

అన్నట్టు, ఇటీవల ఆమె విశ్రమించే చోటు కూడా మారింది. నాలుగు మాసాల క్రితం ఆ కరెంటు ఆఫీసు వద్ద నిర్మాణం పనులేవో మొదలయ్యాయి. దాంతో ఆమె ఎప్పట్లా ఒక మూలన విశ్రమించడానికి ఉన్న స్థలం కూడా మారింది. ఒక రకంగా రోడ్డు మీంచి మరింత రోడ్డు మీదకు వచ్చిందామె. సాయంత్రం ఆరయితే ఆమె వాహనాల రద్దీని ఆనుకునే. అట్లా నేలమీద ఒక చీరవేసుకుని పడుకుని కనిపిస్తుంది. చలికి ఆమె ఆరోగ్యం రోజురోజుకూ క్షీణిస్తోంది. పిల్లలు పట్టుబడుతుంటారు. కొంచెం పెద్ద గది అద్దెకు తీసుకుని తల్లిని వెంటబెట్టుకెళ్ళడామని. కానీ ఆమె వినదు. "ముందు మీరు స్థిరపడండిరా" అంటుంది. "నేను యాచించడం మానేస్తే మీకెలా గడుస్తుందిరా" విచారిస్తుంది. ఎవరు సమాధానం ఇవ్వాలి?

"మీ చదువులు పూర్తికావాలి. మంచి ఉద్యోగాలు చేయాలి. అంతదాకా నాకు విశ్రాంతి లేదు" అని తనలో తాను అనుకుంటూ మళ్ళీ తాళం వేయడంలో నిమగ్నం అవుతుంది. తాళం వేస్తూ వేస్తూ అపుడపుడు తీయగా పాడుతుంది. ఆ పాట ఆమెనే సేద తీరుస్తున్నట్లు అనిపించి సంతృప్తిగా సెలవు తీసుకుంటాం.

వెనుతిరిగాక అనిపిస్తుంది. కమలమ్మది మాతృప్రేమతో కొట్టి పారేసే జీవితం కాదని. ఆమె విద్యాగుణ సంపత్తిగల మనిషి. చదువువల్ల సంస్కారం కలుగుతుందని, తెలివితేటలు వృద్ధవుతాయని తెలిసిన మనిషి, విద్యాబుద్ధులు చెప్పిస్తే బిడ్డలు ప్రయోజకులు అవుతారని అర్థం చేసుకున్న మనిషి. అందుకే అనిపిస్తుంది. మురికి బట్టలతో ఫుట్ ఫాల్స్ కనిపించే మనుషులంతా దర్శనారాయణులే కావచ్చు. కానీ వారికంటూ చూపుంది. వెలుగుకేసి వారు నడుస్తుంటారు. అందుకు ఈ కాలిబాటమీది సరస్వతే సజీవ ఉదాహరణ. ఏమంటారు?

ఉపసంహారం

మరొక్కమాట అనిపిస్తోంది. ఈ కాలిబాటమీద మానవ జీవితాలను గనుక మైలుకొక రచయిత వింటూపోతే ఈ విశ్వం అంచువరకూ ఒక ఉజ్వలమైన కాంతి వలయం ఏర్పడుతుందేమో అని! దాని వెలుతురులో ఇప్పటిదాకా చెలామణిలో ఉన్న రహదారి సాహిత్యాన్ని మించిన జీవన ఇతిహాసాలు వైభవంగా ద్యోతకం అవుతాయని! అపుడు నిశ్చయంగా ఈ సృష్టిలో అదోజగత్ సహోదరుల జీవితం ఎంత ఉత్కృష్టమైనదో తెలిసి వస్తుంది. అంతదాకా ఇలాంటి జీవితాలు మట్టిలో మాణిక్యాలేనేమో!!

చిరునామా:
విమలమ్మ, సెక్రటేరియేట్ వక్క కాలిబాట,
హైదరాబాద్, భారత్.

జాతి రత్నం

పోల పిచ్చయ్య / హైదరాబాద్

కష్టాలు - కన్నీళ్ళు, ఆకలి - ఆరాటాలు, రేయనకా పగలనకా తీరని వేదనలు, రెక్కలు ముక్కలు చేసుకున్నా గుక్కెడు గంజినీళ్ళు కోసం కటకట. ఇదే లక్షలాది కుంచెరుకుల బీన గాధ. ఇటువంటి నిరాగ్యుల జీవితాల్లో పెనుమార్పు తెచ్చిన ఓ సామాన్యుడి కథనం ఇది. అతడి విజ్ఞానం జాతికి మేలుకొలుపు.

అతడు ప్రభుత్వ అధికారి కాదు, స్వచ్ఛంద సంస్థ కార్యకర్తా కాదు. ఓ మామూలు గిరిజనుడు. పేరు పోల పిచ్చయ్య. ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని ఇరవై లక్షలమంది కుంచెరుకుల్లో ఇతడొకడు. చీపురు కట్టల తయారీయే ఇతడి ప్రధాన జీవనాధారం.

చీపుర్ల తయారీకోసం అవసరమయ్యే ఈత బరుగును సేకరించుకోవడం, ఆ బరుగును సన్నగా కోయడం, ఈతముండ్లు తొలిగిపోయేదాకా చెక్క పలకతో నున్నగా రుద్దడం, ఆ తర్వాత చీపుర్ల తయారీలో నిమగ్నం కావడం - ఇదీ ఇతడి దినచర్యగా ఉండేది. ఇదంతా కాయకష్టంతో కూడిన పని. దినమంతా పనిచేసినా పది చీపుర్లను మించి అధిక సంఖ్యలో తయారు చేయలేరు. ఒంటి నొప్పులు భరించడం

అదనంగా ఉండేది. ఇవన్నీ పిచ్చయ్యను ఆలోచింపజేశాయి. దాంతో అతడు ఓ చిన్న మోటరును తయారు చేసి ఎరుకల కుటుంబాల్లోకి దాన్ని ప్రవేశపెట్టాడు. ఫలితంగా ఓ పెను విప్లవానికే ఆయన నాంది పలికాడు.

చీపుర్ల తయారీని సులభతరం చేయడానికి పిచ్చయ్య తొలిదశలో ఓ చెక్క సాధనాన్ని తయారు చేశాడు. రెండో దశలో ఒక రైతునుంచీ విద్యుత్తు మోటరు తెచ్చి, దాన్ని గ్రైండింగ్ మిషనుగా మార్చివేశాడు. ఇది విజయవంతం అయ్యాక ఆ చెక్కసాధనాన్ని తీసేసి బరువు తక్కువగా ఉండే ప్లాస్టిక్ పాత్రను బిగించి చూశాడు. ఫలితంగా ఆ యంత్రం మరింత సౌకర్యంగా తయారైంది. ఇంకేం? ఇంటింటికీ తిరిగి ఆ మోటరును తమ తెగవారందరికీ పరిచయం చేశాడు. అలా ఒకే ఒక్క మనిషి వివేచన చీపుర్ల తయారీలో ఓ అపూర్వదృశ్యాన్ని ఆవిష్కరింప జేసింది.

ఇది నిన్నా ఇవాళ్లి విశేషం కాదు, రమారమి పద్దెనిమిది సంవత్సరాల క్రితం సంగతి. కానీ ఈ విశేషాన్ని ఏ పత్రికా ప్రచురించలేదు. మరే టెలివిజన్ ఛానలూ ఆయన్ని పలకరించలేదు. మన జనమాధ్యమాల ఘనత అంతటిదంటే సిగ్గు సిగ్గు.

అయినా ఈ ప్రచార, ప్రసార సాధనాలతో తనకేమీ నిమిత్తం అన్నట్టుగానే ఉంటాడు పిచ్చయ్య. ఆయన నిరాడంబరంగా, నిమ్మకంగా పనిచేసుకుంటూ ఉంటాడు. తన జాతి జనులకు మేలు చేయడంలో తనకు సంతృప్తి. అంతే తప్పా ప్రపంచానికి తన గురించి తెలియవలసింది ఉందని కూడా ఆయన అనుకోడు.

ఇదే పిచ్చయ్య ఆవిష్కరించిన చీపుడు యంత్రం

కానీ చెప్పవలసింది చెప్పక తప్పదు. పిచ్చయ్య నిరక్షరాస్య్యుడే కావచ్చు. కానీ అతడి మేధస్సు కుంచెరుకల దైనందిన అవసరాలు తీర్చడంలో శాస్త్రవేత్తలకు మిన్నగా వికసించింది. నేడు రాష్ట్రంలోని ప్రతి కుంచెరుకల కుటుంబంలో ఆయన రూపొందించిన మోటరు ఓ తప్పనిసరి అవసరంగా ఉంది. ఒక రకంగా అది వారి జీవన యంత్రం అన్నా అతిశయోక్తికాదు.

కుంచెరుకుల కష్టాలను సగానికి సగం తగ్గించి వేసిన ఆ మోటరు గూర్చి, వారి ఆర్థిక పరిస్థితిని కొన్ని రెట్లు పెంచివేయడంలో అది నిర్వహించిన పాత్రను ఎవరైనా పరిశోధన చేస్తే, విశ్వవిద్యాలయాలతో నిమిత్తం లేకుండా మన గ్రామసీమల్లో నిశ్శబ్దంగా ఎదుగుతున్న శాస్త్ర విజ్ఞానం ఏ పాటిదో తెలిసి వస్తుంది.

ఈ మాటే అంటే పోల పిచ్చయ్య ఏమంటున్నాడు? నవ్వి ఊరుకున్నాడు. "నీ ఇంటర్వ్యూ కావాలన్నా" అంటే, "ఎందుకయ్యా.. ?" అన్నాడు.

ఘోడరాబాదులోని ఎల్బి నగర్ సమీపంలో నాంచారమ్మకాలనీ ఉంటుంది. అందులో 150 ఎరుకల కుటుంబాలున్నాయి. ఆ కుటుంబాల్లో ఒక కుటుంబీకుడిగా, అర్థనగ్నంగా, తాను సృజించిన మోటరుపై ఈతబరుగును మెత్తగా పాలిష్ చేస్తూ ఆయన ముచ్చట చెప్పినట్టు తన గురించి, తన ఆవిష్కరణల గురించి వివరించాడు.

ప్రశ్న - జవాబు అన్న రీతిలో కాకుండా ఆయన చెప్పిన సంగతులను ఆయన మాటల్లోనే నివేదించడం మరింత ప్రయోజనకరంగా ఉంటుందని, ఇలా ప్రారంభిస్తున్నాం....

పోల పిచ్చయ్య (46)

"నేను సూర్యాపేటలో బతికేదండీ. మా అమ్మ జీవనార్థం సోది చెబితే మా నాయిన పండులు కాసుకుని బతికేది. అడవి మీద కొంచెం పికారు చేసుకుని ఇన్ని పిట్టలో గిట్టలో పట్టుకునేది. అట్ల బతుకుతూ ఉంటే పండులు గిందులను గవర్నమెంటు తీసేయమన్నది. ఆడ్నాంచి మొత్తం తీసేసినాం. తీసేసాక ఎట్లా బతకాలె అని ఇట్లనే పొరక, కమ్మ తీసుకుని చీపుర్లు కట్టుకుని పొట్ట వెళ్ళదీసుకుని బతుకుతున్నం."

"బతుకుతుంటే ఈ కమ్మ రోజుకు పది ఇరవై తయారు చేయాలంటే ఈ ముండ్లు చేతులకు గుచ్చుకోవడం, ఇరవై ముప్పై చేస్తేనే అడికే కష్టం అయిపోయేది. ఇది ముందుకు పోయేటట్టుగ ఎట్లా తయారు

చేసుకోవాలా అని మా వృత్తి మేమే ఆలోచించుకోవాలని నేనే ఆలోచించిన."

పూర్వం బరుగును మెత్తగా చేసేందుకు ఉపయోగించిన చెక్క చలక

1 హెచ్చిన హెచ్చడలో నడిచే విద్యుత్త్ర యంత్రం

యంత్రంపై పాలిష్ అచ్చదున్న తుల బడుగు

అమ్మకానికి సిద్దమైన జాడికట్టలలో తాలుడు

"ఆలోచించి దీన్ని ఫస్టు ముండ్లన్ని తీసేసి ఒక్క పదిజోసే బదులు వంద తయారుగావాల. వంద తయారు గావాలంటే ఎట్ల జేస్తోవాలె అని ఆలోచించిన. ఒక చెక్క తయారు జేసిన... చెక్కను తయారు చేసి... ఆ చెక్కని బాడిష ఉలితోని తొలిగట్టుకుని... ఈ ముండ్లు... సికిల పుల్లల ముండ్లు చక్కగా తెగ్గొట్టి... ఆ చెక్కకు సక్కగ కొట్టుకుని... ఆడ్మించి ఈ మిషన..."

"ఈ మిషన... చిన్నగ ఒక రైతుని అడిగి ఫస్టు ఇంత చెక్కని రంపంతోని కోసుకుని దాన్ని తొలగొట్టి దానికి సైకిల పుల్లల దించేసి... దాన్ని ఒక మిషన మీద పెడితే ఇట్ల తయారైతదని మేము.. అంటే నేను తయారు చేసిన."

"చెక్కను తయారు చేసి... ముండ్లు దిగ్గొట్టి... ఇది మా మర్త్యాల (కర్నూలు జిల్లా) పోయి లారీల ఈ పరక కోసుకొచ్చి... దీనిమీదనే పాలిష్ చేస్తున్నం. పాలిష్ చేసి ఒక్క రోజుకి వంద రెండొందలు మూడొందలు తయారు చేసి అప్పొసాప్పొ చేసి లారి కిరాయిబెట్టుకుని మహారాష్ట్ర తీసుకుపోయి అమ్ముకొస్తున్నం. ఇగ దీనిమీదనే జీవనార్థం ఎల్లిపోతున్నది."

"దీంతోని కొన్ని వందలాది మంది జీవనార్థం వెళ్లిపోతున్నది. కర్నూలుగానీ నిజామాబాద్ గానీ బాన్సువాడగానీ ఆర్మూర్గానీ కాకినాడగానీ రాజమండ్రిగానీ చింతలపూడి గానీ ఖమ్మం గానీ సత్తుపల్లిగానీ సూర్యాపేటగానీ హైదరాబాద్గానీ ఈ మొత్తం జనాభా జీవనార్థం దీనిమీదనే ఎల్లిపోతున్నది."

"ఫస్ట్ ముప్పై ఇరవై తయారు చేసుకుంటే జీవనార్థం వెళ్ళేదిగాదు. ఈ మిషను తయారు చేసిన కాడ్నంచీ కొన్ని వందలాది మందిమి రోజుకి వంద నూటాయాభై తయారు చేసుకుంటున్నం. అమ్ముకుని మంచిగానే రోజుకు రెండొందలు, మూడొందలు ఇట్ల తెచ్చుకుంటున్నం. సంవత్సరానికి రెండు సార్లు మహారాష్ట్ర తీసుకుపోతున్నం. తీసుకుపోయినప్పుడల్లా ఇరవై వేలు ముప్పై వేలు తెచ్చుకుంటున్నం."

"ఈ పరక కోస్కరావడానికి అప్పులు తెస్తంగద. అవి తీర్పంగ పది ఇరవై వేలు మిగులతయిగద. అట్లా మా జీవనార్థం మేం ఎల్ల దీస్సుంటున్నం. ఇప్పటివరకైతే మా జీవనార్థం చక్కగ ఎల్లిపోతున్నది."

మిషన్ను పిచ్చయ్య 'మిషన' అనే అంటాడు. దాన్ని తయారు చేయాలనే ఆలోచన ఎట్లా వచ్చిందో చెబుతాడు:

అల్లుడా... అల్లుడా... మరి రోజుకు ఇరవై అయితున్నయి. మరి రోజుకు వంద వచ్చేటట్టుగ దీన్ని తయారుజేస్తే రోజుకు ముప్పై రూపాయలు వచ్చేది రోజుకు రెండొందలు వస్తాయి గద... మరి రెండొందల మీద మనకు జీవనార్థం చక్కగ వెళ్లిపోతది... గద...అన్నడు మా మేనమామ. ఆడ్మించీ ఆలోచించిన..."

"ఫస్టు చెక్కపలకతో దీన్ని రుద్దేవాళ్ళం. దీన్ని ఇట్లా చక్కగ ముందేసుకుని ఇట్లా రుద్దుకుంటే... రోజుకు పది ఇరవై చేస్తం. రెక్కలు ముక్కలు పడిపోతున్నాయి. ఇట్లా రెక్కలు పడిపోతుంటే మా మేనమామ ఉండి దీన్ని తయారు చేయమని... అల్లుడా... అల్లుడా... మరి రోజుకు ఇరవై అయితున్నాయి. మరి రోజుకు వంద వచ్చేటట్టుగ దీన్ని తయారుజేస్తే రోజుకు ముప్పై రూపాయలు వచ్చేది రోజుకు రెండొందలు వస్తాయి గద... మరి రెండొందల మీద మనకు జీవనార్థం చక్కగ వెళ్ళిపోతది... కొన్ని లక్షలమంది బతుకుతరు కద... అని చెప్పిండు. మా మేనమామ చెప్పిన కాడుంచీ ఆలోచించిన.. ఆలోచించి దీని పాలిష్ చేసి రోజుకు రెండొందలు అయ్యేటట్టు తయారు చేస్తే వస్తదా... లేకపోతే ఎట్లా రుద్దితే ఇది వస్తది. ఇక మిషనల పెడితే నలిగిపోతది. ఏదన్న కట్టె తీస్కొని కొద్దైనా ఇరిగిపోతది అని జెప్పి ఆలోచనతోని ఆలోచనజేసిన. దాన్ని ఈ చెక్కను... ఇట్ట చేస్తే వస్తదని నా బురలోనే నేనే ఆలోచించుకుని... ఒక చెక్కను చక్కగ తయారు చేసిన. చేసి ఇగదానికి ముండ్లు కొట్టేసి... ఇగ కమ్మకోసి దానిమీద పట్టేసరికి చక్కగ పాలిష్ వచ్చింది.

ఒక గుండ్రటి చెక్క లేదా మొద్దును తీసుకుని లోపలంతా తొలిచి, దాన్నే పిచ్చయ్య తొలగొట్టి అంటాడు. దానికి సైకిల్(ల్) పుల్లల్ని మొలలుగా కొట్టి, తయారైన దాని 1 హెచ్పి మోటారు అనుసంధానిస్తాడు. విద్యుత్తు సహాయంతో దాన్ని నడుపుతాడు. అది గిరున తిరుగుతుంటే ఒకచేత్తో దానిపై ఈత బరుగును పెట్టి మరో చేత్తో చీపురుతో ఒత్తిపడితే ఆ బరుగు చిన్న శబ్దం చేస్తూ చీలిపోయి మెత్తగా ముండ్లులేకుండా అవుతుంది. దీన్నే పిచ్చయ్య 'పాలిష్ చేయడం' అంటున్నాడు.

"ఫస్ట్ ఇలా తయారు చేసినం. సక్సెస్ అయింది. దీనికన్న పని అల్కక ఉండాలని జెప్పి పాత ఇనుప సామాన్ల షాపుల పెద్ద పెద్ద సైపులు వస్తాయి. విజయవాడలో ఆ ప్లాస్టిక్ సైపులకి చక్కటి మూతలు కనిపించినాయి. వాటిని ఇనుప సామన్లలో వట్టిగనే పారేసేటోళ్ళు. అవి సూసై చెక్కతో పాటు ఇవి గట్టిగున్నాయి. అల్కగున్నయని జెప్పి ఆ చెక్కను పక్కన బెట్టి మూతను తలిగిచ్చినం. ఆహా... ఇది గూడ సక్సెస్ అయింది. ఇగ ఇప్పుడు దాదాపు పదిహేను, పద్దెనిమిది సంవత్సరాలైంది. మిషన తయారైంది. ఇది తయారైన కాన్నుంచీ దీనిమీదనే జీవనార్థం వెళ్ళిపోతున్నది."

చెక్క పలకలో ఈత బరుగును పాలిష్ చేస్తున్న వృద్ధురాలు

ఫలితంగా బట్టికి పొట్టికి లోట్టికి ఏ ఇబ్బంది లేకుండా జీవనం గడిచిపోతున్నదట.

"ఫస్టు చెక్కకు ముండ్లుకట్టుకుని రుద్దితే రోజుకు ఇరవై ముప్పై తయారు చేసుకుంటే పెద్ద కష్టమయ్యేది. గూడలు నొయ్యంగ, నడుములు వొంగంగ అయ్యేదిగాదు. ఇది చేసినంక ఇటు రాజమండ్రి కాడుంచీ సామర్లకోటదాకా.. రాజమండ్రి, చింతలపూడి, కర్నూలు, నిడదవోలు, సూర్యాపేట, సత్తుపల్లి, మిర్యాలగూడ, హైదరాబాద్ దాకా. అటు కర్నూలు జిల్లా మొదలు నిజాంబాద్, బాన్సువాడ, ఆర్మూర్, కామారెడ్డి అంతటా ఇదే మనిషి మొత్తం దీనిమీదే జీవనార్థం. మనిషి కుటుంబానికి మూడొందలు నాలుగొందలు ఐదొందలు ఇట్ట సంపాదిస్తున్నాం. పొట్టికి బట్టికి లోటు లేకుండా నడిచిపోతున్నది."

'నెస్పిసిటీ ఈజ్ మదర్ ఆఫ్ ఇన్వెషన్' అన్నట్టు పిచ్చయ్య చీపురు యంత్రాన్ని తయారు చేశాడు. అంతకుముందు మరికొన్ని ఆవిష్కరణలు చేశాడు. అందుకు నేపథ్యం ఇది:

"మా అమ్మ సోది చేప్పింది. పది సంవత్సరాలప్పుడు మా అమ్మెంబడి సోదికి పోయిన. మా అమ్మ సోది చెబితే వచ్చే గింజలు మోసుకుని మా అమ్మెంబడి వచ్చేది. పదుహేను సంవత్సరాల దాకా అట్ల మా అమ్మెంబడి సోది బుట్ట మోసుకుంట తిరిగిన. ఆడ్నుంచీ

నాలుగు పంది పిల్లలుంటే ఆ పంది పిల్లల సూసుకోవటం... మాకు అప్పుడు గాడ్తులు కూడా ఉండే ఆ గాడ్తులు గాయడం... దానిమీదనే ఊరూరు తిరుగి బతికేది."

"బతుకుతూ ఉంటే షికారు కూడా చేసేది. మరి అడివి షికారి. పిట్టలు షికారు చేసేది. ప్రతి ఒక్కరం ఆ పిట్టల షికారు మీద ముప్పై నలభై ఇట్లా సంపాదించేది. నాలుగు పిట్టలు పట్టుకొచ్చు కోవడం, అవి అమ్ముకొచ్చుకోవడం... ఇరవై ముప్పైరూపాయలు వచ్చేది రోజుకి. ఆ రోజుల్లో ఇట్టనే ఆ పిట్టలు గూడా ఎట్లా పట్టాలా అని నాకు ఆలోచన వచ్చింది."

"అడవి చెర్లు తిరిగేది గద. బాతులు, గోరెంకలు, బురక పిట్టలు

పట్టేందుకు చక్కగ వలలు తయారు చేసిన. రోజుకు మూడు నాలుగు పడుతుంటే కొన్ని... యాభై అరవై పడేటట్టుగా తయారు చేసిన. తయారు చేస్తే రోజుకు యాభై అరవై వంద నూటాయాభై ఇట్లా పడేవి."

"ఇగవస్తే ఆ పిట్టలమీద ఒక పదిమందిమి పోవడం, పట్టుకుని దానిమీద ఒక ఏడెనిమిది సంవత్సరాలు దానిమీదే మంచిగనే బతికినం. ఆ తర్వాతనే ఈ మిషను తయారు చేసిన. ఆలోచించి నెలరోజుల్లోనే తయారు చేసిన. ఇంటింటికి చెప్పిన ఇట్ల చేస్తోమన్న. అందరు చేసుకున్నారు. మనిషికొకటి మనిషికొకటి చేసుకున్నారు."

"ఎనకట బతికిన సంతోషానికంటే ఇప్పుడే మంచిగున్నం. పొట్ట లొట్ట బట్ట మొత్తం దీనిమీదే ఎల్లదీస్తున్నం."

"అందరూ యాజ్ఞేసుకుంటారు. మా వాడు మాకు దీన్ని కనిపెట్టి తయారు చేసిండని అందరూ చెప్పుకుంటారు. ఇంగ..."

చీపురనే జాడికట్ట అంటారు. ఆ జాడికట్టనే పొరక అని కూడా పిలుస్తారు. వీటిని చిన్న సైజులో ఒక రకం, కాసంత పెద్ద సైజులో మరోరకం - రెండు విధాలు చేస్తారు. ఇవికాకుండా పెద్ద కర్ర ఉండి, చివర్లో చిన్న జాడి ఉండే బూజుకర్రలను కూడా వీరు తయారు చేస్తారు. ఒక్కొక్కటి మూడు నుంచీ పదిరూపాయల దాకా అమ్ముతారు. మహారాష్ట్రలో పెద్ద ఎత్తున వీటి విక్రయాలున్నాయట:

"దీపావళి, దసరా పండగలకు మహారాష్ట్రకు పోయి పొరకలు అమ్ముతాం. అక్కడ ప్రతి దేవుడికంటే ఇది ముఖ్యం. వీటిని లక్ష్మీజాడిలంటారు. రేపు పండగ అనంగ ఇయ్యాల మనిషికొక్కటి కొనుక్కుని మూలంగ పెట్టి కుంకుమ బొట్టువెట్టి దానికి కొబ్బరికాయకొట్టి మొక్కుతరు. దేవుని కంటే ముందు ఫస్టు ఈ జాడికి మొక్కుతరు. అందుకనే కొన్ని వేల జాడిలు తీసుకెళ్ళినా అక్కడ ఖర్చయితాయి. ఎన్ని లారీలు తీసుకువోయినా ఆ దినం దసరా దీపావళి వరకే ఖర్చయిపోతాయి."

"నాకు చదువులేదు సార్. అక్షరం ముక్కుంటే రాసుకుని వీళ్ళతాన వాళ్ళతానకు పోదును. ఆనాడు మా అమ్మనాయన సదువు నేర్పలేదు. ఇగ నా తెలివంటారా? ఇది మా అమ్మ సదువుతో నేర్పించిందికాదు. ఒక విద్యతో నేర్చుకున్నదిగాదు."

"ఇగ ఈ ఆంధ్రలో... గ్రామగ్రామానా ప్రతి ఊర్లో, దేశంలో అమ్ముకుంటం. ఈడ తక్కువేమీగాదు, ఇక్కడ మనిషికి ఇంటికొకటి కావల్సిందే కద. దీపావళి, దసరాకేమో అక్కడ. తొమ్మిది నెల్ల ఇక్కడ.. రెన్నెళ్ళు మహారాష్ట్రాల. ఒకనెల కర్నూలులో ఈతవనాలు ఉన్నయి. అక్కడికి పోయి బరకను కోసుకొచ్చుకుంటం లారీలల్ల."

ప్రభుత్వ ఉదాసీనత గురించి ఆయన విచారించినా, తనకు

దక్కాల్సిన గుర్తింపు గూర్చి పెద్దగా పట్టదు.

"గవర్నమెంటు పట్టించుకుంటే మంచిగానే ఉండు. కానీ మమ్మల్ని ఆడికి ఎవరు తీసుపోతారు. ఎవ్వలు పట్టించుకుంటారు. ఎవ్వలు రావటంలేదు. మా జాతిల నాకు గుర్తింపు ఉన్నది. ఒక్కటిసార్... ఏది చేసినా మంచిగా చేసిండు అంటారు. చేసిందానికి మా జాతి పొగుడ్తున్నారు."

"మా జాతి ముంగటికి పోవాలని ఇంకేమన్న చేయాలని ఉన్నది. ఏదన్న పెద్ద విద్య చేయాలన్న నాలుగు రూపాయలు ఖర్చయితది. అప్పు సప్పు చేయాలే. దీనిమీదనే పొట్ట ఎల్లిపోతున్నది గద మళ్ళ అప్పు సప్పు చేయాలన్న ఆలోచన వస్తలేదు."

"ఒకటి సార్. తాళ్ళ మిషన్లు జేస్త. వాటితోని మోకులు జేస్త. గొండ్లోళ్ళు ముస్తాది వేసుకుని చెట్లెక్కుతరు. దాన్ని తయారు చేస్త. ఎడ్ల పగ్గాలు, లారీ మోకలు జేస్త. వీటన్నిటి కోసం మనిషికొక మిషన చేసి పెట్టాలని మా ఉన్నది. ఎనిమిది పదివేలు ఖర్చయితయి. అందుకని ఆ ఆలోచన అట్టనే మూలకు పారేసిన"

"జాడీలకు రబ్బరు తాళ్ళు కడతాం. ఆ రబ్బరు చీరేందుకు మిషన తయారు చేయాలని ఉంది. దానికి కూడా ఆలోచనజేసిన. ఆ మిషను మన చేత్తోని తిప్పాలా... మోటరు మీద తిప్పాలా ఆలోచిస్తున్న. చేతుల్తోని కోసి బదులు మోటరు కేస్తే తేడా లేకుండా కాస్తదిగద. దీన్ని ఎట్లా చేయాలా... అని ఆలోచిస్తున్న. కష్టం లేకుండా ఆ మిషను కనిపెట్టేస్తే... ధనా ధన్ ఒక నాలుగు వేల పొరకకు ఉపయోగపడతది గద. ఇట్ట ఉపకారం చేయాలని ఉన్నది. ఇయ్యాల చేద్దామా రేపు చేద్దామా అన్నట్టుగానే నడిచిపోతుందిగాని అయితలేదు."

పిచ్చయ్యలో చదువు లేదనే విచారం ఉంది. అయితే అంతకన్నా తన విజ్ఞానం మీద, శాస్త్రీయత మీద ఎనలేని విశ్వాసం ఆయన సొంతం.

"నాకు చదువు లేదు సార్. అక్షరం ముక్కుంటే రాసుకుని వీళ్ళ తాన వాళ్ళ తానకు పోదును. ఆనాడు మా అమ్మనాయిన నాకు సదువు నేర్పులేదు. ఇగ నా తెలివంటారా? ఇది మా అమ్మ సదువుతో నేర్పించిందిగాదు. ఒక విద్యతో నేర్చుకున్నదిగాదు. చిన్నప్పుడే పండులు గిందులు కాయవెట్టింది. నేనేమో ఇగ నా తెలివితోనే... ఇది చేద్దామా... అది తయారు చేద్దామా... అని ఎక్కువ ఆలోచిస్త."

"ఎక్కువ ఆలోచన అంటే... ఏది తయారు చేస్తే చప్పున అమ్ముడు పోతది అని ఆలోచిస్త."

"ఒకలు మెకానిక్ నేర్చుతునే నేర్చుకుంటారు. నేనేం చేస్తనంటే ఆడ సైకిల్ ఉండనీ ఏదన్నా ఉండనీ. ఆ సైకిలు ఎదురుంగ నిలబెడితే ఈడ ఆ పనిముట్లన్ని పెట్టుకుని దాన్ని తయారు చేస్త. అంత ఆలోచన ఉంది నాకు."

"అదే ఆలోచనమీద ఏదన్నగానీ చేయగలుత అని ధైర్యం."

చివరగా, పిచ్చయ్య కుటుంబం గురించి. ఆయన తండ్రి తిరుపతయ్య, తల్లి గోదావరి, భార్యా పిల్లలు?

"నా తల్లీమో గోదావరమ్మ. భార్యేమో గంగమ్మ. నాకు ముగ్గురు కొడుకులు, ఒక ఆడబిడ్డ. అందరి పెళ్ళిళ్ళు చేసిన. పెళ్ళయినాగాని ఇద్దరు కొడుకులు, కోడళ్ళను చదివిస్తున్న. రెండో కొడుకు, కోడలూ డిగ్రీ సదువుతున్నారు. మూడో కొడుకు కోడలు పది పాసయి ఇంటర్ సదువుతున్నారు. చిన్నోడు సదువుతున్నా నా ఎంబడే ఉంటడు. జాడిలు తయారు చేస్తడు. ఇది సార్ నా పిల్లా జెల్లా. మేం అందరం కరువు లేకుండా చక్కగ బతుకుతున్నం సార్. ఇంకేం జెప్పమంటరు?"

తనదైన నవ్వుతో 'మిషన' మీంచి లేచి అడిగాడు పోల పిచ్చయ్య. ఇంకేమైనా అడగాలనుకుంటే ఆయనకు మొబైల్ ఉంది మరి సెలవు.

చిరునామా:
పోల పిచ్చయ్య,
నాంచారమ్మ నగర్ కాలనీ (ఎరుకల
కాలనీ),
మన్నారాబాద్, ఎల్బి నగర్
మున్సిపాలిటీ, హైదరాబాద్, భారత్.
మొబైల్: 9963317440

సర్వీస్ కేఫ్ @ నీలోఫర్

అనుమల బాబురావు / హైదరాబాద్

పదో తరగతి చదివే రోజుల్లో పుస్తకాలు అవసరమై తండ్రిని అడిగితే ఆయన కొనిచ్చాడు కానీ ఆ మరునాడు ఇంట్లో చూస్తే ఆవు లేదు. పాలిచ్చే ఆవును అమ్మేసి తండ్రి తనకు పుస్తకాలు కొనిపెట్టడం అతడిని ఎంతగా కలిచివేసిందంటే అది అతడి జీవన దృక్పథాన్నే మార్చివేసింది.

హైదరాబాద్ లోని ఎన్ ఎం జె క్యాన్సర్ హాస్పిటల్ ప్రాంగణంలో కనకదుర్గ ఆలయం ఉన్నది. ఆ ఆలయ పూజారి శ్రీనివాస శాస్త్రి, ఆయన భార్య లీల. ఈ దంపతుల్లో ఎవరో ఒకరు ప్రతి సాయంత్రం కుర్చీ, టేబుల్ వేసుకుని పేషెంట్ల తాలుకు అటెండర్లు క్యూలో నిదానంగా కదులుతుంటే వారి పేర్లను రిజిస్టర్లో నమోదు చేసుకుంటూ ఓ పావు కేజీ బియ్యం పాకెట్ ను చేతికందిస్తారు.

ఒక్క అడుగు ముందుకు వేయగానే మరొకాయన మూడు గరిటెల గడ్డ పెరుగును పాలిథిన్ కవర్లో పెట్టి, ఒక అరలీటర్ పాలప్యాకెట్ ను ఇస్తాడు.

ఇట్లా పాలు, పెరుగు, బియ్యం తీసుకున్న వారందరూ హాస్పిటల్ కుడివైపు ఉన్న ఖాళీస్థలం పక్కకు

చేరుకుంటారు. ఇంటి నుంచీ వారు తెచ్చుకున్న పాత్రల్లో వీటిని జాగ్రత్త చేసుకుని ఇక వంటకు ఉపకరిస్తారు.

కుల, మత ప్రాంతాలతో నిమిత్తం లేకుండా, భిన్న భాషా సంస్కృతుల కూడలిగా కనిపించే ఆ స్థలం నిదానంగా గొప్ప ఉత్సాహాన్ని సంతరించుకుంటుంది. ఒకరు గిన్నెలో పాలు కాచుకోవడానికి లేస్తారు. మరొకరు కాసిన్ని బియ్యం కడిగి పొయ్యిమీద పెట్టడానికని ఆ స్థలం ముందే ఉన్న గదిలోకి వెళతారు.

ఆ గదిలో మొత్తం ఎనిమిది గ్యాస్ స్టవ్ లుంటాయి. వాటికి పదమూడు బర్నర్స్ ఉన్నాయి. ఒక్కో బర్నర్ ని ఒకరు వినియోగించుకోవడంలో నిమగ్నం అవుతారు. వారిలో చాలామందికి గ్యాస్ స్టవ్ వినియోగించడం తొలిసారి. దాంతో ఒక ఆడ మనిషి ఆ పనిలో సహకరిస్తూ ఉంటుంది.

ఇది సాయంత్రం దృశ్యం.

మరి ఉదయం?

ఉదయాన్నే గుడి పక్కన ఇంకా చాలా సరుకులు ఇస్తారు. వీటితో ఆ నిరుపేద క్యాన్సర్ పేషెంట్లు, వారి తాలూకు బంధువులు స్వయంగా ఇంట్లో వండుకుని తింటున్న సంతృప్తి పొందుతున్నారు.

గత రెండున్నరేళ్ళుగా క్రమం తప్పకుండా ఈ సౌకర్యాలు అందుతున్నాయంటే అందుకు కారణం హాస్పిటల్ యాజమాన్యం అనుకుంటే పొరపాటు. ఆ విశేషానికి మూలం అనుమల బాబూరావు (54).

అనుమల బాబూరావు క్యాన్సర్ హాస్పిటల్ పక్కనే ఉన్న 'కేఫే నీలోఫర్' అన్న ఇరానీ హోటల్ యజమాని. చక్కని టీకి, రుచికరమైన బేకరీ పదార్థాలకు ఆయన హోటల్ పెట్టింది పేరు. ప్రతిరోజూ భోజన వసతిని సమకూర్చడానికే పరిమితం కాలేదు. ఇంకా చాలా సేవా కార్యక్రమాలు చేపడుతున్నారు.

క్యాన్సర్ హాస్పిటల్లో మరణించిన రోగుల శవాలను ఇంటిదాకా తీసుకెళ్ళడానికి బంధువులు అనేక అవస్థలు పడుతుంటారు. పుస్తాలతాడు తాకట్టు పెట్టడం ఇక్కడ ఓ మామూలు విషయంగా ఉండేది. ఇటువంటి అనుభవాలన్నీ పదే పదే చూసిన బాబూరావుకు ఒక ఆలోచన తట్టింది. హాస్పిటల్ బయట ఆంజనేయస్వామి గుడి కట్టించాక, ఆ గుడి హుండ్లలో పడే డబ్బులని శవాన్ని స్పృశలానికి

చేర్చేందుకే వాడాలని నిశ్చయించారు. హాస్పిటల్ వారి నుంచీ రోగి బంధువులు ఫలానా మనిషి మరణించాడని, అతడి శవాన్ని స్వగ్రామానికి తరలించడానికి ఏర్పాటు చేయమని ఒక లేఖ రాయించుకు వస్తే సరి, బాబూరావు వెంటనే ఒక వాహనం ఏర్పాటు చేస్తారు.

అంతేకాదు, బాబూరావు స్వగ్రామం అదిలాబాద్ జిల్లా లగ్గాం. అక్కడ ఆయన మరో ఆలయాన్ని కట్టించాడు. దాని హుండ్లలో పడే డబ్బులతో పేద దంపతుల వివాహం జరిపిస్తున్నారు.

ఇక నిరుపేద విద్యార్థులకు పుస్తకాలు ఇప్పించడం ఆయన అమిత శ్రద్ధగా

నిర్వహించే దాతృత్వంలో ఒకటి. ఇక గుప్తదానాల సంగతి సరేసరి.

వీటన్నిటికీగల నేపథ్యం ఏమిటంటే "ఏముంది లెండని" ఆయన మిన్నకుండిపోయారు. రెండు మూడుసార్లు కలిసిన మీదటగానీ ఆయన పెదవి విప్పలేదు.

"తన సేవానిరతికి కారణం ఏదైనా సాధించాలని తాను హైదరాబాద్ రావడం" అని చెప్పి ఆశ్చర్యపరిచారు బాబూరావు.

సాధించడం అంటే మనం సంపద గురించే వింటాం. కానీ ఇతడి దృష్టిలో పరిపూర్ణ మనిషిగా రూపొందడం అని సంభాషణలో అర్థమైంది.

తాను తల్లిదండ్రులకు, బంధుమిత్రులకు మాటమాత్రంగానైనా చెప్పకుండా హైదరాబాద్ పారిపోయి వచ్చిన మనిషినని చెప్పి మళ్ళీ ఆశ్చర్యపరిచారు.

అంతేకాదు, పదో తరగతిలో తనకు టెక్స్ బుక్స్ కొనిపించేందుకని తన తండ్రి పాలిచ్చే ఆవుని అమ్మేశాడట!..

ఆ అనుభవాలు పంచుకుంటుండగా బాబూరావు కంట కన్నీరు ధారగా స్రవిస్తుంటే.. ఈ కథనం పూర్తయ్యేదాకా ఒక కన్నీటి బిందువు ఆయన కనుగుంటలో అట్లా మెరిసిపోతూనే ఉన్నది.

ఒక సామాన్యమైన మనిషి, వైశ్య కుటుంబంలో పుట్టి హైదరాబాద్ లో - అదీ ముస్లిం ఆధిపత్యం ఉండే ఇరానీ హోటల్ సామాజ్యంలో నిలదొక్కుకోవటం... రెండు హోటళ్ళకు... అవును ఒకటి రెడోహిల్స్ లోని కెఫే నీలోఫర్ అయితే, రెండోది మక్కామజీదు పక్కనున్న ఇమా హోటల్. (ఇందులో తానూ, తన స్నేహితుడు పార్థనర్లనుకోండి). ఇలా రెండు హోటళ్ళకు యజమాని కావడం విశేషమే. అంతకు మించిన విశేషం, తాను సంపాదించిందాంట్లోంచి ప్రతిరోజూ నూటా ఇరవై ఐదు మందికి భోజనాదులను సమకూర్చుతూ ఉండటం.

అందుకు దారితీసిన నేపథ్యం ఇది:

పదో తరగతి పరీక్షలు రాసేదాకా ఓపికపట్టిన బాబూరావు ఆ వెంటనే హైదరాబాద్ పారిపోయి వచ్చారు. "సరిగ్గా 28 ఏళ్ళ క్రితం" చెప్పారాయన. ఆ సంగతి జ్ఞాపకం వస్తే చాలు, ఇప్పటికీ ఆయన కదిలిపోతారు.

బాబూరావు ఏడో తరగతి వరకూ మహారాష్ట్రలోని చంద్రాపూర్ లో ఆయన పెదనాన్న ఇంట్లో ఉంటూ చదువుకున్నారు. చదువుకుంటూనే వారి కిరాణా షాపు నిర్వహణలో సహకరించేవారు.

ఏడో తరగతి పూర్తయ్యాక ఒక హాస్టల్ లో వసతి పొందారు. అది వంద మంది విద్యార్థులుండే హాస్టల్. అందులో ఉచిత వసతి పొందిన ఐదుగురు బీదవిద్యార్థుల్లో తానొకడిగా చదువుకున్నారు. అక్కడ అన్ని సౌకర్యాలు కల్పిస్తారు గానీ టెక్స్ బుక్కులు మాత్రం ఇంటినుంచీ తెచ్చుకోవాలి. పదో తరగతి వరకూ

ఎలాగోలా మేనేజ్ చేసిన బాబూరావు ఇక తప్పనిసరై డబ్బులకోసం ఇంటిముఖం పట్టారు.

అదిలాబాద్ జిల్లా దైగాం మండలం లగ్గాం బాబూరావు స్వగ్రామం. వచ్చిన రోజే తండ్రికి సంగతి చెప్పాడు, అసలే బోర్డు పరీక్షలు... పుస్తకాలు తప్పనిసరి కావాలని.

ఆ రాత్రి తండ్రి నిద్రపోలేదు.

మరునాడు ఉదయం ఇల్లు విడిచి వెళ్ళాడంటే రాత్రెప్పుడో వచ్చాడు.

ఆ మరుసటి ఉదయం బాబూరావు చేతిలో నూరు రూపాయలు పెట్టి కన్నీళ్ళు కనిపించకుండా తల తిప్పుకున్నాడట.

ఏమిటా అని చూస్తే, తండ్రి పాడి ఆవును అమ్మేసి డబ్బులు తెచ్చిన విషయం అర్థమైంది. బాబూరావుకు నోటమాట రాలేదు.

"ఆ సంఘటన నా పై అమిత ప్రభావం చూపింది. మా నాన్న ఎంత ఇబ్బందిపడి ఆవును అమ్మేశారో నేను గ్రహించగలిగాను. మా ఊర్లో రెండే రెండు వైశ్య కుటుంబాలుండేవి. ఆయనకు కొద్దిమందే స్నేహితులుండేవారు. ఊర్లో ఎక్కడా అప్పు పుట్టలేదు. దాంతో ఆయనకు ఏంచేయాలో అంతుపట్టలేదు. పోనీ... ఆ ఆవును కొన్న వారు మాకు పరిచయం లేనివారు కూడా కాదు. తెలిసినవారు, సంపన్నులే. కానీ మా అవసరం ఏమిటో తెలిసీ వారు సహాయం చేయలేదు. ఇవన్నీ నన్ను బాగా ఆలోచింపజేశాయి"

"ఆ రోజే నిశ్చయించుకున్నాను. పైచదువులు చదవాలంటే డబ్బులతో వ్యవహారం. అందుకే పదోతరగతి పూర్తయ్యేదాకా ఓపిక పట్టాను. ఇలా పరీక్షలు రాశాను. అలా రెలెక్కేసి హైదరాబాద్ చేరుకున్నాను. మా పెదనాన్న వాళ్ళకు కూడా చెప్పలేదు. ఏదైనా చేయాలి. ఒకటే ధ్యాస." జ్ఞాపకం చేసుకున్నారు బాబూరావు.

"వచ్చిన మొదటిరోజే నాంపల్లి స్టేషను వద్ద ఉన్న ఒక బట్టల దుకాణం యజమాని ఎ ఇంప్రెస్ చేసి ఆయన వద్ద సేల్స్మన్ గా చేరగలిగాను.. అప్పటికే బట్టల వ్యాపారంలోనూ నాకున్న రెన్నెళ్ళు అనుభవం ఇక్కడ ఉపయోగపడింది. నేనిలా ఉద్యోగం అడిగానో లేదో ఒక కస్టమర్ రావడం... యజమాని వారికి బట్టలు చూపించమని నన్ను పురమాయించడం.. నేను నాదైన స్టయిల్లో దాన్ని అమ్మేయడం... అంతా చకచకా జరిగిపోయింది. దినాం ఐదు రూపాయల కూలి ఇస్తానన్నాడు. పొద్దంతా పని. రాత్రయితే షాపు ముందరి ఫుట్పాత్పై నిద్ర, ఉదయాన్నే రైల్వేస్టేషన్ వెయిటింగ్ రూంలోనే స్నానం - ఇట్లా రెండైల్లు గడిచిపోయాయి"

"ఇంతలో హఠాత్తుగా నన్ను తీసేశారు. నాకు ఇల్లా వాకిలీ లేకపోవడం, హైదరాబాద్ కి పారిపోయి వచ్చిన నేపథ్యం ఉండటంతో వారు రిస్క్ ఎందుకని తీసేశారు. దాంతో పూర్తిగా ఫుట్పాత్పై పడ్డాను"

"బట్టల అమ్మకంలో నాకు కొంత అనుభవం ఉందనగానే ఈ దుకాణంలో ఉద్యోగ ప్రయత్నం చేయమన్నది సల్మాన్. ఆయన మరో షాపులో సేల్స్మన్ గా పనిచేసేవాడు. నా ఉద్యోగం పోవడంతో ఆయన బాగా ఆలోచించి ఇరానీ హోటల్ లో పని చేయమని సలహా

సాయంత్రం వేళలో కెఫె

వంటశుభముందు మౌళ్య కట్టిన రోగుల బంధువులు

వంటంట్లో ఉన్న ఆనుభవం

ఇచ్చాడు. "ఇరానీ హోటల్లో అయితే పనికి పని, తిండికి తిండి, ఉండటానికి స్థలం సమకూరుతాయని చెప్పాడు. అతడే నన్ను చార్మినార్ దగ్గరి ఒక ఇరానీ కేఫ్ కి తీసుకెళ్ళి పరిచయం చేశాడు. అక్కడి మేనేజర్ నన్ను మొజంజాహి మార్కెట్ లో ఉన్న 'రాకోసీ' హోటల్ కు పంపించాడు. ఆ హోటల్ మేనేజర్ అబ్దుల్ రబ్. ఆయన నన్ను వెంటనే పనిలోకి తీసుకున్నాడు"

"రాకోసీలో చేరి ఏడాదయిందో లేదో... నేను మేనేజర్ కి నమ్మకమైన వ్యక్తినయ్యాను"

"హోటల్ కు అవసరమైన సామాన్లు తెచ్చే బాధ్యతకూడా నాపై పెట్టాడు. ముఖ్యంగా చక్కెర, పత్తి ఇట్లాంటి వాటికోసం మార్కెట్ కు వెళ్ళడం అలవాటు చేసుకున్నాను. మేనేజర్ లేనప్పుడు కౌంటర్ మీద కూచుండి హోటల్ నిర్వహించడం అలవాటైంది" చెప్పసాగాడు బాబూరావు.

అట్లా పనిచేస్తుండగా ఓ మేకల వ్యాపారి బాబూరావు పనితనానికి ఆకర్షితుడవడంతో అతడి జీవితం మలుపు తిరిగింది.

"ఇట్లాగే కౌంటర్ మీద కూచున్నాను. దౌద్ షరీఫ్ వచ్చాడు. 'నేను ఓ ఇరానీ కేఫ్ తీసుకుంటాను. కౌంటర్ మీద కూచుంటావా?' అడిగాడు.

"సరే" అన్నాడు బాబూరావు.

నెలకు పదిహేను వందలు అద్దె, పదివేలా ఐదొందల రూపాయలు అడ్వాన్సు. ఇదీ కాంట్రాక్ట్. అట్లా దౌద్ షరీఫ్ అగ్రిమెంట్ చేసుకుని బాబూరావుకు అప్పగించాడు. కానీ ఆర్నెల్లకే నష్టాలు రావడంతో దౌద్ షరీఫ్ భయపడి "తీసిద్దామా?" అన్నాడు.

"నష్టాలైతే వస్తున్నాయిగానీ అగ్రిమెంట్ పూర్తవ్వడానికి ఇంకా ఆర్నెల్ల టైం ఉంది కదా. ఈలోగా మనం అడిగినా మన డబ్బులు మనకు వాపసు ఇవ్వరు" అన్నాడు బాబూరావు.

"మరేం చేద్దాం?"

"మీరు ఒప్పుకుంటే ఈ హోటల్ ని నేను నడుపుతాను. నెలనెలా ఎంతిమ్మంటారో చెప్పండి?" ప్రపోజ్ చేశాడు బాబూరావు.

ఒక్క క్షణం ఆలోచించి "మూడొందలిస్తావా?" అడిగాడు దుద్ షరీఫ్.

"సరే" అన్నాడు బాబూరావు.

అలా బాబూరావు కేఫ్ నీలోఫర్ కు అనధికార మేనేజర్ అయ్యాడు.

అట్లాగే ఆర్నెల్లు నడిపాడు.

లాభాలు వచ్చాయి.

ఏడాది తర్వాత దౌద్ షరీఫ్ అడిగాడు "ఈ అడ్డా అమ్ముతానంటున్నాడు యజమాని తీసుకోమంటావా?"

"తీస్కో"

మరో ఏడాది తర్వాత అడిగాడు, "ఈ బిల్డింగ్ అమ్ముతానంటున్నాడు యజమాని తీసుకోమంటావా?"

"తీస్కో"

ఆ తర్వాత ఐదేళ్ళకి ఈ హోటల్ అడ్డాను, బిల్డింగ్ ను దౌద్ పాషా అమ్ముకానికి పెట్టినప్పుడు తానే సొంతం చేసుకుని స్వతంత్ర యజమాని అయ్యాడు బాబూరావు.

సరిగ్గా అప్పుడు క్యాన్సర్ హాస్పిటల్ కు వచ్చిన ఒక ముసలావిడ టీ తాగి వెళుతూ కౌంటర్ మీద కూచున్న బాబూరావును అనుమానంగా చూసింది.

దగ్గరకు వచ్చి, "నాయనా... నువ్వు లక్ష్మీనారాయణ కొడుకువు కదా? " అడిగింది, పోల్చుకుంటూ.

అవుననీ కాదనీ చెప్పలేకపోయాడు బాబూరావు.

"మీ అమ్మానాన్నలు నీకోసం వెతికి వేసారి పోయి దిగులుతో మంచం ఎక్కారు.... ఇప్పుడైనా వెళతావా నాయనా... "

బాబూరావు కళ్ళలోంచీ బొటబొటా కన్నీళ్ళు.

ఆ తర్వాతి వారమే వెళ్ళాడు. "ఇక నాటినుంచీ నా జీవితం మరింత సంతోషకరంగా మారింది" చెప్పాడు బాబూరావు.

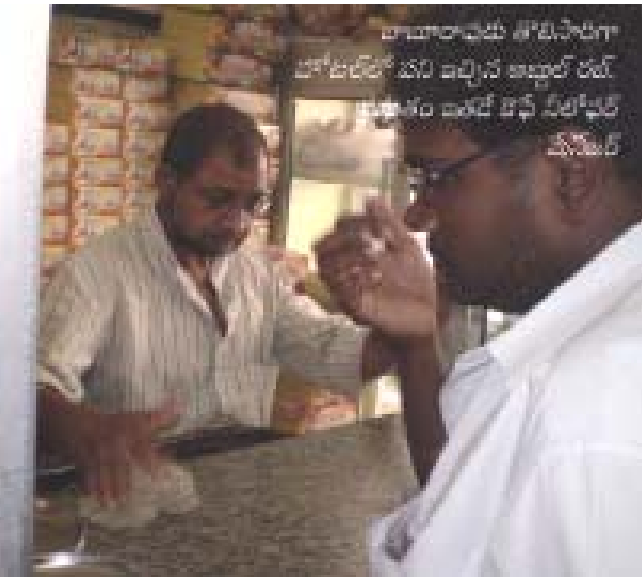
"ఏదైనా సాధించాలని నేను హైదరాబాద్ వచ్చాను. వచ్చిన కొన్నాళ్ళకే హోటల్ నిర్వహణలో నిమగ్నమయ్యాను. కేఫ్ నీలోఫర్ నడిపే తొలిరోజుల్లోనే హైదరాబాద్లోని అన్ని ఇరానీ హోటళ్ళను అధ్యయనం చేశాను. ఉదాహరణకు టీ అనుకోండి. ఒకరు పాలు మంచివి వాడటం లేదు. మరొకరు చెక్కెర మంచిది వేయడంలేదు. ఇంకొకరు నాసిరకం పత్తి వాడుతున్నారు. మంచి టీ ఎట్లా దొరుకుతుంది? అందుకే పాలు, చెక్కెర, పత్తి - ఈ మూడూ నాణ్యమైనవి వాడడం ప్రారంభించాను. ఫలితమే ప్రస్తుతం మేం రోజుకు ఇరవై వేలు టీలు అమ్మగలుగుతున్నాం" గర్వంగా చెప్పారాయన.

"యజమానిగా హోటల్ నిర్వహణను ఎట్లా ఆనందంగా అదుపులో పెట్టుకున్నానో అదే విధంగా వ్యాపారానికి సేవను జోడించి అంతే ఆనందిస్తున్నాను" చెప్పారాయన.

"నా తండ్రి గతించాక నారాయణరావు ట్రస్టును స్థాపించి అనేక సేవకార్యక్రమాలు చేపడుతున్నాను. అవేవీ నా తండ్రి పేరిట జరిగినా జరక్కపోయినా నేను వెచ్చించే ప్రతి పైసా నాన్న పేరుతోనే ఇస్తానన్నది నా మనస్సాక్షికి తెలుసు. పేరుతో ఏం పని" యధాలాపంగా చెప్పారాయన.

అన్నట్లు, బాబూరావు వస్తువుల తయారీలో నాణ్యత ఎట్లయితే ప్రమాణంగా పెట్టుకున్నారో, ఆయా వస్తువుల తయారీలో పాల్గొనే పనివాళ్ళ విషయంలోనూ ఆయనకంటూ ఒక పద్ధతి ఉంది.

ఆయన వర్క్ షాప్ లో అనేక బేకరీ పదార్థాలు తయారవుతాయి. అందులో అనేక మంది పిల్లలు స్వయంగా శిక్షణ పొందుతారు. ఆ

క్రమంలో వాళ్ళు ఎంత నష్టం చేసినా బాబూరావు పల్లెత్తు మాట అనరు గాక అనరు. ఎందుకంటే, "వాళ్ళు మంచి ఐటం చేసేదాకా ఎదురుచూసే ఓపికా... నష్టాన్ని భరించే తాహతూ నాకుంది. బాగా చేయడం మొదలైందంటే చాలు. కష్టమర్లకు ఎట్లా అమ్మాలో నాకు తెలుసు" చిద్విలాసంగా చెప్పారు బాబూరావు.

"స్పష్టంగా చెప్పాలంటే... నేను క్లీనర్ గా మొదలై ఎట్లా కౌంటర్ మీదకి వచ్చానో అదేవిధంగా మిగతావారూ రావాలన్నది నా మేనేజ్ మెంట్ ఫిలాసఫీ. అంతెందుకు? మావద్ద మాస్టర్లు కూడా క్లీనర్లునుంచి తయారైనవారే" చెప్పారాయన.

"మా దగ్గర మూడు కౌంటర్లున్నాయి. జానకీరాం, దిగంబర్, సలీం - ఈ ముగ్గురూ ఈ కేఫ్ లో క్లీనర్లుగా పనిచేసి మాస్టర్లు అయ్యారు. మేనేజర్లు

అయ్యారు. ఒక్క అబ్దుల్ రబ్ తప్ప" గర్వంగా చెప్పారు బాబూరావు.

అబ్దుల్ రబ్?

అవును. అబ్దుల్ రబ్. ఆయన బాబూరావుకు మొదట్లో రాకొసీలో పని ఇచ్చిన మేనేజర్.

అబ్దుల్ రబ్ ఒకరోజు వచ్చి అడిగారు, కాశీగా ఉన్నాను. "మీ వద్ద పని చేసుకోవచ్చా?"

వెంటనే సంతోషంగా అంగీకరించారు బాబూరావు.

"నాకు తొలి ఉద్యోగం ఇచ్చి పని నేర్పింది ఆయనే. ఆయన్ని మేనేజర్ గా పెట్టుకోవటం అంటే ఒక రకంగా నా రుణం తీర్చుకోవడమే. అట్లాగే చేశాను" వివరించారు బాబూరావు.

"ఇట్లా నాకు అవకాశం ఉన్నచోటల్లా నాకు చేతనైన రీతిలో సహాయం చేస్తున్నాను" వినయంగా చెప్పారు.

"కాకపోతే ఒకమాట. నన్ను తరచూ అడుగుతుంటారు. ఇన్ని కార్యక్రమాలు ఎలా చేయగలుగుతున్నారని? అందుకు నేనొకటే సమాధానం చెబుతాను. నేనొక సంకల్పంతో హైదరాబాద్ వచ్చాను. సాధించాను. అయితే వ్యాపారిగా ఎదగడమే నా లక్ష్యం కాదు. నా సంతృప్తిని అంతవరకే పరిమితం చేసుకోలేదు. సేవాకార్యక్రమాలు చేపట్టి ఒక నిండు మనిషిగా ఎదగాలనుకున్నాను. ఆ క్రమంలో ఎంతో సంతృప్తిని పొందుతున్నాను"

"నా స్వీయానుభవం నుంచీ చెబుతున్నాను. మీరెంత పెద్ద వ్యాపారైనా కావచ్చు. కానీ సేవాతత్పరత ఉన్న మనిషికంటే మీరు గొప్పవారు మాత్రం కారు" నమ్మకంగా చెప్పారాయన.

"మొన్నటికి మొన్న ముఖ్యమంత్రి క్యాన్సర్ హాస్పిటల్ కు వచ్చారు. ఆయన తిరిగి వెళ్ళేముందు... కారులో కూర్చుంటుండగా కాంగ్రెస్ నేత దానం దేవేందర్ దూరంగా ఉన్న నన్ను చూసి పిలుస్తూ... "సార్. ఒక్క నిమిషం ఆగండి అనుమల బాబూరావని... క్యాన్సర్ రోగులకు అన్నం పెడుతున్నాడు. అతడిని మీకు పరిచయం చేస్తాను" అన్నారు రాజశేఖర్ రెడ్డిగారితో.

అతడే వాక్యం ఇంకా పూర్తికాలేదు. వై.యస్.గారు అన్నారు... "ఆయనా... ఆయన నాకెందుకు తెలియదు దేవేందర్..."

"అదీ విషయం నేను ఒక హోటల్ యజమాని మాత్రమే అయితే కష్టమర్లకు మాత్రమే తెలిసేవాడిని. కానీ నేను కష్టమర్లకే కాదు. ఎంతో మంచి డాక్టర్లకు, లాయర్లకు, పోలీసు అధికారులకీ పరిచయం అయ్యాను. మంచి మంచి హోదాలో ఉన్నవారు కూడా నాకు గౌరవం ఇస్తారు. నా వద్ద నిలబడి ప్రేమతో టీ తాగి వెళతారు. దీనర్థం ఏమిటి? అది నా గొప్పతనం కాదు. సేవానిరతి మహిమ" సంతృప్తిగా చెప్పారాయన.

"నేను చేస్తున్నాను. నన్ను చూసి మరికొందరు స్ఫూర్తి పొంది ముందుకొస్తున్నారు. అన్నదానమే తీసుకోండి. ఈ క్యాన్సర్ హాస్పిటల్ రోగులకు ప్రస్తుతం నేను బియ్యం, గ్యాసు మాత్రమే సరఫరా చేస్తున్నాను. కూరగాయలు, మిగతావి ఇతరులు అందజేస్తున్నారు

"నేనొక మార్గం వేశాను. అందులో ఎందరో సాగుతున్నారు. అది నాకెంతో సంతోషం కలిగిస్తోంది. నాకు ఇద్దరు అమ్మాయిలు, ఒక అబ్బాయి. శశాంక్, శ్వేతలు ఇంజనీరింగ్ చదువుతున్నారు. సౌమ్య ఎం.బి.బి.యస్ చేస్తోంది. వారు కూడా నా తర్వాత ఈ సంస్కారం పాటిస్తారనే నమ్మతాను" నమ్మకంగా చేప్పారాయన.

ముక్తాయింపు

చివరిగా బాబూరావు తన శ్రీమతి గురించి చెప్పి ముగించారు. ఆవిడ పేరు మాయ.

"కాఫీ నీలోఫర్ ను నేను కాంట్రాక్ట్ తీసుకున్నప్పుడు అది నష్టాల్లో ఉందని చెప్పాను కదా. అయినా ధైర్యం చేసి తీసుకున్నాను. మంచి టీ, బిస్కెట్లు సరఫరా చేయాలనే నిర్ణయం తీసుకున్నాను. కానీ డబ్బులకు చాలా ఇబ్బందిగా ఉండేది. అప్పుడు నా భార్య నగలు నా చేతిలో పెడితే వాటిని కుదువ బెట్టి ఈ హోటల్ నిర్వహించాను. ఎదిగి వచ్చాక చెబుతున్నానుగానీ ఈ సంగతి మొదట్లో ఎవరికీ తెలియదు"

"మంచి వస్తువు ఇవ్వాలంటే ముందు నష్టపోయినా సరే. తర్వాత కష్టమర్లనుంచీ ఎట్లా రాబట్టుకోవాలో తెలుసు. నా నమ్మకానికి ఆమె విశ్వాసం అండగా నిలిచింది. అలా సాగిన ఈ జీవన సమరంలో, నా కష్టసుఖాల్లో నన్ను వెన్నంటి ఉన్న శ్రీమతికి నేను కృతజ్ఞులలు చెప్పకుండా ఉండలేను" అభిమానంగా చెప్పి ఆయన తిరిగి కౌంటర్ పైకి చేరుకున్నారు.

ఇదండీ ఆయన ప్రస్థానం. ఇటువైపు వచ్చినపుడు తప్పక ఆయన్ని కలవండి. ఒక మంచి మనిషితో కరచాలనం, కలిసి టీ సేవించడంలోని అనుభవం ఏపాటిదో మీకై మీరు గ్రహిస్తారు. కృతజ్ఞుతలు.

చిరునామా:

అనుమల బాబూరావు,

కౌన్సిల్ నీలోఫర్, నియర్ ఎం.ఎన్.జె క్యాన్సర్ హాస్పిటల్,

11 - 4 - 706/1, రెడెహిల్స్,

హైదరాబాద్ - 500 004

ఆంధ్రప్రదేశ్, భారత్.

మొబైల్: 98480 20439

అతడు: కొన్ని అధ్యయన తరగతులు

గుడివాడ నాగరత్నం నాయుడు / రంగారెడ్డి జిల్లా

చిన్నతనంలో నాన్న 'పొలం కెళ్ళరా బాబూ..' అంటే కాదు కూడదని చదువుల వైపు పరుగు. చదువుకుని ఉద్యోగం చేస్తున్నప్పుడు వ్యవసాయమే కావాలనుకుని మళ్ళీ పొలం వైపు ప్రయాణం. గత 18 ఏళ్ళుగా - ఆదర్శరైతుగా అనేక అవార్డులు, అంతర్జాతీయ శాస్త్రజ్ఞులను సైతం అబ్బురపరిచే వ్యవసాయ విధానాలు.. పొలాన్నే ప్రయోగశాల చేసిన

సాహసాలు. వెరసి. అతడు రైతు రూపంలోని స్వాభిక్షకుడు..నాగరత్నం నాయుడు..!

తొలి అధ్యాయం:

"నా పేరు గుడివాడ నాగరత్నం నాయుడు. నేను చిన్నకారు సన్నకారు రైతునే. అయినా ఒక్కరూపాయి బ్యాంకు నుంచీ రుణం తీసుకోలేదు. పైసా అప్పులేదు. ఒక గెజిటెడ్ అధికారితో సమానమైన జీవితం గడుపుతున్నాను. చెబితే నమ్ముతారో లేదో, నా పొలంలో పండిస్తున్న తిండి గింజలనే నేను తింటున్నాను. నా పొలంలోని పప్పు దినుసులనే నేను ఉపయోగిస్తున్నాను. నూనె గింజలు, స్వచ్ఛమైన ఫలాలు, పదిమందినీ ఆనందింపచేసే పుష్పాలు - అన్నీ నాపొలంలోనే సాగు చేస్తున్నాను. ఒక్క సుగంధ ద్రవ్యాలు తప్పా నా పొలంలో అన్నీ పండుతాయి"

"ఉదయం లేస్తుండగానే కాఫీ తాగుతాను. ఇది నా పాడి నుంచి స్వీకరించిన ఇంటి ముందు మా ఆవిడ కళ్ళాపి చల్లుతుంది. అదీ మా పశువుల పేడే"

"ఉదయాన్నే వంటకోసం మా పొలంలోని ఉల్లి, కూరగాయలు ఉపయోగిస్తాం. స్వచ్ఛమైన బియ్యం, పాలు, వెన్న, గుడ్లు సిద్ధం. వాటితోనే వంట. ఇంకేం..?"

"అన్నం తిన్న తర్వాత రుచికరమైన ఫలాలు ఆరగిస్తాను. ఆ తర్వాత వేపచెట్టు నీడ కింద విశ్రాంతి తీసుకుంటాను"

"నేనూ, నా భార్య , నా తల్లి ఉదయం నుంచి రాత్రి వరకూ కష్టపడి పొలంలోనే పనిచేస్తాం. మా పొలం అందించిన ఫలాలనే అనుభవిస్తూ సంతృప్తిగా జీవితం గడుపుతున్నాం. చెప్పండి. ఇంతకన్నా ఆనందం ఏముంటుంది?"

"అన్నట్టు, నేను తరచూ పొలం విడిచి బయటకు వెళ్తుంటాను. వ్యవసాయ అధికారులను కలుస్తుంటాను. పరిశోధనా శాలలను సందర్శిస్తుంటాను. వ్యవసాయ ఉత్సవాలకు హాజరవుతుంటాను. ఎందుకని అడుగుతుంటారు కొందరు. వృక్షం తన వేర్లను నీటివనరులు ఎక్కడ ఉంటే అక్కడి వరకూ విస్తరిస్తుంది. అట్లా ఈ దేశంలో రైతు తగిన చేయూత కోసం అంగలారుస్తున్నాడు. ఎక్కడా నీళ్ళులేనప్పుడు వేరు వ్యవస్థ ఆగిపోతుంది. వృక్షం మోడువారతుంది. అందుకే నేను పొలాలు వదిలి బయటికి వస్తుంటాను. శాస్త్రవేత్తలను కలుస్తుంటాను. విశ్వవిద్యాలయాల్లోని శాస్త్రీయవిజ్ఞానం రైతు పొలంలో చూడాలన్నదే నా కల. దాన్ని వారికి నివేదిస్తుంటాను."

"రైతుకు ఎక్కడా గౌరవం లేదు. రోడ్డుమీద, బస్సులో, ఆఫీసుల్లో - ఎక్కడా గౌరవం లేదు. తాను రైతును అని చెప్పుకోలేని స్థితి నెలకొంది. ఇదే అనునిత్యం విచారానికి గురిచేస్తుంది. ఒకటే కోరిక. నేను రైతును అని నినదించే సామర్థ్యం రైతుకు ఏర్పడాలి? ఇది తప్పా?"

"తమిళనాడులో ప్రతిరైతూ ఆకుపచ్చ కండువా ధరిస్తాడు. దానిపై ఒక నాగలి, రెండు ఎడ్లు ఉంటాయి. అదే రైతు ఐడెంటిటీ కార్డు. ఆ కండువా ధరించిన రైతు ఏదైనా సమస్య ఉంటే వారంలో ఒక రోజు అధికారులను కలుస్తాడు. ఆ అధికారి పనిచేయకపోతే మరోరోజు ఉన్నతాధికారులను కలుస్తాడు. భుజంపై కండువా కనిపిస్తే చాలు, రైతుని గుర్తించి గౌరవంగా ఆ అధికారులే కలుస్తారు. రైతుకు దొరికిన అరుదైన గుర్తింపు అది. అలాంటిది దేశమంతటా దొరకాలని తపిస్తుంటాను. ఇది అత్యాశా?"

"పరిశ్రమలకు సహకరించే రీతిలోనే రైతుకు ప్రభుత్వం సహకరించాలి. నీళ్ళూ , విద్యుత్ యంత్రాలు, వంగడాలు సమకూర్చాలి. రైతాంగాన్నే ప్రధాన వనరులుగా, వ్యవసాయాన్నే ప్రథమ పరిశ్రమగా గుర్తించినప్పుడే రైతు ఈ దేశానికి వెన్నెముక ఔతాడు. అంతవరకూ ప్రభుత్వ చర్యలన్నీ వృధానే!"

"రైతుకు టెక్నాలజీ, విద్య, యాంత్రీకరణ కావాలి. యంత్రాలతో కూడిన వ్యవసాయం కావాలి. అంతరిక్ష ప్రయోగ ఫలితాలతో రైతు

వ్యవసాయం చేయాలి. అందుకు అవసరమైన కంప్యూటర్ పరిజ్ఞానం రైతుకు అందించాలి. అవసరమైతే శాస్త్రవేత్తను, ఐ.టి నిపుణులను రైతు ఉద్యోగంలో పెట్టుకోగలగాలి. తన పేరిట ఒక వెబ్సైట్ను తెరిచి పొలంలోని ఉత్పాదనలను ప్రపంచ మార్కెట్లో పెట్టగలగాలి."

"ఇవన్నీ నా కలలు. తీరే కలలే"

"వ్యవసాయరంగం ఈ స్థాయికి చేరుకోవాలంటే రైతుకు ప్రభుత్వ ప్రోత్సాహం కావాలి. రైతుల పరిజ్ఞానం, వికసించేందుకు సహకరించే శాస్త్రవేత్తలు కావాలి. వారెక్కడో ఉండకూడదు. రైతు పొలంలోనే ఉండాలి. రైతుతో సహా పరిశ్రమించాలి."

"చదువుకునే విద్యార్థుల్లో తాము రైతుగా స్థిరపడాలనే ఉద్దేశ్యం కలగాలి. ఐ.టి.వ్యాపారి తన బిడ్డ రైతుగా స్థిరపడితే బావుండు అనుకోవాలి. ఆ రోజే సుస్థిర వ్యవసాయ విధానం ఏర్పడుతుంది."

"ఇవన్నీరైతు కలలే. అంటే నా కలలు. 'రైతు తలగడ భూమి ఐతే అతడి కలకు శస్త్రవేత్తలు ఊపిరులూదాలంటాను. తక్కువ నీటితో, తక్కువ విస్తీర్ణంలో, తక్కువ విత్తనాలతో, తక్కువ పెట్టుబడితో ఎరువులు లేని వ్యవసాయం, శాస్త్రవిజ్ఞానం అందుబాటులోకి రావాలి. ఆ దిశగా నేను 18 ఏళ్ళుగా కలగంటున్నాను"

"మీరు గుర్తించినా,గుర్తించలేక పోయినా నేను రైతును. ఇలా కలగనడం మానుకోలేను. అందుకే మళ్ళా చెబుతున్నాను. నేను శాస్త్రవేత్తలను కలుస్తాను. వ్యవసాయ అధికారిని కలుస్తాను. వ్యవసాయ సంయుక్త అధికారిని కలుస్తాను. కమిషనర్ ను కలుస్తాను."

"వ్యవసాయ శాఖా మంత్రిని, ముఖ్యమంత్రిని కలుస్తాను. ప్రధాని, రాష్ట్రపతి ని కూడా కలుస్తాను"

ఇదీ ఒక రైతు గురించిన ఉపోద్ఘాతం.మరి ఆ రైతు ఎవరు? ఆయన కల బలిమి ఏమిటి? తాను సాధిస్తున్నదేమిటి? అందుకు అవలంబిస్తున్న విధానాలేమిటి?

ఆయనే వారందరినీ కలుస్తుంటాడా లేక ఆయన్ని కూడా ఎవరైనా కలుస్తుంటారా?

రెండో అధ్యాయం

3 మార్చి 2006

ఆచార్య ఎన్.జి. రంగా వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయం.

నల్ల ప్యాంటులోకి నీలం రంగు ఫుల్ షర్ట్ టక్ చేసుకున్న ఆ విదేశీయుడు చిరునవ్వుతో చేతులు చాపి "ఐ యాం జార్డ్ బుష్" అని పరిచయం చేసుకున్నాడు. తెల్లటి దుస్తుల్లో ఉన్న గుడివాడ నాగరత్నం నాయుడు చేతుల్ని ఆప్యాయంగా అందుకుని, బుష్ అడిగిన ప్రతిపక్షకూ సావధానంగా

జవాబిచ్చాడు.

ఇక్కడా ఆయన తన కల పంచుకున్నాడు అవకాశం దొరికిన ప్రతిచోటా ఆయన తనకలను పంచుకుంటాడని వేరే చెప్పాలా?

మూడో అధ్యాయం

అంతకు ముందరి సంవత్సరం.

15 నవంబర్ 2005

ఈ సారి వేదిక తనపాలమే.

అది రంగారెడ్డి జిల్లా హయత్ నగర్ మండలం తారామతి పేట గ్రామంలో ఉంది.

ముఖ్యమంత్రి వై.ఎస్.రాజశేఖర రెడ్డి నాగరత్నం నాయుడి పొలాన్ని సందర్శించాలనుకున్నాడు. అందుకోసం ఆయన పొలంలోని ఒక ఎకరం స్థలాన్ని హెలిప్యాడ్‌గా చేసుకుని గాలిమోటారు నుంచీ దిగనే దిగారు. అదే చిరునవ్వుతో సాదరంగా ఆహ్వానించిన నాగరత్నం నాయుడు సుమారు గంటా నలభై నిమిషాలు తన పొలంలో పండిస్తున్న పంటలు, ఫల పుష్పాల సాగు గురించి వివరంగా చెప్పాడు.

ముఖ్యమంత్రి వై.ఎస్.రాజశేఖరరెడ్డి స్వయానా రైతే ఐనా నాగరత్నం నాయుడు చేస్తున్న వ్యవసాయానికి అచ్చెరువొంది ఎన్నో సందేహాలు నివృత్తి చేసుకున్నారు. ఈ రైతు ఎంత స్వాప్నికుడో మరెంత ఆచరణవాదో గ్రహించి అభిమానంగా వెనుదిరిగారు.

"నేను రైతును. వనరులు, సామర్థ్యం, పరిజ్ఞానం అన్నీ నాకున్నాయి. కావలసినదల్లా నా వంటి రైతులపట్ల శ్రద్ధపెట్టే ప్రభుత్వం. అందుకే నేను కంకణం కట్టుకుని తిరుగుతుంటాను. నా వద్దకు వచ్చిన వారికీ నా కలలో భాగస్వామ్యం ఉండంటాను."

నాగరత్నం నాయుడి మాటలు ముఖ్యమంత్రిని ఆలోచింపజేస్తున్నాయనే అనుకుందాం.

నాలుగో అధ్యాయం

ఒకరు కాదు. నాగరత్నం నాయుడి కలను పంచుకున్న వారిలో అమెరికా అధ్యక్షులు జార్జి బుష్ మొదలు ముఖ్యమంత్రి రాజశేఖరరెడ్డి వరకూ చాలా మంది ఉన్నారు.

అమెరికాకు చెందిన ప్రసిద్ధ శాస్త్రవేత్త నార్మన్ హుప్పాఫో.

ఆయన నాయుడి ప్రతిభా పాటవాలను మెచ్చుకుంటూ ఇలా అన్నారు.

"వ్యవసాయ శాస్త్రవేత్తలు ఇతడితో సంభాషించాల్సిన ఆవశ్యకత ఎంతైనా ఉంది.."

ఐదో అధ్యాయం

నాగరత్నం నాయుడితో సంభాషించిన వారు అంతటితో - ఆగిపోలేదు. ఆయన పొలాన్ని సందర్శించారు. దేశ విదేశాల్లోని శాస్త్రవేత్తలు, వ్యవసాయ అధికారులు, రైతులు, స్వచ్ఛంద సంస్థలకు చెందిన వారు, విలేఖరులు కొన్ని వందలమంది నాగరత్నం నాయుడి పొలాన్ని సందర్శించారు.

అందువల్ల అతడి పొలమే ఒక ప్రయోగశాలగా మారిపోయింది. పదిహేడు ఎకరాల ఆయన పొలం నిశ్చయంగా ఒక దర్శనీయ స్థలం, తప్పక చూసితీరాల్సిన వ్యవసాయక్షేత్రంగా

మారిపోయింది.

తాజాగా ఆయన పొలానికి కార్పొరేట్ స్కూళ్ళలో చదివే విద్యార్థులు కూడా వస్తున్నారు.

ఒక సందర్భంలో వరి ఎక్కడపండుతుందని అడిగితే 'రిలయన్స్ ఫ్రెష్‌లో' అన్న జవాబు విన్న నాగరత్నం నాయుడు మొదట ఆశ్చర్యపోయాడు. తర్వాత తేరుకుని ఒక నిర్ణయం తీసుకున్నాడు. విద్యార్థులలో వ్యవసాయాన్ని గురించిన అవగాహనకలిగించాల్సిన ఆవశ్యకతని గుర్తించాడు. మొదట హైదరాబాదులోని శ్లోక, దీప్తి అన్న కార్పొరేట్ స్కూలు విద్యార్థులను తన పొలానికి ఆహ్వానించి వారికి వ్యవసాయం గురించిన అవగాహన కలిగించాడు. అదీ ఆయన కార్యాచరణ!.

ఆరో అధ్యాయం

ఇక తన గురించి, తన వ్యవసాయం, అనుసరిస్తున్న విధానాల గురించి ఇతరులకు వివరించడం మరో కోణం. ఈ దేశంలో రైతు ఒక ఉద్యోగిలా సగర్వంగా , భద్ర జీవితాన్ని గడపవచ్చు అనడానికి ఆయన అనుసరిస్తున్న విధానాలే సాక్ష్యంగా చెబుతాడు. చూడమనీ అంటాడు.

తనను చూసి మరో రైతు లబ్ధి పొందితే , తనను చూసి ఒక సాఫ్ట్‌వేర్ ఇంజనీర్ రైతు విజ్ఞానానికి విన్నమంగా తలవంచితే చాలని భావిస్తాడు.

అందుకే ఆయనకి పార్టీలతో పనిలేదు. అధికార ప్రతిపక్షనేతలనే తేడా లేదు. హోదాలతో పనిలేదు. ఎక్కడ రైతు సదస్సు జరిగినా మరెక్కడ వ్యవసాయ స్థాలు ఏర్పాటు చేసినా ఆయన హాజరు.

ఎందుకన్న ప్రశ్న రద్దు చేసుకోండి.

వ్యవసాయం ఆయన వృత్తి.

తన అనుభవాన్ని అవగాహను పంచి పెట్టడం ఆయన ప్రవృత్తి.

వ్యవసాయం ఇరుసుగా కదులుతున్న రైతు బాంధవుడాయన.

అయనే కాదు, ఆయన తల్లి మునిరత్నమ్మ, భార్య సత్యవతి, కూతురు హర్షిణి అందరూ అందులో కీలక పాత్రధారులే.

ఏడో అధ్యాయం

ఈ సంవత్సరం ఉత్తమ అవార్డు అందుకున్న రైతుగా - ఆయన్ని పరిచయం చేస్తే ఒక రకంగా అవమానమే. ఎందుకంటే 90 వ దశకం ప్రారంభం నుంచే ఆయన ఉత్తమ రైతు.

అప్పట్లో ఆయన్ని సన్నిహితంగా ఎవరూ చూసి ఉండకపోవచ్చు కానీ, తర్వాత తర్వాత ఆయన అనుసరించిన విధానాలు వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయం చూసి అనుసరిస్తున్నది. అందుకే ఇలా అనడం.

లేదంటే ఆయన పంటను తెప్పించుకుని మరీ తమ సెమినార్లు, సదస్సులు నిర్విఘ్నంగా సాగించుకునే పరిస్థితిలో ప్రభుత్వం ఎందుకని ఉందట!?

ఇంకా చెప్పాలంటే ప్రభుత్వ సహకారం వీసమంతైనా లేకుండా అద్భుతంగా వ్యవసాయం చేసుకుంటున్నందువల్ల కూడా ఆయన్ని ఈ అవార్డుపేరిట పరిచయం చేయడం న్యాయం కాదు.

మరి ఆయన్ని ఎలా చెప్పాలి?

శ్రీవరి సాగు ఒక్కటి చాలు ఆయన ఘనత చెప్పడానికి.

2003లో ఆచార్య రెన్.జి.రంగా వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయం ప్రతిష్ఠాత్మకంగా భావించి , శాస్త్రవేత్తలతో ఒక ప్రదర్శన ఏర్పాటు చేసింది.

రైతులకు శ్రీవరి సాగు విధానం గురించి తెలియచేయడానికి ఉద్దేశించిన ప్రదర్శన అది. ఒక శాస్త్రవేత్తతో దాన్ని చూడటానికి వెళ్ళిన నాగరత్నం నాయుడు ఆశ్చర్యపోయాడు.

వారు శ్రీవరి పేరుతో చేస్తున్న వ్యవసాయాన్ని తాను ఎప్పటినుంచో చేస్తున్నాడు. కాకపోతే ఆ పేరు పెట్టుకోకుండా చేస్తున్నాడు.

నిజానికి వారు చూపించిన దాని కన్నా ఎంతో మెరుగ్గా సాగు చేస్తున్నాడు కూడా.

వారు చూపించిన దిగుబడులు తన ముందు దిగదుడుపే.

ఆ సంగతి చెబితే వారు ముందు నమ్మలేదు.

కానీ తీరా ఆయన వివరంగా చెప్పింది విన్నాక వారు నాయుడు పాలాన్ని సందర్శించక తప్పలేదు. అదీ ఆయన ఘనత.

ఎనిమిదో అధ్యాయం

ఆయన పొలంలో శ్రీవరి సాగు పద్ధతిగా. ఎంతో ఉజ్వలంగా సాగుతున్నది. ఇంకేం? అప్పటినుంచీ ఈ రైతు పొలం అధికారులకు, శాస్త్రవేత్తలకు ప్రయోగశాలగా మారింది.

2004-2005 సంవత్సరంలో ఈ రైతు ఎకరాకు 92 బస్తాల దిగుబడి సాధించి శ్రీవరి సాగులో ప్రపంచ రికార్డు సాధించాడు.

గతంలో వరి మొక్క మూడు అడుగులు పెరిగేది. కానీ నాగరత్నం నాయుడు పొలంలో 6.3 అడుగులు పెరిగి నితారుగా ఉండటమే కాదు, వేరు వ్యవస్థ దృఢంగా విస్తరించింది. ఒకే మొక్కకు 15 నుంచి 30 కంకులు ఉండటం మరో విశేషం.

అంతేకాదు, తక్కువ నీటితో చేసిన శ్రీవరి సేద్యం ఈ విధంగా పదునెక్కి వరి మొక్కలో ఒక్కొక్క కంకిలో 550 నుంచీ 650 నాణ్యమైన గింజలు పెరిగాయి.

వరి కంకి 12 అంగుళాలు పెరగడం ఒక అద్భుతం.

ఈ విజయమే కాక రాష్ట్రంలో తొలిసారిగా బిందు సేద్యాన్ని ప్రారంభించిన రైతుగానూ ప్రసిద్ధుడయ్యాడు. ఇంతేకాక గ్రీన్ హౌజ్ కల్చర్లో తప్ప సాగుచేయలేని ఫ్లోరి కల్చర్, ఫ్రూట్ కల్చర్ విధానాల్లోనూ ఆయన సహజ పద్ధతుల్లో అత్యుత్తమ ఫలితాలు సాధించాడు.

సంక్షోభం అంటే అతడికి తెలియదు. తెలిసిందల్లా సంక్షోభ నివారణ. ఇంకా చెప్పాలంటే..

తొమ్మిదో అధ్యాయం

రైతుగా ఆయన ప్రధాన స్రవంతి కాదు. తానే ఒక స్రవంతి.

జపాన్లో ఘకుఒకా అన్న రైతు ఏమీ చేయనవసరం లేని వ్యవసాయ విధానం ప్రతిపాదించాడు. గడ్డిపరకతో విప్లవం అన్న పుస్తకం కూడా రాసి చూపాడు. దానికి ఇతడు ఒక సవరణ, కొనసాగింపు కూడా.

మొక్క ఎదుగుదలను అడ్డుకోకుండా ఉండటం వరకు ఘకువోకా చెబుతాడు. వాటి ఎదుగుదల విషయంలో పురుగు మందులు, ఎరువులు వాడవద్దని కూడా చెబుతాడు. ఇతడూ అంతే. కాకపోతే రైతు ఏమీ చేయనవసరంలేదనే భావన కన్నా, ఎదిగే మొక్కకు లేదా ఆ పంటకు తన వంతు సహకారం ఇచ్చే వాడిగా రైతు మనుషులకోవాలని ఉద్దేశించాడు.

మరింత స్పష్టంగా చెప్పాలంటే నాగరత్నం నాయుడు సేంద్రియ వ్యవసాయాన్ని, సమీకృత వ్యవసాయాన్ని, జీరోబేస్ట్ వ్యవసాయాన్ని విశ్వసిస్తాడు, ఆశ్రయిస్తాడు.

ఒక సారి ఒక ఆస్ట్రేలియా శాస్త్రవేత్త అడిగాడు 'మీరెంత క్యాపిటల్ పెట్టారూ?' అని.

ఈయన భూమిని చూపి 'ఇదే నాపెట్టుబడి' అన్నాడు.

ఆయనకు అర్థం కాకపోతే చెప్పాడు "నయాపైసా పెట్టుబడిలేకుండా బీడుపోయిన ఈ భూమిని సారవంతం చేసుకున్నాను. అద్భుతంగా భూసారం పెంచుకున్నాను. ఇంకేం? ఇదే నాకు పెట్టుబడి. నా భూమే నాకు బ్యాంకు..".

అదీ ఆయన విధానం.

నాగరత్నం నాయుడు అనుసరించే మరో ముఖ్యమైన విధానం మిశ్రమ వ్యవసాయం..

పదో అధ్యాయం

ఒకటని కాదు. అనేక రకాల పంటలు. ఒకటి కాకపోతే ఒకటి చేతికి వచ్చే విధానాన్ని అవలంబిస్తాడు. రైతు రోజువారీ జీవితం సాఫీగా సాగడానికి ముందు తన అవసరాలు తాను స్వయంగా తీర్చుకునే వీలుండేది ఈ విధానంలోనే అంటాడు. ఆర్థికంగా భరోసా ఇచ్చేది కూడా మిశ్రమ వ్యవసాయ విధానమే అంటాడు. ఈ విధానాన్ని పాటిస్తే రైతు కోటీశ్వరుడు కాకపోయినా ఉరి వేసుకునే పరిస్థితి మాత్రం నిశ్చయంగా రాదంటారు. ..ఇంకా కృత్రిమ గ్రీన్ హౌజ్ లాంటి విధానాలన్నీ సాధన చేసిన నాయుడు పొలమే స్వర్గసీమగా భావిస్తాడు.

ఐతే ఆయన ఈ స్థితికి రావడానికి ముందు ఏమి చేస్తుండే వారో తెలుసుకుంటే కథనం మరింత ఆసక్తికరంగా ఉంటుంది.. ఎలాగంటారా..? చదవండి మరి..

పదకొండో అధ్యాయం

చిత్తూరు జిల్లా పాలసముద్రం లోని బాలకృష్ణాపురం అనే ఓ మారుమూల గ్రామం నాగరత్నం నాయుడి స్వస్థలం.

తల్లి మునిరత్నమ్మ. తండ్రి మునిస్వామినాయుడు.

ఈ దంపతుల ఏకైక సంతానమే ఈ నెల మనం చెప్పుకుంటున్న 'అ' సామాన్యుడు నాయుడు..

మునిస్వామినాయుడు గారికి వ్యవసాయమే జీవితం. అలానే తన అన్నదమ్ముల , అక్కాచెల్లెండ్ర సంతానాన్ని కూడా తన సంతానంగా చూసుకుంటూ మొత్తం ఒక 30 మంది బలగానికి పెద్ద దిక్కుగా ఉండేవారు. ఈ వాతావరణంలో పెరుగుతున్న నాగరత్నం నాయుడిని వ్యవసాయంలో దిట్టని చేయాలని తండ్రికి ఉండేది కానీ ఈ యువకుడి దృష్టిమాత్రం పెద్ద చదువులు చదువుకుని ఉద్యోగం చేయాలని ఉండేది.

స్వగ్రామానికి ఆరు కిలోమీటర్లదూరంలో ఉన్న తూగుండ్రం గ్రామానికి వెళ్ళి పదో తరగతి దాకా చదువుకున్నాడు. అంతదాకా ఇటు వ్యవసాయం పనులూ, అటు పశువుకు కాస్తూనే చదువుపై కూడా దృష్టి పెట్టాడు.

ఆ రోజుల్లో చిరుతిండ్రకోసం ఇచ్చే ప్రతి పైసా నాయుడు దాచుకుని, ఆ డబ్బులతో కోళ్ళు కొని తెలిసిన వాళ్ళింట్లో రహస్యంగా పెంచేవాడు. వాటిని అమ్ముగా వచ్చిన డబ్బులతో మేకల్ని కొనేవాడు. వాటిని కూడా వేరే వాళ్ళ ఇళ్ళల్లో పెంచి వాటిద్వారావచ్చే ఆదాయాన్ని కూడబెట్టుకునేవాడు.

ఐతే చదివించగలిగిన స్థోమత ఉండీకూడా తన తండ్రి తనను ప్రోత్సహించకపోవడం ఈ అబ్బాయిని బాధించేది. ధైర్యం చేసి అడిగే పరిస్థితి తల్లికీ లేదు. అయినా నాయుడు నిరాశపడలేదు. దాచుకున్న డబ్బులతో చదువుకోవాలని ఓపిగ్గా ఎదురుచూసేవాడు.

అనుకున్నట్టే , పదో తరగతి పూర్తయ్యాక ఇంటర్ చదువుకుంటానంటే తండ్రి ఇష్టపడలేదు. దాంతో ఇంట్లోంచి బయటకు వచ్చేసి చిత్తూరులో ఓ గది తీసుకుని బి.ఏ.సి తో ఇంటర్ పూర్తిచేశాడు. తరువాత ఐటిఐ పూర్తి చేసి మద్రాసులోని మౌంట్ రోడ్లో ఉన్న వి.ఎస్.రాజగోపాల్ పాలిటెక్నిక్ కాలేజీలో లండన్ డిప్లొమా ఇన్ ఎలక్ట్రానిక్స్ చదివాడు. తరువాత మద్రాసులోనే విజయ్ అప్లియెన్సెస్లో సర్వీస్ ఇంజనీర్గా ఉద్యోగంలో చేరిపోయాడు.

1980 లో బి.ఎస్సీ చదివిన సత్యవతితో వివాహం. తరువాత హైదరాబాదుకు సర్వీస్ ఇన్‌ఛార్జ్‌గా ట్రాన్స్‌ఫర్ ఐ రావడం, నాలుగేళ్ళు ఛీఫ్ ఇంజనీర్ గా పనిచేయడం - అంతా చకచకా జరిగిపోయింది.

మధ్యలో తనతో బాటు తన భార్యకూడా తాను పనిచేస్తున్న కంపెనీలోనే అకౌంటెంట్‌గా చేరి తాను కొంత సంపాదించేది. ఇలా ఇద్దరూ ఏడేళ్ళు పనిచేశాక ఒక రోజు తిరిగి వ్యవసాయంలోకి దిగుదామని నిర్ణయించుకున్నారు...

ఇందుకు మరోకారణం - చేస్తున్న ఉద్యోగం తృప్తిగా లేకపోవడమే. అతి తక్కువ ఖర్చుతో అందించే సేవలకు సైతం ఎంతో డబ్బులు గుంజాల్చి రావడం, మధ్య తరగతి నుంచీ అంత పెద్ద ఎత్తున వసూలు చేయడం తనకి నచ్చలేదు.

అదీగాక చిన్ననాటి నుంచీ వ్యవసాయం తెలిసిన వాడు..అందులో ఏ మోసమూ ఉండదని తెలుసుకున్నవాడు ..

అంతదాకా తామిద్దరూ పాదుపు చేసిన డబ్బులను , పెళ్ళి సమయంలో వచ్చిన పొలాన్ని అమ్మేయగా వచ్చిన డబ్బులనూ కలిపి రంగారెడ్డి జిల్లా హయత్ నగర్ మండలంలో పదిహేడు ఎకరాల బీడు భూమిని కొన్నారు.

అదీ మొదలు.. భార్యా భర్తలు, తర్వాత తల్లి, తర్వాత కూతురు పొలంలో పసిడి పండిస్తున్నారు. అమ్మాయి హర్షిణి ఇంజనీరింగ్ మొదటి సంవత్సరం చదువుతోంది.

దిల్ సుఖ్‌నగర్ లో ఆ50 రూపాయల అద్దె ఇంటి నుంచీ ప్రస్తుతం గౌతమ్ నగర్ లో మూడంతస్తుల పాలరాతి సుందరభవనం దాకా జరిగిన అంటే 1990 నుంచీ ఇప్పటిదాకా 18 ఏళ్ళ తన జీవన ప్రస్థానాన్ని నెమరేసుకున్నారు నాయుడు..

పన్నెండో అధ్యాయం

తమకున్న 17 ఎకరాల భూమిలో ఒక ఎకరం నుంచీ వ్యవసాయం ప్రారంభించారు. ప్రస్తుతం 11 ఎకరాల్లో సాగుచేస్తున్నారు.

తొలుత రాళ్ళూ రప్పలూ కొండలూ ఉన్న భూమిని నిదానంగా సాగులోకి తెచ్చారు.

పొలాన్ని చిన్న చిన్న మడులుగా విడగొట్టి అందులో సూక్ష్మజీవులను పెంచుకున్నారు.

మడుల్లో కుటుంబానికి సరిపడే తిండి గింజలు వేసుకున్నారు.

వరి, వేరుశనగ, కంది, పెసర, మినుము వంటి పంటలు వేశారు.

పూలు,పండ్లూ సాగు చేశారు.

మొదట్లో ఏ శాస్త్రవేత్తనీ కలవలేదు.

ఇప్పుడు శాస్త్రవేత్తలే వారి వద్దకే వస్తున్నారు.

రెండు కొబ్బరి చెట్లు, రెండు అరటి చెట్లు, రెండు మామిడి చెట్లతో ప్రారంభమైన తోట ప్రస్తుతం సపోటా, మునగ, జామ, కుంకుడు తో కళకళాలాడుతోంది.

మొదట్లో ఇంట్లోకి మాత్రమే అవసరమైన మిర్చి, పసుపు, ఉల్లి,పుదీనా పండించిన వాళ్ళు ఇప్పుడు మిగతా వాళ్ళకూ ఇవ్వగలుగుతున్నారు.

వెన్న కోసం డైరీ ప్రారంభించారు.

ఇప్పుడు నలుగురికీ పంచగలుగుతున్నారు.

గట్లపై మునగ వేశారు. ఇప్పుడు వాటికి లెక్క లేదు. విరగకాస్తున్నాయి

మొక్కలకు అవసరమైన తేమను నియంత్రించే అవిసె చెట్లను కూడా నాటారు.

వాటికింద బాడ్డా మొక్కలూ, డచ్ వెర్బేటీ గులాబీలు, ఉల్లి, కార్నేషియా కూడా పెంచారు.

పొలం గట్ల మీద ఉల్లి వేశారు. పంటకు చీడ సోకకుండా కాపాడే లక్షణం వీటికి ఉంది

కరకు గ్రీసు పూసిన కాగితాలు అతికించి, పొలంలో నిలబెట్టారు. చీడపురుగులు ఆ కాగితం తెలుపుకు ఆకర్షితులై అతుక్కుపోతాయి. పంచగవ్య, జీవామృతం వంటి సేంద్రియ ఎరువులను సాంతంగా తయారు చేసుకున్నారు.

దళారీల ప్రమేయం లేకుండా తన ఉత్పత్తులని తానే మార్కెట్ చేసుకుంటున్నాడు.

ఈ 18 ఏళ్ళ ప్రయాణంలో ఆయన అందుకున్న అవార్డులు, రివార్డులు లెక్కలేనన్ని.

ఆయన ప్రభుత్వానికి, అధికారులకూ పదే పదే చెప్పేదేమిటంటే "రైతు దుస్థితి కారణం రైతు కాదు. రైతుకు కావల్సిన పరిజ్ఞానం అందివ్వడంలోనే ప్రభుత్వం విఫలమౌతోంది. వ్యవసాయాన్ని నమ్ముకోవడం రైతు బలహీనత కాదు. ప్రభుత్వ రైతును నమ్మకపోవడమే అసలైన విషాదం. రైతు తన కలను భూమిలో నాటుతాడు. ఆ విత్తుని ఫలింపజేయడంలో ప్రభుత్వ బాధ్యతా రాహిత్యం తొలగిపోతేనే గానీ రైతు వికాసం సాధ్యం కాదు.." అని..

అతడే ఒక సైన్యమని పదే పదే నిరూపిస్తున్నాడు. రైతే రాజు అన్న వాక్యానికి ఋజువుగా కనిపిస్తున్నాడు. రైతును రైతే ఉద్ధరించాలన్న స్పృహతోనూ ఆయన ప్రయాణం సాగిస్తున్నాడు..

పదమూడో అధ్యాయం

కొన్ని రోజులు ఆయన దినచర్య ఉదయం మూడింటికే మొదలౌతుంది.

ఏదైనా ఒక మారుమూల గ్రామంలోకి వెళ్ళి దిగుబడులు పెంచే వ్యవసాయ విధానాల గురించి రైతులకు చెప్పి వస్తాడు.

మిగతా రోజుల్లో ఉదయం మూడున్నరకు నిద్రలేచి భుజంపై , ముందురోజే పొలంనుంచీ తెచ్చిన పూల బస్తాని భుజంపై వేసుకుని గొతంగర్ కాలనీ నుంచీ కోణార్క్ సినిమా థియేటర్ దాకా నడిచివస్తాడు. అక్కడో బస్సు పట్టుకుని మొజాంజాహీ మార్కెట్లో దిగుతాడు.

చీకట్లు తొలగి వెలుతురు విచ్చుకుంటుండగా తన పొలంలో పూసిన రకరకాల పూలను విక్రయించి సంతోషంగా ఇంటికి వస్తాడు. వచ్చి దగ్గరలోనే ఉన్న కొన్ని పెద్ద పెద్ద షాపుల్లో అప్పటికే తయారుగా వున్న పూల బొకేలు ఇచ్చేసి వస్తాడు. ఆ కొన్ని గంటలూ ఆయన పూల వ్యాపారి. అనంతరం ఇంటికి వచ్చి భోజనం చేసి మళ్ళీ పొలం బాట పడతాడు.

అప్పుడు రైతు

సామాన్య రైతు

తనతో పాటు తనభార్య.

సెలవులైతే, లేదా పని ఒత్తిడి ఉంటే కూతురు కూడా.

తల్లి సరే సరి..

85 ఏళ్ళ మునిరత్నమ్మ ఉదయాన్నే ఏడున్నరబస్సుకు పొలానికి వెళ్ళిందంటే మళ్ళీ సాయంత్రం బస్సుకు పాలు, ఇంటికి అవసరమైన కూరగాయలతో వచ్చేస్తుంది. ఆవిడ అవిశ్రాంత విధానానికి వారసుడిగా, చదువు, విజ్ఞానం, అనుభవం మెండుగా గల ఆధునిక రైతుగా గుడివాడ నాగరత్నం నాయుడు(52) ఆ వెనుకనే బయలుదేరుతాడు.

ఉపసంహారం

రాత్రి గడుస్తుంది. తెల్లవారుతుంది. మళ్ళీ ఆయన మేలుకుంటాడు. రేయింబవళ్ళు పొలంలోనో, పొలం బయటో అవిశ్రాంత పథికుడిగా పరిశ్రమిస్తూనే ఉంటాడు. తన కలను నలుగురిలో విత్తుతూనే ఉంటాడు. అందుకే అనిపిస్తుంది. ఇలాంటి రైతు చెమటతో తడిచినందువల్లే కాబోలు మట్టికి పరిమళం అని! మట్టి మనిషి నీకు వందనం..!!

పొలం చిరునామా

గుడివాడ నాగరత్నం నాయుడు

తారామతిపేట గ్రామం

హయత్ నగర్ మండలం, రంగారెడ్డి జిల్లా

ఆంధ్రప్రదేశ్, భారత్

మొబైల్: 09440 42 4463

ఇంటి చిరునామా

8-66 గౌతం నగర్ కాలనీ

దిల్సుఖ్ నగర్

హైదరాబాద్ - 500 060

ఆంధ్రప్రదేశ్, భారత్

ఇంటిఫోన్: 040 - 24063963

దర్శనీయ వ్యక్తి

నిసార్ / హైదరాబాద్

ఓ మనిషి తన ఒట్టి చేతులతో అద్భుతాన్ని సృష్టించగలడంటే నమ్ముతారా? అందుకే చూడమనడం. ఈయన ఒక దర్శనీయ వ్యక్తి అని రాయడం. మరి చదవండి.....

ఉపోద్ఘాతం:

మానవ సంబంధాల్లోని మంచితనాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి సుదీర్ఘకాలం గమనించే అదృష్టం ఉండాలి.

- ఈ వాక్యం రాసిన ఫ్రెంచి రచయిత ఒకరు నాలో తెలియని ఆందోళన కలిగించారనే చెప్పాలి.

ఒక సామాన్యుడు అని అంటున్నప్పుడు, ఆ వ్యక్తి గురించి ప్రపంచానికి పరిచయ పత్రం ఇస్తున్నప్పుడు ఏ రచయితకయినా ఆ మనిషి పని తీరు ఏ మాత్రం అహంకారం లేనిదని, దానికి ప్రేరణ అసమానమైన ఔదార్యం అనీ, అందులో ఎటువంటి ప్రతిఫలాఫేక్ష లేదని ధ్రువపడాలి. అది దీర్ఘకాలిక పరిశీలనలోనే నిగ్గు తేలాలి. ఇవన్నీ ఉంటే ఈ భూమ్మీద ఆ మనిషి ప్రత్యక్ష ముద్ర తప్పక ఉంటుంది.

కానీ అటువంటి వాళ్ళు ఎందరుంటారు?

చాలామందే

అవును, ఈ సందేహాలన్నిటినీ పటాపంచలు చేసే వ్యక్తులు చాలామందే ఉన్నారు. జాగ్రత్తగా గమనిస్తేగానీ అటువంటి నూతన మానవులు మనలోనే ఉన్నారన్నది తెలియదు.

ఉదాహరణకు నిసార్.

అతడు ఒట్టి చేతులతో అదృతాన్ని సృష్టించగలడని ఇప్పటిదాకా ఆ బస్టీవాసులకే తెలుసు. అదేమిటో చెబితే, ఇంతేనా అనవచ్చు మీరు. అందుకే చూడమనడం. నిసార్ ఒక దర్శనీయ వ్యక్తి అని రాయడం.

1

ఆయన్ని తొలిసారి రెండేళ్ళ క్రితం చూడటం.

మళ్ళీ ఇప్పుడు.

ఎవరో అన్నారు.

మొదట నాలుగేళ్ళ క్రితం చూశానని.

మరొకరన్నారు, పదహారేళ్ళక్రితం అని.

ఈయనే అన్నాడు, పద్దెనిమిదేళ్ళయింది ఇక్కడకు వచ్చి అని.

అప్పటినుంచీ ఆయన్ని ఎందరో చూస్తున్నారు.

అవును. ఆయన ఎక్కడో ఆల్ఫ్ పర్వతాలలో యాత్రికులకు తెలియని కొండ ప్రాంతాల్లో లేడు. ఆండ్రెప్రదేక్ రాజధాని అయిన హైదరాబాద్‌లో, అమీరోపట సమీపంలోని ధరంకరణ్ రోడ్డులో ఉన్నాడు. అందువల్లే ఆయన పనితీరును దగ్గరగా పరిశీలించే అదృష్టం అక్కడి చాలామందికి లభించింది.

ఇంతకీ ఆయనేం చేస్తాడు?

కూరగాయల విక్రయం.

ఉదయం ఏడు నుంచీ మొదలై మధ్యాహ్నం రెండుదాకా అతడిది కూరగాయల వ్యాపకమే.

అది కాదు విశేషం. అతడు కూరగాయలు అమ్ముతాడు. కానీ తూకం మాత్రం వేయడు. అదీ విశేషం.

సవాసేరు, పావుకిలో, అరకిలో, కేజీ... మీరు చెబుతూ పొండి.

అతడు తన రెండు చేతులతో మీరు అడిగినన్ని కూరగాయలు పెడుతూ పోతాడు.

అదొక అద్భుత దృశ్యం.

మొదట్లో నమ్మడానికి కుదరదు. కానీ చూస్తుండగానే అది చాలా సహజమైన విషయంగా మారిపోయి, అసలు ఇలాగే కదా కూరగాయలు ఇవ్వాలింది అన్నట్లుగా మీ చేతన సైతం మార్చుకు లోనవుతుంది.

అంటే ఒకరకంగా అపనమ్మకం కాస్త నమ్మకంగా మారిపోయి, ఆ మీదట అది అద్భుతంగా కాక అత్యంత సహజమైన విషయంగా మీలో స్థిరపడుతుంది.

అప్పుడు పరస్పరం ఉద్భవించే చిరునవ్వు గురించి కూడా తప్పక రాయాలి. ఎందుకంటే అదొక మేలుకలయక. దానికి గుర్తుగా వ్యక్తమయ్యే అభినివేశం.

నిజం, నమ్మండి - తరాజు, త్రాసు, తక్కెడ, కార, బాటు, - మీరేమైనా అనండి. వాటిన్నిటినీ పక్కన పెట్టిన సున్నితపు త్రాసు అతడు.

అదే అతడి ప్రత్యేకత. అంతకన్నా మరేమీ లేదని మనవి.

2

అన్నట్లు, తూకం వేయడం అలవాటే లేదంటున్న ఈ చిరువ్యాపారిని అంతకే పరిమితం చేయదలచుకోలేదు. కాస్త అటూ ఇటూగా రాసే ప్రయత్నంలో ముందు అతడి గురించిన ముఖాముఖి:

అతణ్ణి మీరు ఎప్పట్నుంచీ చూస్తున్నారు?

మేం త్రీ ఇయర్స్ పై నుంచే చూస్తున్నామండి. మాకేం తేడా రాదు.. బానే ఉంటుందండీ, చెబుతోంది ఒకావిడ.

ఆవిడ ఉదయాన్నే ఎనిమిదింటికి ఇతడి వద్దకు వచ్చి కూరగాయలు కొనుక్కుని వెళుతుంది.

మీరు పావుకిలో, అరకిలో అని అడుగుతారా? అంటే, అడుగుతామండీ. పావు కావాలంటే పావు, అరపావు కావాలంటే అరపావు పెడతాడండీ, చెప్పారావిడ.

మీకేమనిపిస్తుంది?

ఆమెకు ఏం చెప్పాలో తెలియలేదు.

మీరెక్కడైనా ఇట్లాంటి మనిషిని చూశారా? మరో ప్రశ్న.

తక్కెడ వాడకుండా కూరగాయలు అమ్మడాన్ని చూశారా? మరో ప్రశ్న

ఎక్కడా చూశ్చేదండీ. మా కందుకే నచ్చింది. ఇక్కడకే వస్తాం. ఆయన లేకపోతే లేదా ఇంకేమైనా అవసరం అయితే... అప్పుడు ఎర్రగడ్డ మార్కెట్కు వెళతామండీ. కానీ ఇక్కడైతే ఎప్పటికప్పుడు ఫ్రెష్గా తీసుకోవచ్చు. అక్కడైతే వారం కొకసారి. అందుకే ఇక్కడకే వస్తాము.

ఓ రూపాయి ఎక్కువైనా తక్కువైనా ఇదే హాయిగా ఉంది. అలా అని ఇక్కడ ఖరీదు కాదు. నిజానికి ఇక్కడే చవక, వివరించింది. మరొకరు:

14 ఏళ్ళుగా ఇక్కడే తీసుకుంటున్నాం. మంచిగ ఇస్తాడు. ఫ్రెష్గా తెస్తాడు. నిల్వ ఉండవు. తూకం కూడా బాగా ఇస్తాడు. తూకం అంటే తూచాడు. అలా తీసి వేస్తాడు. మేం కూడా ఇంత రేటా అంత రేటా అని కూడా అడగం. ఎంత అంటే అంత పైసలిచ్చేస్తాము, మంచిగనిపిస్తది, వివరించిందావిడ.

తూకం ఎందుకు వేయవు? అంటే అలవాటు లేదు సార్ అన్నాడు పోనీ, మొదట్లో తూకం వేసేవాడివా? అని అడిగితే లేదన్నాడు. ఎప్పుడూ వేయలేదన్నాడు, మళ్ళీ చెప్పిందావిడ.

ఈ మాటలు వింటున్న నిసార్ జోక్యం చేసుకుని, ఇంతవరకూ తూకమే లేదుమాకు, అన్నాడు.

కూరగాయలు, ఆకు కూరలు అన్ని రకాలుంటాయి. ఒక్క టమాట తప్ప. చలికాలంలో కూరగాయలు పెట్టడానికి జాగా సరిపోదు. గేటు బయట కూడా అమ్ముతాను, వివరించాడాయన.

నిసార్ చెప్పేది విని ఒక యువతి అందుకుంది.

ఫంక్షన్లు ఉన్నప్పుడు ఫలానా

కూరగాయలు కావాలంటే తెచ్చిస్తాడు. దాంతో మాకు మార్కెట్కు వెళ్ళే అలవాటు తప్పిపోయింది, నవ్వి చెప్పిందామె.

ఇంకా అతడు గురించి చాలా చెప్పాచ్చు, ఇంట్రస్టింగ్, ఎప్పుడూ కూల్గా ఉంటాడు, అంది. పేరడిగితే, ఎందుకూ? అంది.

నిసార్ బండి చుట్టూ ఉన్న అమ్మలక్కలు తలా ఓ మాట పంచుకున్నారు. అందరూ అభినందనగానే చెప్పారు.

ఒకామె అంది. ఉదయాన్నే ఇక్కడికి రావడమే రిఫ్రెషింగ్గా ఉంటుంది. ఆవిడ పేరు లత.

వాకింగ్కు వెళుతూ కూరగాయలు తీసుకువెళతాం. తాజా కూరగాయలతో కూడీ, ఓ మంచి ఫీలింగ్తో ఇంటికి వెళతాం.

సన్నిహిత చర్య

3.

ఇక్కడ ఆపి మరలా ప్రారంభించాలి.

4

ఒక మనిషిని పరిచయం చేయడం అంటే ఆ మనిషి పగటి జీవితాన్నేకాదు, రాత్రి జీవితాన్ని కూడా చెప్పాలి. రాత్రింబవళ్ళ మద్య గడిచే క్షణాలను కూడా పరిచయం చేయాలి. అందుకే నిసార్ కూరగాయలు అమ్మడానికి ముందు జరిగే కథనం చూడాలి.

5

నిసార్ దినచర్య ఉదయం మూడున్నరకు ప్రారంభమవుతుంది.

ఇప్పుడు మూడున్నరే అయింది.

మనం సరిగ్గా ఆయన ఇంటిముందు చిమ్మచీకట్లో ఉన్నాం.

గేటు వేసి ఉంది.

నిసార్.... గట్టిగా పిలవాలి.

.....

గేటు తట్టినా లాభం లేదు.

ఆయన తన ఇంటి ముందుకు ఒక ఆటో ట్రాలీ వస్తేగానీ లేవడు. ఆ చప్పుడే అతడికి అలారం.

ఇంకాసేపట్లో ఆ ట్రాలీ వస్తుంది. అది అలా వచ్చే రాగానే ఈ కూరగాయల వ్యాపారి జీవన వ్యాపారం ప్రారంభం అవుతుంది.

అన్నట్టు మనం ఎక్కడ ఉన్నాం.

రాష్ట్ర రాజధాని హైదరాబాద్లోని అమీరోపేట పరిసర ప్రాంతం ఇది. దీన్ని ధరమ్ కరణ్ రోడ్డు అని పిలుస్తారు. ఇక్కడ గాంధీ ప్రకృతి వైద్యశాల తాలూకు బాలుర వసతి గృహం ఉంది. దాని ఎదురుగా మజీద్.. దాని పక్క ఇల్లే నిసార్ది.

అది ఒక నవాబ్ది.

ఆయన తన ఇంటి ముందే నిసార్ కుటుంబం ఉండటానికి ఎంతో ఉదారంగా అంగీకరించారు.

అద్దె ప్రసక్తి లేదు.

అది రెండు గదుల ఇల్లు. ఇంటి ముందు విశాలమైన ప్రదేశం. దానిముందు గేటు. ఆ గేటు తీసుకుని వస్తున్నాడు నిసార్.

ట్రాలీ వచ్చింది మరి!

6

ఈ ఆటో ట్రాలీ తన స్నేహితుడి కుమారుడు, ఆనంద్ది.

గుడగుడమని అది శబ్దం చేస్తుంటే చేతుల్లో కొన్ని చేసంచులతో నిసార్ బయటకు వచ్చాడు.

నిద్రకళ్ళతో అలాగే వస్తూ వస్తూ ఆ బ్యాగ్ను ట్రాలీ వెనకాలకు విసిరేసి డ్రైవర్ సీట్లో ఉన్న ఆనంద్ పక్కనే కూచున్నాడు.

ట్రాలీ బయలుదేరింది.

7.

ఇంతకీ నిసార్ ఎక్కడకు వెళుతున్నాడు?

గుడిమల్కాపూర్ మార్కెట్కు.

ఎంత త్వరగా వెళితే అంత తాజా కూరగాయలు దొరుకుతాయట.

అతడిని వెంబడించి వెళుతుంటే, ముస్సిపల్ సిబ్బంది కొందరు వీధి దీపాల వెలుతుర్లో చిమ్ముతున్నారు. మధ్య మధ్య రోడ్డుమీంచి ఝుమ్మని కార్లు, వాటి తాలూకు వెలుతురు టార్పిలైట్ మాదిరిగా వాటితో పాటు పరుగెడుతోంది.

రోడ్లు, ప్లైవర్లు దాటి వెళుతుండగా ముసాబ్‌ట్యాంక్

అక్కడి డైమండ్ హోటల్ వద్ద బ్రాలీ ఆపి దిగారు.

నిమిషంలో నిసార్, ఆనంద్ టీ తాగి ఉత్సాహాన్ని ఒంపుకున్నారు.

మళ్ళీ స్టార్ట్.

పదినిమిషాల్లో గుడిమల్కాపూర్ మార్కెట్ ప్రాంగణంలో బ్రాలీ ఆగింది. డోర్ తెరచుకుని దిగిన నిసార్ జేబులోంచి నోట్ల కట్ట తీసి డబ్బులు లెక్కపెట్టుకుంటున్నాడు. వాటిల్లోంచి కొన్ని నోట్లు తీసి ఆనంద్‌కు ఇచ్చాడు. ఆ తర్వాత మార్కెట్‌లోపలకు దారితీసే కమాన్ కిందుగా నడిచి - ఒకరు కుడివైపు మరొకరు ఎడమవైపుకు మరిలారు.

ప్రతిరోజూ ఇక్కడకు రావలసిందే. ఇంటి నుంచి మూడున్నరకు బయలుదేరితే ఆరున్నర దాకా ఇక్కడే ఉంటారు.

డైవర్ ఆకు కూరలు, తానేమో కాయగూరలు విక్రయిస్తారు.

టమాట తప్ప అన్ని రకాలవీ కొంటారు.

ముందునుంచీ అదే అలవాటట.

చిమ్మని చీకటి... అంబరం నీలాంబరంగా మారుతుండగా వారి పని దాదాపు పూర్తవుతుంది.

విశాలమైన మార్కెట్‌లో సందడే సందడి!

అంత ఉదయాన్నే మనుషులు కూరగాయల్లో కూరగాయలై, ఒకచోట కొత్తిమీరె మరోచోట పుదీనా అయి వాసన వేస్తున్నారు చెమట వాసన లేదు. అంతా తాజా పరిమళం.

అప్పటికే భుజం మీద కూరగాయల బస్తా బరువైపోయింది నిసార్‌కు. అడిగాను, ఎన్ని బ్యాగులు తెచ్చావూ అని.

ఏమో... తెలవదు సార్, అన్నాడు.

అందాదకు చెప్పు?

ఏమో సర్. ఆలోచించలేదు.

మళ్ళీ తానే, పదిహేనుంటాయా? అని అడిగాడు.

దాదాపు పదిహేను బ్యాగులనిండా కూరగాయలు కొని ఒక్కొక్కటి నిదానంగా బ్రాలీ వద్దకు తెచ్చాడు.

తనలో తాను అనుకున్నట్టు, ఇక్కడ ఉద్దర ప్రసక్తి లేదు. అంతా నగడే, చెప్పాడు నిసార్.

అన్నట్టు, టమాటాలు ఎందుకు కొనవు?

పగిలిపోతాయి సార్, అన్నాడు.

మరో క్షణం అయ్యాక, మొదటినుంచీ అలవాటు లేదు.

నిసార్ భార్య, కూతురు ఇంటి ముందు ఖాళీ స్థలంలో

అలవాటు!

అవును. మంచిగానీ చెడుగానీ, ఒకసారి గ్రహించాక మంచివైపే లేదా అనుకూలత వైపే ఉంటాను అన్నట్లు చెప్పాడాయన.

8

నిసార్, మార్కెట్లో మొత్తం ఎన్ని వందల రూపాయల కూరగాయల కొంటావు నిసార్? అడిగాను.

పన్నెండు, పదమూడు వందల కూరగాయల కొంటాను.

ఆకు కూరలు... అవి ఓ మూడూ వందలవి కొంటాను.

మొత్తం ఓ పదిహేను వందల దాకా కొంటాను, వివరించాడు.

ఎన్ని సంవత్సరాల నుంచీ ఈ పనిలో ఉన్నావు?

పద్దెనిమిదేళ్లు.

అంతకుముందు?

పాత పేపర్లు

ఆ మాట చెప్పి, ఇప్పటికీ పాత పేపర్ల వ్యాపారం చేస్తాను మధ్యాహ్నం తర్వాత... చెప్పాడాయన.

నీ వయసెంతంటుంది?

38

ఏం చదువుకున్నావ్?

చదవలేదు.

మరి థర్టీ ఎయిట్ అన్నావు?

ఏదో సార్. కొన్ని ఇంగ్లీషు పదాలు వచ్చినయ్, నవ్వి చెప్పాడు.

మీది ఇక్కడేనా?

కాదు, కర్నాటక.

అమ్మనాయన?

అక్కడే ఉంటారు. అప్పుడప్పుడు పోయెస్త.

మాట్లాడితే పని కాదన్నట్లు ఆయన మళ్ళీ వెళ్ళి ఇంకొన్ని కూరగాయల బ్యాగ్స్ త్రాలీ వద్దకు తెచ్చాడు. ఇంతలో ఆనంద్ మరికొన్నిటితో వచ్చాడు. ఇద్దరూ ఏదో మాట్లాడుకుని, మార్కెట్లో పని అయిపోయింది అన్నట్లు వెనుదిరిగారు.

త్రాలీ కదిలింది మళ్ళీ.

9.

తిరిగి వస్తుంటే డైమండ్ హోటల్ వద్ద ఆగింది త్రాలీ.

మరో ఛాయ్.

సిగరెట్లు అలవాటుందా?

లేదుసార్, పాన్... కాశ్మీర్ బాబా.. అంటూనే అటువైపు తెరిచి ఉన్న షాపు వద్దకు వెళ్ళాడు నిసార్.

రోజుకు ఎన్ని తింటావు?

బదారు.

కట్టిన పాన్ ఒకటి జేబులో వేసుకుని, మరోటి నోట్లో కుక్కుకుని చిన్నగా నవ్వుతూ మెట్లు దిగాడు నిసార్.

నిసార్ కూచోగానే ఆనంద్ బ్రాతీని ఇంటివైపు పోనిచ్చాడు.

ఇల్లు మరో ఫర్లాంగ్ ఉందనగా నిసార్ బ్రాతీ ఆపించుకుని దిగేశాడు. ఆ బ్రాతీ అదే వేగంతో ఇంటికి వెళ్ళేలోగా తాను పొరుగున ఉండే మరో కూరగాయల వ్యాపారి వద్దకు వెళ్ళి, ప్రస్తుతానికి ఆయన అక్కడ లేడు. కానీ రోజువారి అలవాటుగా ఆయన తోపుడు బండి తీసుకుని పరుగువంటి నడకతో దాన్ని తోసుకుంటూ తన ఇంటికినే బయలుదేరాడు నిసార్.

దాదాపు రెండు దశాబ్దాలుగా కూరగాయలు అమ్ముతున్నా నిసార్కు సొంత తోపుడు బండి లేదు.

అదేమిటి నిసార్? అంటే, నవ్వి ఊరుకున్నాడు.

కొనాల్సినవన్నీ కొన్నానా? అన్నట్టుండా నవ్వు.

అతడు ఇంటికి చేరుతుండగా పక్కొట్లోంచీ సుప్రభాతం వినిపించసాగింది.

ఆ శ్రావ్యమైన మంగళ సంగీత ధ్వనుల నేపథ్యంలో నిసార్ ఇప్పుడు మరో ఆసక్తికరమైన దృశ్యానికి తెరలేపనున్నట్టు మరింత ఉత్సాహంగా కనిపించాడు.

నిసార్ ఆ బ్రాతీలోంచి బ్యాగ్స్ను గేటులోపలి ప్రదేశంలో పెట్టాక ఒక్క క్షణం అయినా విశ్రాంతి తీసుకోలేదు. అలసట చెందినట్లు కూడా కనిపించలేదు. తాను తెచ్చిన కూరగాయలను చకచకా తోపుడు బండిపై సర్లడంలో లీనమయ్యాడు.

వాటిపై నీళ్ళు చల్లడం కూడా ఒక మనోహరమైన దృశ్యం.

ఆయన ఆ పని పూర్తి చేయనైనా లేదు. నేరుగా ఇంటికి వచ్చి కొనుక్కునేవారు కొనుక్కోవడం మొదలెట్టనే పెట్టారు.

ఏముంది.

వారు రెండు రూపాయల మిరపకాయలు అంటారు.

ఆయన రెండు చేతులను మిరపకాయల్లోకి దొసిపి దొసిలి నిండా వాటిని ఇముడ్చుకుని కొంగు పడితే కొంగులో, ఏదైనా పాలిథిన్ కవర్ పడితే అందులో పోస్తాడు.

మళ్ళీ ఇంకొకరు.

ఇట్లా వస్తూనే ఉంటారని ఆయనకు తెలుసు గనుక, ఒక్క క్షణం ఆయన పని ఆపి ఇంట్లోకి వెళ్ళి ముఖం కడుక్కుని టీ తాగేసి వచ్చాడు.

ఈ ఒక్కరికి కూరగాయలు పెట్టడం మీరు చూశారు కదా, నిజానికి వారు రాకమునుపు దాకా జరిగిందంతా - అంటే మార్కెట్కు వెళ్ళడం, కూరగాయల వ్యాపారికి తేడా లేదు. ఇకముందే ఆయన ప్రత్యేకత కనిపిస్తుంది.

ముందే చెప్పినట్లు, ఆయన తూకం లేకుండా కూరగాయలు అమ్ముతుంటాడు. అదే ఆయన ప్రత్యేకత.

గంపెడు సంసారంలో ముగ్గురు పిల్లలు

ఎవరికి ఏం కావాలో అవన్నీ పెడతాడు. ఆ తర్వాత వారు పావుకిలో పాలకూర అంటారు. ఆయన రెండు రూపాయలు అంటాడు, అరకిలో ఆలుగడ్డలు అంటారు. నాలుగు రూపాయలు అంటాడు. ఇట్లా వారు తీసుకున్నవి చెబుతారు. ఆయన వాటి ఖరీదు చెబుతాడు. ఇట్లా వారు తీసుకున్నవి చెబుతారు. చివరకు ఆయన 26 రూపాయలు అంటాడు. వారు తీసిస్తారు. ఇచ్చి వెళ్ళిపోతారు.

డిస్కప్స్ ఉండదు.

కొసరూ అడగరు.

కాకపోతే ఒక గర్భవతి కూరగాయలు కొనుక్కుని వెళ్తుతూ వెళ్తుతూ తోపుడు బండి చివరగా ఉన్న గంపలోంచి తనకు ఇష్టమైన దోసకాయ తీసుకు కొరుక్కుని వెళ్తుంది.

ఆమె ముఖం ఈయనకు కనపడదు. ఈయన నవ్వు ఆమెకు కనిపించదు. కానీ ఒక పరిచయం, చొరవ, ఆత్మీయతా - అన్నీ కలగలసిన జాడలు అక్కడ అరుదైనవేమీ కావు.

మామూలే.

10

నిసార్ ఇంటి ముందు ఉండే సమద్ ను ప్రశ్నిస్తే ఇలా అన్నాడు, ఆయన దగ్గర బెస్ట్ థింగ్ జోకక పోవడం. బాటూ తక్కెడతో ఆయనకు పనేలేదు. ఐడియాతో వేస్తాడు. ఎక్కువనే వస్తాయి. అదీగాక ఆయన మంచి నైబర్. మంచి వ్యక్తి, అభిమానంగా చెప్పాడు.

మధ్యాహ్నం పదకొండు వరకూ ఇంటివద్దే అమ్ముతాడు నిసార్. ఆ తర్వాత మిగిలిన కూరగాయలు, ఆకుకూరలతో రెండూ ఫర్లాంగుల దూరంలో... అదే వీధి మలుపులో ఉండే ఫంక్షన్ హాల్ వద్దకు తోపుడు బండి తీసుకువెళతాడు. అక్కడ మధ్యాహ్నం రెండు దాకా అమ్ముతాడు. అక్కడే ఆయన నోటివెంట పెద్దగా కూరగాయాలూ... అని వినిపిస్తుంది.

ఆ వీధిలో ఆయన గొంతు వినిపించడం ఆగిపోయిందంటే నిసార్ ఇంటికి వచ్చేవాడని అర్థం. భోజనం చేసి పాతపపర్ల వ్యాపారంలో పడిపోతాడు, వివరించాడాయన.

సమద్ చెప్పిన ఆ ఫంక్షన్ హాల్ దగ్గర ఒకతనితో మాట్లాడితే ఇలా చెప్పాడు. తన పేరు అభినందన్ జైన్ అంటూ చెప్పాడాయన. నిసార్ అందాద మీద అమ్ముతాడు. ఎవరూ తక్కువైనయని అనరు. ఇక్కడే బండి కాళీ అవుతుంది. నేను ఇట్లాంటి మనిషిని చూడటం ఫస్ట్ టైం. ఆయన మంచితనానికి ముచ్చటేస్తుంది, ప్రేమగా చెప్పాడు.

ఇక్కడకు వేరే తోపుడు బండులు కూడా వస్తాయి. కానీ బస్తీ వాసులు వాళ్ళ దగ్గర తీసుకోరు. నిసార్ దగ్గరే సంతోషంగా కావలసినవి కొనుక్కుంటారు, మళ్ళీ వివరించాడాయన.

ఆయన చేతిమీద ఎక్కువనే వస్తాయని తక్కువ రావు. తరాజు జోకుడు లేదు. నాక్కూడ అనుమానం వచ్చి అడిగిన. లాస్ అవుతువు కదా బిడ్డా, ఎట్ల చేస్తున్నవూ అని. కానీ చేయిగుర్తు తెలిసిపోయింది. దొరికిపోయింది. ఇంకేం భయం? చేసుకుంట పోతున్నాడు, వివరించాడు.

11

చేయిగుర్తు!

అవును, చేతి గురుతు. అదే ఆయన సూత్రం. ఆ సూత్రంతో పనిచేసుకుంటూ పోతున్నాడు ఈ మాదిరి మరొకరు చేయలేరు. చేస్తే ఛాలెంజ్ అని కూడా అన్నాడు నిసార్, అడిగితే.

మళ్ళీ లస్మయ్యనే అన్నాడు, నీసార్ది పెద్ద సంసారం. అయినా బతుకు బండీ బాగానే లాగుతున్నాడు, అని.

నిజంగానే నీసార్ది పెద్ద ఫ్యామిలీ.

నీసార్ మాటల్లో ఆయనకు ఆరు బిడ్డలు, రెండు కొడుకులు.

పెద్ద కూతురిని నాంపల్లికి ఇచ్చాడు. అల్లుడు టైలరింగ్ చేస్తాడట.

రెండో కూతురు కూడా యుక్త వయస్సుకు వచ్చింది. చన్నీళ్ళు వేన్నీళ్ళు తోడు అన్నట్టు ఇళ్ళల్లో వంట చేయడానికి వెళుతుందామె. ఫోటో తీసుకుంటానంటే, వద్దు వద్దు అంటు బురఖాను ముఖం మిదకి లాక్కొని, బై... అంటూ తురుముంది.

మిగతా పిల్లలు?

మొదటి అమ్మాయి... ఫాతిమా.

ఇంతకుముందు చెప్పినట్టు వివాహం అయిన అమ్మాయి. రెండో అమ్మాయి అసీయా.

ఇప్పుడే వంట చేయడానికి వెళ్ళింది ఈ అమ్మాయే.

మూడో అమ్మాయి షహానా.

నాలుగు, ముషీరా.

ఐదు, సమీరా.

ఆరు, అర్షియా.

వీడు అబ్బాయి.

ఏడు, మైబూబ్.

ఎనిమిది, ముస్తఫా.

ఏడు, ఎనిమిది కూడా అబ్బాయిలే

ఇక వీళ్ళ తల్లి అంటే నీసార్ భార్య ఆమె మాలన్ బీ.

తామిద్దరి స్వగామం కర్నాటకలోని సేదు, చెప్పిందావిడ.

ఇంతపెద్ద సంసారాన్ని ఎట్లా ఈదుతున్నావయ్యా అంటే నాదేం లేదు సార్, అంతా దేవుడి దయ, అన్నాడూ నీసార్.

అంతా ఆయన చేతుల్లోనే ఉంది, అన్నాడు

మంచిగ తింటున్నం, హాయిగ ఉన్నం, అని కూడా అన్నాడు.

అంత పనిలో ఉండీ టీ తాగించి మరీ చెప్పాడాయన.

12

హాయిగ మంచిగ ఉన్నాం.

ఈ మాట చెప్పడానికి ఆయన వెనుకాడలేదు. కానీ , ఎంత మంది ఇలా అంటున్నారు. డబ్బు హోదా, అన్నీ ఉండీ సంతోషంగా ఉన్నాం అని!

కానీ నిసార్ ప్రశాంతంగా, ఆనందంగా ఉన్నాడు.

ఆయన భార్య కూడా.

ఆమె నింపాదిగా కూరగాయల పనిలో. పిల్లలూ అంతే. కూరగాయల్లో నిమగ్నమై పచ్చగా ఉన్నారు. వెనకాల సుప్రభాతం ఇంకా వినిపిస్తోంది.

రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుని బతుకుతున్నాం అనే విచారం ఈ కుటుంబంలో ఏ కోశానా వ్యక్తం కాలేదు. ఇంకా నిసార్ అన్నాడు, పిల్లలు చదువుకుంటున్నారు అని. అది కూడా ఆనందంగా చెప్పాడు.

కానీ ఇంట్లో చూస్తే ఏమీ లేవు.

ఏదో ఉన్నాం అంటే ఉన్నాం అన్నట్టున్నారు వాళ్ళు.

పిల్లల బట్టలు కూడా బాలేవు. కానీ నవ్వుల పువ్వుల్లా ఉన్నారు.

13

అడిగితే అన్నాడు, సమస్యలు ఎందుకుండాయి, ఉంటాయి, అని.

అది కూడా చాలా మాములుగా అన్నాడు. సమస్యలు ఉంటే మాత్రం ఏమిటి? అన్నట్టు అన్నాడు.

చివరగా ఆయన్ని ఒక ప్రశ్న అడిగాను. ఇట్లా తూకం లేకుండా ఎలా అమ్మగలుగుతున్నావూ? అని.

నాకు ఇదే అలవాటు, నమ్మకంగా చెప్పాడాయన.

నా దగ్గర తూకం లేదు. కొత్తగా ఆ అవసరం రాదు కూడా, అపరిమిత విశ్వాసంతో అన్నాడు. ఇంకో విషయమూ అన్నాడు.

తనలాగా ఎవరైనా అమ్ముతారని కూడా ఆయన భావించడంలేదు. ఎవ్వరూ అమ్మరు సార్. వాళ్ళకు భయం, అని కూడా చెప్పాడు.

భయం!

అవును భయం.

తాను దాన్ని అధిగమించానూ అన్న స్పృహతో ఆ మాట అన్నాడు.

ఛాలెంజ్ చేస్తాను. ఎవరైనా అమ్మితే, అని కూడా అన్నాడు అందులో అహంభావం లేదు. తాను అసాధ్యమైన పని చేస్తున్నాను అని కాకుండా వేరేవాళ్ళకు మాత్రం అసాధ్యం అన్న భావనే అందులో వినిపించింది.

కానీ వేరేవాళ్ళకు మాత్రం అసాధ్యం అన్న భావనే అందులో వినిపించింది.

కానీ వేరేవాళ్ళూ ఇలా అమ్మాలి.

ఎవరైనా కాదు, అలా అందరూ అమ్మాలి.

ఎందుకు?

ఎందుకంటే? ఇప్పుడంతా ఒక వలయం కదా. రిటైల్ వలయం. రిలయన్స్ ఫ్రెష్, స్పెన్సర్, ఫ్రెష్ ఎట్ ఫలానా...ఫలానా వంటి బహుళజాతి కార్పొరేట్ రిటైల్ వెజిటబుల్ షాపులు మనని చుట్టేస్తున్నాయి. ఒకటికి రెండు రెండుకు నాలుగు తామరతుంపలా పెరిగిపోతూ మనందరినీ అందులోకి లాక్కుంటున్నాయి.

అయితే రెండున్నాయి. ఒకటి, అక్కడ ఫ్రెష్ సరుకు లభిస్తుంది. రెండు, తూకంలో తేడా లేదు.. సౌకర్యం కూడా.

తూకం అంటే మరేం లేదు, ఒక్క వంకాయ కావాలన్నా దొరుకుతుంది. ఒక్క కాకరకాయ కావాలన్నా దొరుకుతుంది. పావుకిలో కొనాల్సిన అవసరమే లేదు. అదీ విషయం. ఇలా ఇవ్వడం వల్లే వినియోగదారులు తోపుడు బళ్ళనుంచీ అటువైపు క్యూ కడుతున్నారు. కానీ అలా ఇవ్వడం మొదలై ఎన్నేళ్ళయ్యింది. ఇటీవలి పరిణామమే. ఐదారేళ్ళుగా మొదలైంది.

కానీ నిసార్?

పద్దెనిమిదేళ్ళుగా ఇస్తున్నాడు.

తాజా ఆకుకూరల్ని కూరగాయల్ని తూకం ప్రసక్తే లేకుండా ఇస్తున్నాడు.

ఎంత కావాలంటే అంత ఏది కావాలంటే అది మిగతా చోట్ల కన్నా చవగ్గా ప్రేమగా అభిమానంగా ఉద్ధర కూడా ఇస్తున్నాడు.

ఓ మనిషి మరో మనిషి అవసరాలు తీర్చేందుకు అది ఆర్థిక వ్యవహారమే కానవసరం లేదన్నట్టు, కొలమానం అనవసరం అన్నట్టు ఉన్నాడు.

ప్రపంచీకరణ ప్రపంచీకరణ అంటున్న వేళ దాని దుష్ప్రభావం గురించి ఎంత మొత్తుకుంటే ఏం లాభం. దానికి బదులు నిసార్ వంటి వ్యక్తులు ఒకరికి ఇద్దరు, ఇద్దరికి నలుగురు ఇలా వీషి వీధినా బయలుదేరితే బడా వ్యాపారుల దూకుడుకు ముకుతాడు పడదూ....

తప్పక పడుతుంది.

పడాలి కూడా.

అందుకు నిసార్ ఒక ఆదర్శం.

ఉపసంహారం

అన్నట్టు నిసార్ను ఒక్క కూరగాయల అమ్మకానికే ఎందుకు పరిమితం చేయాలి? అతడొక ప్రతీక. మానవ సంబంధాలన్నీ ఆర్థిక సంబంధాలుగా మారుతున్న వేళ నిసార్ ఒక అసామాన్య ప్రతీక. అనువర్తనా సూత్రం. అతడిని ఎన్ని రంగాలకు వీలైతే అన్ని రంగాలకు విస్తరింప జేయాలి. వర్తింపజేయాలి. అప్పుడే ఒక మనిషి మరో మనిషి వట్టి చేతులతో చేసే అదృశ్యాన్ని చూసినదానికి నిజమైన విలువ.

ఏమంటారు?

మరి కృతజ్ఞతలు.

చిరునామా:
 నిసార్, ఇంటి నంబరు: 7 - 1 - 46, మసీదు పక్కన,
 గాంధీ ప్రకృతి వైద్యశాల బాలుర వసతి గృహం ఎదురుగా,
 ధరమ్ కరణ్ రోడ్, హైదరాబాద్,
 ఆంధ్రప్రదేశ్, భారత్.
 మొబైల్: లేదు.

ఇంట్లో లీలావతి

గొప్ప పనులు చేయడానికి గొప్ప వారే ముందుకు రావాలనుకుంటే పొరబాటని నిరూపిస్తున్న బామ్మ, ఈ లీలావతి.

హైదరాబాద్‌లోని కూకట్‌పల్లి హౌసింగ్ బోర్డు కాలనీ మూడో ఫేజ్‌లోని చౌరస్తా. అక్కడకు ఉదయాన్నే వెళితే - ఆరు, ఆరున్నర నుంచీ ఎనిమిది వరకూ ఓ ముసలావిడ, రోడ్డు పక్క కూర్చుని పాడుతూ ఉంటుంది.

అంత ఉదయాన్నే జనం అలికిడి తక్కువే - అయినా వారికోసం ఆమె పాడుతుంది.

అప్పుడే తెరిచిన టీఫెన్ సెంటర్లు మటన్ సెంటర్లు, పాన్‌షాపులు, వాటి యజమానులు - కష్టమర్లు ఒక్కొక్కరు కదులుతుంటే ఆమె వారిని నెమ్మదిగా కదిలిస్తుంది.

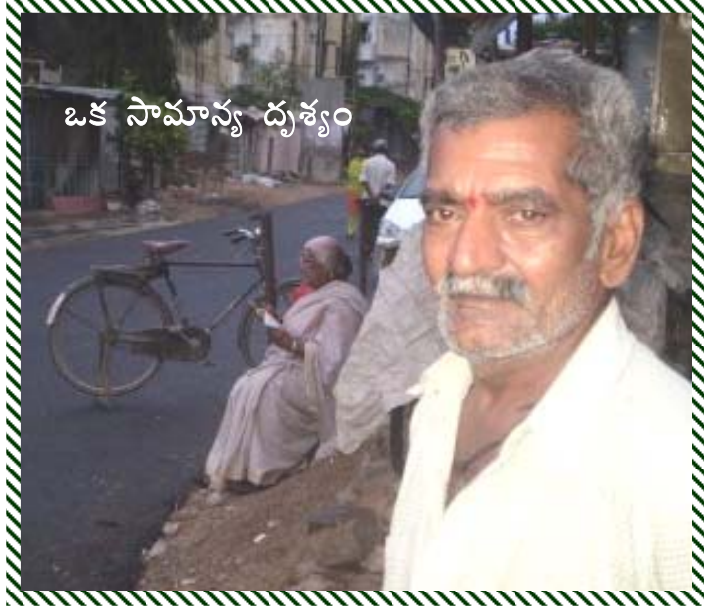
ఉదయాన్నే వేడి వేడిగా టీ తాగి పనుల్లోకి దిగేవాళ్ళు, ఉదయాన్నే బస్సుకోసం వేచి ఉండే కాలనీ వాసులు, రివ్యూన దూసుకెళ్ళే పేపర్ బాయ్‌లు, సైకిళ్ళు, ఆటోలు, బస్సులు - అన్నీ ఆమె ఆలాపన తాలూకు ఆధ్యాత్మికతను ఇముడ్చుకుని దైనందిన జీవితంలోకి నిదానంగా కాలిడతాయి. జాగ్రత్తగా గమనిస్తే, అప్పుడే నిద్ర లేచిన లౌకిక ప్రపంచం నుదుట కాసిత ఆధ్యాత్మిక తిలకాన్ని దిద్ది, ఇక నీ దారిన పో... అని చెప్పే జగన్మాతవలే ఆమె గోచరిస్తుంది.

సరిగ్గా ఆరింటికే మీరెళితే, చౌరస్తా మధ్యన నిలబడండి.

దూరంగా ఒకామె గునగునా నడిచి వస్తుంది.

ఆమె లీలావతి.

బొద్దుగా, పాట్టిగా ఉండే ఆవిడ వయోభారాన్ని కూడా లెక్కచేయకుండా రెండు ఫర్లాంగుల దూరంలో ఉండే ఇంటి నుంచీ నడిచి వస్తుంటే కొత్తవారికి తమాషాగా కనిపిస్తుంది.

ఒక సామాన్య దృశ్యం

కానీ సుమారు ఐదేళ్ళుగా ఆమె పాటకు అలవాటు పడిన అక్కడి జనానికి మాత్రం ఆమె తమాషా కాదు. ఒక చోటుకు వచ్చి ఆమె కూర్చుని పాడే పాటే వారికి గుర్తొస్తుంది.

ఆమె కూచునే చౌరస్తాలో నలువైపులా టీ హోటళ్ళున్నాయి.

అక్కడ చేరిన వారికి ఆమె వినిపిస్తుంది. అంతే.

ఎందుకంటే. ఆమె ఫలానా చోటే కూచుంటుందనేమీ లేదు.

ఆ దరిదాపుల్లో ఎక్కడైనా కూచుంటుంది. ఆమె కూర్చున్న చోటుకే ఎవరో ఒకరు మంచినీళ్ళు తెచ్చి ఇస్తారు. పాడుతుండగా మధ్యలో ఒకరు టీ అందిస్తారు. ఇలా ఆమెకంటూ వ్యక్తం కాని ఫాలోయింగ్ ఒకటుందంటే ముచ్చటగా ఉంటుంది.

ఆమె ఒక మహిళ అయిఉండీ, వయసు మీద పడి కూడా, ఎవరేమీ అనుకుంటారనే ఆలోచనేమీ లేకుండా, ఓ ఓపెన్

థియేటర్ కు హాజరై లక్షలాది జనవాహిని కోసం పాడే ప్రముఖ సింగర్ వలే చకచకా కదలడం వారిని ఆశ్చర్యానికి గురి చేస్తుంది.

ఎవరో పిలిచినట్టు వచ్చి, ఆ వీధిలో ఎక్కడ అనువుగా ఉంటే అక్కడ కూర్చుని ఆమె పాడటానికి ఉద్యుక్తమయ్యే తీరును గమనించడానికి కూడా ఒకీంత ధైర్యం కావాలేమో?

మనిషిని చూస్తే వాళ్ళ యాక్టివిటీ గుర్తొచ్చి కలిగే ఒక ప్రత్యేక ఫీలింగ్ ఆమె విషయంలోనూ నిజమై వారిలో ఆమె ఒక అనిర్వచనీయమైన అభిమానాన్ని రేకెత్తించడంతో మిగతా చాదస్తాలేమైనా ఉన్నా అవన్నీ పటాపంచలే అవుతాయి.

కొందరికి ఇదంతా పిచ్చిపనిగా అనిపిస్తుండవచ్చు. ముసల్లి రోజూ వచ్చి ఇలా పాడటం ఏమిటని సీరియస్ అయ్యేవారూ ఉన్నారు. కానీ ఐదేళ్ళుగా ప్రతిరోజూ ఆమె దినచర్యను చూసిన వారికి ఆమె అక్షరాలా లీలావతే.

ఆమె వస్తుంది.

కొంచెం అటూ ఇటూగా వస్తుంది.

పసిపాప మోములో కనిపించే నిర్మలమైన నవ్వుతో ఆమె రావడం జనారణ్యంలో రిలీఫ్.

ఆమె రాలేదంటే ఆ రోజు సాయంత్రం ఐదింటికైనా వస్తుంది.

సాయంత్రమూ రాలేదంటే, ఆమె ఆరోగ్యం బాగాలేదన్నమాట.

కానీ మర్నాడు వస్తుంది, అయ్యో నిన్న రాలేదే అని నొచ్చుకుంటూ వస్తుంది.

అన్నట్టు ముప్పయ్యేళ్ళుగా బోదకాలుతో బాధపడుతోంది. కాలు కదిపితే నొప్పి. వయసు కారణంగా కీళ్ళ నొప్పులు.

అయినా వస్తుంది.

కోడలు పుట్టింటికి వెళ్ళినప్పుడు కొడుక్కి వండిపెట్టాక ఏడు, ఏడున్నరకైనా వచ్చి పాడుతుంది.

ఆమెకు వినికీడి లోపం కూడా ఉంది. ఈ మధ్యే వచ్చింది. మీరేదైనా అడిగితే, కాగితం మీద రాసి చూపండి, చెబుతాను అంటుంది.

మనిషి ఉత్సాహవంతురాలు. వెన్నవలే మెత్తగా ఉన్నా ఉక్కు హృదయం, వయసు ముదిరేదాకా వివేకానందుడే ఉన్నాడనుకుంటే ఈమె వివేకానందిని.

మీరే మాట్లాడి చూడండి, ఎంత విశ్వాసాన్ని పంచుతుందో వినండి.

చతురైన సంభాషణ.

చారడేసి కళ్ళు. వాటికి దట్టంగా కాటుక.

పెద్ద తిలకం.

గొంతే కాదు, ముఖం కూడా పలుకుతుంది.

ఉదయాన్నే వచ్చి ఓ చోట కూచుంటుంది.

ముందు పుస్తకం తెరిచి ప్రార్థన చేస్తుంది.

తర్వాత శ్లోకం.

ఆ తర్వాత ఒకటిగా సర్వ మత గీతాలను ఆలపిస్తుంది.

ఒక్కోసారి కొందరు గుమిగూడి వింటే మరోసారి ఒక్కరూ వినరు. వినరంటే వినరని కాదు, ఎదురు హోటళ్ళో కేరిలోంచి గ్లాసులోకి ఛాయ్ ఒంపుతూ ఒకాయన వింటూనే ఉంటాడు.

చదువుతూ చదువుతూ పేపరు మడత పెడుతున్న మరో పెద్ద మనిషికి ఇప్పటిదాకా నేపథ్య సంగీతం ఆమెనే.

వింటున్నాను అన్నట్టుగా ఎవరూ ఉండలేకపోయినా అనునిత్యం ఇక్కడివారికి

ఆమె ఒక యధాలాపం - సుపభాతం.

తన ఉనికికి ఓ ప్రత్యేక అటెన్షన్ డిమాండ్ చేయదు అన్నట్టు, ఆమె కూడా తన కోసమే తాను పాడుకుంటున్నట్టు పాడి వెళ్ళిపోతుంది.

సమయం గడిచినకొద్దీ, ఆమెకు ఇంకా పాడాలనే ఉంటుంది. కానీ రోడ్డు, అక్కడి రణగొణ ధ్వనుల వల్ల గొంతు పెంచి పాడే శక్తి లేక ఆమె తప్పుకుంటుంది. అంటే మరేం లేదు, ఎనిమిదికల్లా ఇంటికేసి నడుచుకుంటూ పోతుంది.

వెళుతూ వెళుతూ ఎదురువచ్చే వారి యోగక్షేమాలు కనుక్కుని మరీ వెళుతుంది.

ఆమె వెళ్ళే దారిలో ఎడమవైపు కొత్తగా ఓ టిఫిన్ సెంటర్ వెలిసింది. భార్యాభర్తలు నడుపుకుంటారు. ఓ నిమిషం వారిని పలకరించి, పాపను ముద్దాడి నాలుగుడుగులు వేసి మూల మలుపు తిరిగి వెళుతుంది.

తిరగ్గానే ఓ ఫర్లాంగు అవతల కుడివైపున ఆమె ఉండే క్వార్టర్ ఉంటుంది. అదే ఆమె ఇల్లు.

అక్కడ ఆమెను పలకరిస్తే లోపల మా అబ్బాయి నిద్రపోతున్నాడు, ఏమనుకోకు బాబు, ఈ అరుగు మీద కూచుని మాట్లాడుకుందాం... అంటుంది.

ఆమెకు 63 ఏళ్ళట.

విజయవాడ స్వస్థలం అంది.

ఈ ప్రాంతానికి వచ్చి ఐదేళ్ళయిందట.

అప్పటి నుంచీ పాడుతోందట.

అంతకుముందు సరూర్‌నగర్‌లో ఉండేదట.

అక్కడా ఇంటిముందు ఖాళీస్థలంలోనే పెద్దగా పాడేదట.

భర్త విష్ణుమూర్తి.

మరణించి ఐదేళ్ళయింది.

అతడు పాలకొల్లులోని షుగర్ ఫ్యాక్టరీలో పనిచేసేవాడట.

వీరికి ఇద్దరు కొడుకులూ, ఒక కూతురు.

ఈ క్వార్టర్‌లోనే చిన్న కొడుకు, కోడలితో ఆమె ఉంటుంది.

దినమంతా ఆమెకు బోర్‌గానే ఉంటుందట.

ఎప్పుడెప్పుడు తెల్లవారుతుందా, తన పాట వినిపించాలా అన్నట్లు ఆమె ఉపస్సు కోసం ఎదురుచూస్తుందట. లేచేలేవగానే హుషాగారుగా తయారై వచ్చి పాడటానికి ఉపక్రమిస్తుందట.

ఈ మధ్యే కాలనీలో చారస్సాను కలిపే నాలుగువైపులా మంచి రోడ్లు వేశారు. తనకు నడవడం సమస్య. అందుకే ఈ రోడ్డు ఆలీబాబా అద్భుత దీపంలా - తనకొక వరంలాగా మారిందని ఆనందంగా చెప్పిందావిడ

అడిగిన కొద్దీ ఉత్సాహంగా తన వివరాలు చెబుతోంది.

ఎస్‌ఎస్‌ఎల్సీ చదివింది. క్రమం తప్పక దిన పత్రికలు చదువుతుందట. వీక్షిలు చదువుతుంది. పత్రికలకు ఉత్తరాలు రాయడం ఆమె హాబీల్లో ఒకటి, సినిమాలన్నా, నాటకాలన్నా ఇష్టం, అంది.

ఎన్టీఆర్ తన అభిమాన నటుడట. ఒకసారి చంద్రబాబుగారు ఇటువైపు వస్తే, బాబూ అని పిలిచి షేక్‌హ్యాండిచ్చిందట. రాజకీయాలపై ఉన్న ఆసక్తితోకాదు, ఎన్టీఆర్ అల్లుడు కదా అన్న అభిమానంతో అట.

చాలా పాటలు వచ్చని చెప్పింది. శివుడు, దుర్గామాతా సాయిబాబా పాటలు... శబరిమలై పాటలు, ఎన్నో పద్యాలు కీర్తనలు పాడుతానంది. ప్రభువు పాటలు కూడా చాలా వచ్చు, పాప్టర్లు కూడా నన్ను మెచ్చుకుంటారు, గర్వంగా చెప్పిందావిడ.

వీధిలో పాడతారు. పాడటానికి బెరుగ్గా ఉండడా, ఇబ్బంది ఫీల్ కారా? అంటే లేదంది. ఉత్సాహంగా ఉంటుంది. పాడటం నాకిష్టం కదా... అని హాయిగా నవ్వింది.

ముఖ్యంగా ఒకటి చెప్పాలి. ఆమె అద్భుతంగా పాడుతుందనుకుంటే పొరబాటు. శాస్త్రీయ సంగీతం వచ్చనుకున్నా అంతే. ఆమె లలిత సంగీతం కూడా నేర్చుకోలేదు, ఎంఎస్ సుబ్బలక్ష్మి కాదు.. పి.సుశీల తన అభిమాన గాయని అంది. అదీ ఆమె అభిరుచి.

అయినా ఆమె పాడుతుంది. అద్భుతంగా అనలేం కానీ శ్రావ్యంగా పాడుతుంది. ఐడెంటిటీ క్లెసిస్ కోసం కాదు, పాడటం ఒక అవసరంగా పాడుతుంది.

మరి ఏకాంతంగా పాడుకోవచ్చుకదా, వీధిలో ఎందుకూ? అంటే, నిజమే. కానీ దానివల్ల సంఘానికి ఏం లాభం? అని తిరిగి ప్రశ్నించింది.

సంఘానికి?

అదేమిటి?

ఇంతకీ ఆమె ఎందుకు పాడుతుందో చెబితేగానీ అది అర్థంకాదు. అదే అడిగితే, కలికాలంలో యజ్ఞయాగాది కర్మలకన్నా పాటే మనుషులను పవిత్రులను చేస్తుంది. పాటే, దైవ నామమే మంత్రం అంది. నామమే మనుషులను పైకి తెస్తుంది. అందుకే నా వంతుగా నేను రాగాలు రాకపోయినా పాడుతున్నాను, ఇబ్బందేమీ లేకుండా, ఆత్మ విశ్వాసంతో చెప్పింది.

ఆశ్చర్యపోవడాన్ని గమనించి ఇలా వివరించింది: ' అవును నాయనా, ఇది కలియుగం కదా. యజ్ఞయాగాలకు ఇది కాలం కాదు. వాటిని నిర్వహించే తీరుబాటు, ఓపికా ఎవరికీ లేదు. అందుకే మనుషులను పవిత్రులను చేయడానికి, వారికి నామం వినిపించడాన్ని మించింది నాకు మరోటి తోచలేదు. అందుకే ఇలా పాడుతున్నాను - నా వంతుగా నేను మానవత్వాన్ని తట్టిలేపేందుకు గొంతుక నిస్తున్నాను. నా పాటకు ఇంతకు మించిన కారణం లేదు, ' అన్నట్టు వివరించిందావిడ.

పాడటం వల్ల నాకు మనఃశాంతి లభిస్తుంది. ఇంకేం కావాలి? అని కూడా అంది.

ఇంతకుమించి మరేమీ లేదు.

'ప్రస్తుతం నా ఖర్చులకు రెండొందలు వితంతు పెన్షన్ వస్తుంది. రాజీవ్ గృహకల్ప కింద ఇంటికోసం ఎదురుచూస్తున్నాను. అది రాగానే ఒక పాక వేసుకుని పాడుకుంటూ ఉంటాను. నాకూ మంచినీళ్లు వస్తాయి, ' నమ్మకంగా చెప్పిందావిడ.

ఇదీ ఆమె కథ.

ఎంతో మంది ఉంటారు. తమకు అభిన విద్యను సామాజికం చేయడానికి ఎంతో ఇదవుతారు. కానీ ఈమెను చూడండి.

నేనేమీ ఎం.ఎస్.సుబ్బలక్ష్మిని కాదంటూనే, వినేవారుంటే ఎంత సేపైనా పాడతాను, అంది. వీధిలో సౌకర్యంగానే ఉంది, అంది. వర్షాకాలమే కష్టం అని చెప్పింది.

చివరగా గంభీరమైన ఓ ప్రశ్న - మిమ్మల్ని మీరు కళాకారిణి అనుకుంటున్నారా?

దానికి ఆమె - అయ్యో, అదేం లేదండీ, అంది.

కూతురు నాగ విజయ లక్ష్మి, కొడుకు నాగ హనుమ సాయికృష్ణతో లీలావతి

గొంతు ఉంది కదా. నామంతో దాన్ని పావనం చేసుకుంటున్నాను, అంతే, అంది వినరంగా.

మరి టోప్ రికార్డర్లో రికార్డు చేసుకుని మీ పాటల్ని మీదే ఎందుకు వింటారు? ఇంకా బాగా పాడేందుకు ప్రాక్టీస్ చేసుకోవడం ఎందుకూ అంటే, అభివృద్ధి ఉండాలి కదా, అంది. అభివృద్ధి ఉంటే ఇంకొందరు వింటారు కదా, అని కూడా అంది.

పోనీ, సంగీతం నేర్పితే నేర్చుకుంటారా?

ఆమె కళ్ళు మెరిశాయి.

అవకాశం ఉంటే తప్పక నేర్చుకుంటాను, అంది.

ఇంకా ఇలా చాలా సంభాషణ జరిగింది. కాగితం మీద

రాస్తే ఆవిడ జవాబిస్తూ పోయింది. ఇంతలో ఆమె కొడుకు లేచాడు. లోపల్నుంచీ కూతురూ వచ్చింది. కోడలు, మనవరాలు కనిపించారు. ఇంట్లో చాలా మందే ఉన్నారు. కానీ వారికి, మీకూ, నాకూ అందరికీ వినిపించేలా ఆమె ఒకటే సంగతి చెప్పింది, మంచి రోజులు వస్తాయని.

ఒక పక్షం రోజుల క్రితం ఆమెను చూడడానికి వెళ్ళడంతో ఆమె ఎంతగా సంతోషించిందంటే, చొరస్తాలో తాను లేకుంటే తన గురించి అడుక్కుంటూ ఒకరు రావడం ఆమె జీవితంలో మొదటిసారి. అందుకు ఆమె ఎంతగా ఆనందపడిందో!

దయచేసి, మీకో రిక్వెస్టు. మీ కళ్ళముందు కనిపించే ఇలాంటి మామూలు మనుషుల గురించి ఎవరికైనా చెప్పండి. వాళ్ళని వింత చేష్టలని అనుకున్నా సరే, వాటి గురించి ఏదో రూపంలో చెప్పండి. నచ్చిన వారెవరో వెతుక్కుంటూ వెళతారు. అది ఎందుకైనా కానీయండి - ఆనందించే మనిషిని చూడటం, మంచి రోజుల గురించి వారు చెప్పగా వినడం ఎంత బావుంటుంది!

"మంచి రోజులొస్తాయి. ఒక పాక

వేసుకుని పాడుకుంటూ వృద్ధాప్యాన్ని గడుపుతాను" హుషారుగా అంటోందావిడ.

తన మాటల్ని బట్టి ఆమెకు వృద్ధాప్యం మీద పడ్డట్టు అనిపించలేదు. అది ఇంకెప్పుడో వస్తుందనుకుంటోంది.

చివరగా, వచ్చేముంది అంది, తోడువస్తే జోధా అక్బర్ సినిమా చూస్తాను అని.

అదీ ఆవిడ హుషారు.

ఒకసారి వెళ్ళి తీసుకెళ్ళాలి.

ఉపసంహారం

తన స్నేహితుడినెవరినో డ్రాప్ చేసి వస్తుంటే లీలావతిగారిని చూసి, ఆమె గురించి రాయమని చెప్పిన న్యూనల్లకుంట జిరాక్స్ సెంటర్ మిత్రుడు శ్రీశైలంకు కృతజ్ఞతలు.

చిరునామా:
ఉమ్మెత్తుల లీలావతి,
ఎల్.ఐ.జి - 70/1. కె.పి.హెచ్.బి కాలనీ,
ఫోర్ట్రోఫెజ్,
హైదరాబాద్ - 72, ఆంధ్రప్రదేశ్, భారత్,
ఇంటి నంబరు: 64626876
అబ్బాయి మొబైల్: 9989253987

శ్రేయోభిలాషి

బసమ్మ / హైదరాబాద్

కొన్ని విలువలు చాటిన వారికి అమరత్వం సిద్ధిస్తుంది. బసమ్మ విషయంలో అదే జరిగింది బసమ్మది నల్గొండ జిల్లా అంగడికుర్మపల్లి. ఆమెకు ముగ్గురు కొడుకులు, ఇద్దరు కూతుళ్ళు. పిల్లలు ఎదిగిరాకముందే భర్త మరణించడంతో కుటుంబ భారాన్ని తానే వహించింది. వారిది మేర కుటుంబం. ఒకవైపు టైలరింగ్ చేసింది. మరోవైపు వ్యవసాయ పనులకూ వెళ్ళేది. "మనిషి ధైర్యవంతురాలు" అని చిన్న కొడుకు సత్యన్నారాయణ చెప్పాడు.

ఆమె మంచి ఒడ్డా పాడుగూ ఉన్న మనిషి, ఆరోగ్యవంతురాలు. పెద్ద బాలశిక్ష చదువుకుంది. బంధువులందరికీ తానే పెద్దమ్మ. ఎవరికి ఏ సమస్య వచ్చినా చిటెకెలో పరిష్కారం చేప్పేది. అటువంటిది తన ఇంట్లో సమస్యకు తల్లడం మల్లడం అవుతుందా?

కాలేదు.

కానీ రెండేళ్ళ క్రితం.

భోజనాలైపోయాయి.

అందరూ గుంపులు గుంపులుగా మూగి మాట్లాడుకుంటున్నారు. చూస్తే అందరూ ముక్కుమీద వేలు వేసుకుని మాట్లాడుకునేవారే. 'బసమ్మ ఎంత పని చేసింది' అంటున్నారు.

విషయమేమిటంటే బసమ్మ తన చిన్న కొడుకు పెళ్ళి పెట్టుకుంది. నిశ్చితార్థం కూడా చేసింది. ఇంక వచ్చేవారం పెళ్ళి. ఇంతలో ఒక ఆకాశరామన్న ఉత్తరం వచ్చింది. ఆ ఉత్తరం చదివి కుటుంబ సభ్యులంతా నిశ్చేష్టులయ్యారు. ఆ అమ్మాయిని పెళ్ళిచేసుకుంటే చేసుకున్న ఇరవై నాలుగు గంటల్లో అబ్బాయి తల్లి చనిపోతుందన్నది ఆ ఉత్తరం సారాంశం.

శ్రేయోభిలాషి పేరుతో వచ్చిన ఆ ఉత్తరం పెళ్ళికి ముందరి సంతోషాన్ని ఒంటి చేత్తో తుడిచివేసినట్టుయింది. ఒకరకంగా ఇంట్లో కలకలమే రేపింది.

కానీ బసమ్మ పట్టించుకోలేదు.

పెళ్ళి చేసి చూపింది.

పెళ్ళి మరునాడు సత్యనారాయణ వ్రతం.

ఆ వ్రతం పూర్తయి దంపతులు కారులో అమ్మాయి ఇంట్లో వీడ్కోలు తీసుకుని అబ్బాయి ఇంటికి బయలుదేరారు. ఓ రెండు కిలోమీటర్లు చేరుకున్నారు. ఇంతలో ఎవరో అబ్బాయికి తల్లి మరణించిందనే వార్తను చేరవేశారు.

ఒక్కపరి నిశ్శబ్దం!

ఆ నిశ్శబ్దంలో అందరి మొహాల్లోనూ కొట్టొచ్చినట్టుగా ఒకే ఒక ప్రశ్న! ఆకాశరామన్న చెప్పిందే నిజమైందా?

పూజ్యులైన బసమ్మగారికి,

నమస్కారములు, వ్రాయునది ఏమనగా మీరు కోడలిగా చేసుకోబోయే అమ్మాయి నష్టజాతకురాలు. ఆ అమ్మాయిని చేసుకుంటే మీకు వ్రాణాపాయం తప్పదు. మీ మంచి గూర్చి మీ మేలుగోరి ఈ ఉత్తరము వ్రాయుచున్నాను. ఇక మీ ఇష్టం.

ఇట్లు

మీ శ్రేయోభిలాషి

- ఇది ఆకాశరామన్న సంక్షిప్త ఉత్తరం.

ఈ ఉత్తరం చెప్పినట్టు పెళ్ళి జరిగిన ఇరవైనాలుగు గంటలలోపు, సరిగ్గా చెప్పాలంటే ఇంకో అరగంట అయితే ఇరవై నాలుగు గంటలవుతుందనగా బసమ్మ అంతిమశ్వాస వదిలింది.

నిజానికి పెళ్ళి జరిగిన రోజు తల్లి బాగానే ఉంది. మరునాడు సత్యనారాయణ వ్రతం కదా అని ఉదయాన్నే నిద్రలేచి కాలకృత్యాలు తీర్చుకుంది. పది పదకొండుదాకా బాగానే ఉంది. హఠాత్తుగా 'మొసమర్లుతలేదు, ఆయాసంగా ఉంది' అంది. క్షణ క్షణం ఊపిరి తీసుకోవడం కష్టంగా మారడంతో ఆమెను ఆస్పత్రికి తరలించారు. ట్రీట్‌మెంట్ మొదలైందో లేదో కన్ను మూసింది.

చిత్రమేమిటంటే, పెళ్ళి కూడా అనేక అవాంతరాలతో జరిగింది. అపశకునాల మధ్యే జరిగింది.

సమయానికి పెళ్ళి వీడియో రాలేదు. పోనీ ఆలస్యంగా వచ్చాడనుకున్నా ఆ పెళ్ళి కవరేజీ కోసం తీసిన వీడియో పనిచేయలేదు. ఇంకో విషయం, పెళ్ళి ఫోటోలు తీయడానికి ఫోటోగ్రాఫర్ సిద్ధంగా ఉండి ఎందుకనో ఫోటోలు తీయలేదు. అన్నిటికన్నా విచిత్రమేమిటంటే పెళ్ళిలో అబ్బాయి తాళి కట్టలేదు. కట్టడానికి చేత కాలేదు. దాంతో అమ్మాయి అక్కయ్యే అబ్బాయి చేతుల్లోంచి తాళి తీసుకుని ఆ మూడుముళ్ళూ వేసింది.

ఇక మరునాడు.

సత్యనారాయణ వ్రతం మొదలైంది.

ఇక కథ ప్రారంభం కావాలి. అకస్మాత్తుగా వెలిగించిన దీపాలన్నీ ఆరిపోయాయి. సరిగ్గా ఆ క్షణానే ఆస్పత్రిలో ఉన్న తల్లి కనుమూసింది.

చిత్రమేమిటంటే మరణించేనాటికి బసమ్మ నిండు ఆరోగ్యంతో ఉన్న మనిషి. హఠాత్తుగా ఆ వేళకి దమ్ముతీయడం కష్టమై ఆస్పత్రిలో చేరిందే తప్పా అంతవరకూ ఆమెకు ఏ వ్యాధిలేదు. మరి ఎందుకు మరణించినట్టు? కోడలు నష్టజాతకురాలు కావడంవల్లే మరణించిందా?

కానేకాదు. బసమ్మ మరణానికి కారణం ఆకాశరామన్న ఉత్తరం. ఒకవైపు పెళ్ళి జరుగుతుండగా నిశ్శబ్దంగా ఆ ఉత్తరం ఆమెపై పనిచేసింది. 'ఇరవై నాలుగు గంటల్లో మరణిస్తావు' అన్న మాటలు ఆమె మనస్థైర్యాన్ని తీవ్రంగా దెబ్బ తీసిఉంటాయి. పదే పదే ఆ ఉత్తరం గుర్తొచ్చి దిటవు చేసుకున్న ఆమె సంకల్పాన్ని నీరు గార్చి ఉంటుంది. గంట గంటకూ ఆమె మనసును కృంగదీసి తీవ్రమైన ఒత్తిడికి గురిచేసి శ్వాస ఆడకుండా చేసి ఉండవచ్చు. అబ్బురంగా తోచేదేమిటంటే చివరి వరకూ ఆమె నిలబడటం.

పెళ్ళి జరిగి తీరవలసిందే అని ఆమె ఖచ్చితంగా నిలబడింది. బంధుమిత్రులందరూ వద్దన్నారు. వినలేదు. కొడుకు కూడా నేను చేసుకోను అన్నాడు. బసమ్మ మందలించింది. 'ఇలాంటివి నమ్మకూడదురా' అని బోధించింది. ఇంకా వినకపోతే అందర్నీ కూర్చోబెట్టి నచ్చ చెప్పింది. ఒకవేళ జరగరానిది జరిగితే, వయసు ఉడిగిపోయి కాటికి కాళ్ళు చాపిన తాను పోవడానికి సిద్ధమేగానీ పెళ్ళి జరిగితీరాల్సిందే అంది. నిండు నూరేళ్ళు చిలకా గోరింకల్లా నవ దంపతులు సంసారం చేయాల్సిందే అంది. బసమ్మ అంతటి స్థిర నిర్ణయం తీసుకోవడంతో పెళ్ళికి సత్యనారాయణ 'సరే' అన్నాడు.

అప్పటికే పెళ్ళి కూతురు తరపు వారికి ఈ సంగతి తెలిసి వారు అయోమయంలో పడ్డారు. కానీ బసమ్మ నిర్ణయం విన్నాక ఊపిరి

పీల్చుకుని పెళ్ళి పనుల్లో పడ్డారు. ఫలితం, గట్ల శంకరయ్య, లక్ష్మీల కూతురు వీణ, పెళ్ళిలో పల్లవి అని పేరు మార్చారనుకోండి - వీణ, బొడ్డు సత్యనారాయణల పరిణయ మహోత్సవం అనుకున్న సమయానికి జరిగింది.

శుభం.

ఈ విషయాలన్నీ ఆ దంపతులు పూసగుచ్చినట్టు చెబుతుంటే ఆ మాతృమూర్తి గొప్పతనం, ఆమె ఔన్నత్యం ఒక్కపరి సాక్షాత్కరించినట్లయింది. ఆమె మానవీయ విలువలకు ఆలంబనగా నిలిచిన మాతృహృదయం అనిపించింది.

ఒకటి స్పష్టం.

ఆమె మూఢనమ్మకంతో లేదు. చెడైనా మంచైనా తనమీంచే జరగాలని నిశ్చయంతో ఉంది.

ఆ ఆలోచనతోనే జరిగే పరిమాణాలకు వేరే ఎవరో బాధ్యులు కావడం ఎందుకని తానే ఆ భారాన్ని వహించింది. పెళ్ళి అంశం జటిలం కాకుండా తనంతట తాను ఓ పరిష్కారం చూపి వెళ్ళిపోయింది.

తన బిడ్డ సుఖశాంతులు ముఖ్యం అనుకున్న మనిషి బసమ్మ. కొడుకు సంసార నావ సాఫీగా సాగాలన్నదే ఆమె మనోగతం. కొడుకు నిండునూరేళ్ళ సంసార జీవితానికి పాదు వేయడం పట్ల అభిమానం - ఇవన్నీ ఆమెలో ఉండి ఉండవచ్చు. ఇవేవీ కాకుండా పట్టుదల ఎరిగిన ఓ మాతృహృదయం అలవోకగా తీసుకున్న నిర్ణయం కూడా కావచ్చు. కానీ ఇంత జరిగాక, ఆమెను ఎలా చూడాలి? ఆమె గురించి ఎలా చెప్పాలి? ఆమె దేన్నీ పట్టించుకోకుండా ఎంచుకున్న నిర్ణయం, అందలి సాహసం, ఆమె చాటిన విలువలు, అందలి సంస్కారం మహోన్నతమైనది కాదంటారా?

బసమ్మకు ఉత్తరం రాసిన ఆ ఆకాశ రామన్న తనంతట తానే శ్రేయోభిలాషి అనుకున్నాడు కానీ తదనంతర పరిమాణాలకు సిద్ధమై పెళ్ళి చేసిన బసమ్మే నిజమైన శ్రేయోభిలాషి అనిపిస్తోంది.

అన బిడ్డ వైవాహిక జీవితం విషయంలో ఈ తల్లి చూపించిన పట్టుదల, ఆకాశరామన్న ఉత్తరాన్ని ఓటమి పాలు చేసి తానే నిజమైన శ్రేయోభిలాషిగా నిలిచిన వైనం మహత్తరమైన గుణపాఠం.

మీకు తెలుసు. ఊరూ పేరూ లేకుండా పిడుగుపాటులా మీదపడే ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలు జనసామాన్యంలో సర్వసాధారణం. కానీ చెడును ఎత్తి చూపుతూ కాక మంచిని కాంక్షిస్తూ రాస్తే ఎలా ఉంటుంది!

చెడగొట్టే పనులకు కాకుండా ఓ మనిషి నిండు ప్రాణాలు కాపాడే దిశగా, మనిషి ఉన్నతినీ కాంక్షించే దిశగా ఉత్తరాలు రాయకూడదూ. ఊరూ పేరూ లేకుండా ఆకాశ రామన్న అనే రాయండి. మీ బంధువులకు, మిత్రులకు, మీకు తెలిసినవారెవరికైనా - ఒక ప్రశంస, ఆవిష్కరించేలా ఓ ఉత్తరం - ఆశీర్వాదంలా రాయండి.

బసమ్మ మృత్యువునుంచీ ఆకాశరామన్నలకు ఒకే వినతి - సరికొత్త వాచకం రాయమని!

శ్రేయోభిలాషి చేసేది ఇదే కదా!

మళ్ళి వెనక్కి వెళ్ళి చెప్పుకుంటే, భోజనాలకు ముందు, బసమ్మ దశదినకర్మ నాటి సంగతి చెప్పాలి. ఆ రోజు అందరిలోనూ ఆశ్చర్యం. చెట్లంత మనిషి లేదంటే వారు జీర్ణించుకోలేకపోతున్నారు. అంత 'ధైర్యం' గల మనిషి ఎట్లా పోయింది, అని వాపోతున్నారు.

ఒక వృద్ధురాలు తనలో తాను అనుకుంటోంది, ఆ పాపిష్టి ఉత్తరమే బసమ్మ ప్రానం తీసింది, అని.

కోడలిది నష్టజాతకం అని ఎవ్వరూ అనకపోయినా కొందరిలో అనుమానాలు లేకపోలేదు. కానీ రాను రానూ ఆ అనుమానమూ పటాపంచలైపోయింది. వీణ, సత్యనారాయణ దంపతులు ఆనందంగా ఉండటమే వారి అనుమానాలను నివృత్తి చేసింది.

10 ఫిబ్రవరి 2006 న అంటే రెండేళ్ళు దాటి మూడు నెలల క్రితం బసమ్మ స్వర్గస్తురాలైంది. ఆమె పోయిన ఏడాదికి మనుమరాలు పుట్టింది. బిడ్డను చూసుకున్న సత్యనారాయణ ఆనందానికి అవధులు లేవు. మా అమ్మే పుట్టింది, అన్నాడాయన.

పాత్రిక్షలో పండంటి పాపాయిని చూసుకున్న వీణమ్మ కూడా అదే అనుకుంది, మా అత్తమ్మే నా కడుపున పుట్టింది, అని.

ఒకసారి వారిని పలకరించి వద్దాం అని గతవారం హైదరాబాద్‌లోని అంబర్ పేటలో ఉండే ఆ దంపతుల ఇంటికి వెళితే, ఇదిగో బసమ్మ అంటూ ఆ దంపతులు ఆనందంగా తమ బిడ్డను చేతికి ఇచ్చారు. అదేమిటి? అంటే, పాపకు ఏం పేరు పెట్టాలి అన్నప్పుడు బ అన్న అక్షరం కలిసి రావాలని 'భానుశ్రీ' అని పెట్టుకున్నాం, సంతోషంగా చెప్పారా దంపతులు.

నా బిడ్డ అచ్చు మా అమ్మ పోలికే, చెబుతున్నాడు సత్యనారాయణ. అత్తమ్మ లెక్కనే బెదిరిస్తుంది, వీణమ్మ అంటోంది.

భర్త అయ్యప్ప ఫోటో, దాని పక్కనే పూలదండ వేసిన బసమ్మ ఫోటో కనిపిస్తోంది. దానికిందే సత్యనారాయణ, వీణమ్మలు భానుశ్రీని ఎత్తుకుని ఉల్లాసంగా మాట్లాడుతున్నారు.

ఉపసంహారం:

వారి వద్ద వీణ్ణోలు తీసుకుంటుండగా మళ్ళీ అనిపించింది - బసమ్మ వ్యక్తిత్వం ముందు - కొడుకు, కోడలు శ్రేయస్సుకై ఆమె చాటిన ఔన్నత్యం ముందు ఆ ఆకాశరామన్న ఉత్తరం ఓ చిత్తుకాగితం అని!

కానీ ముందు చెప్పుకున్నట్లు అది గతం. ఇకముందు ఆకాశరామన్న ఉత్తరం ఒక దీవెన. అభినందన లేఖ. ఊరూ పేరూ లేకుండా సహృదయతను పంచే అటువంటి ఉత్తరాలను మీ జీవితకాలంలో ఒక్కటైనా రాస్తారని, అందుకుంటారని ఆశిస్తూ...

తన మృత్యువు ద్వారా ఇలాంటి ఆలోచన రేకెత్తించిన బసమ్మ ఏలోకాన ఉందో పుణ్యాత్మరాలు!

నమస్తే.

